

Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie

Informační příručka europoslance Hynka Fajmona

Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie

**Informační příručka
europoslance Hynka Fajmona**

EPP-ED

ODS

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou příručka „Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie“. Publikace vznikla z mého podnětu v Centru pro studium demokracie a kultury (CDK) a její vydání bylo podpořeno poslaneckou frakcí Evropské lidové strany – Evropských demokratů (EPP-ED) v Evropském parlamentu. Publikace je distribuována zdarma českým zemědělcům a je k volné dispozici také na mojí webové stránce www.hynekfajmon.cz.

Naším společným cílem bylo připravit pro české zemědělce užitečnou a přehlednou publikaci o současném stavu a perspektivách Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP EU). Po mnoha rozhovorech se zemědělci jsem nabyl dojmu, že dosavadní informace jsou velmi neúplné a roztržité. Jako člen zemědělského výboru Evropského parlamentu považuji dobrou informovanost českých zemědělců za prioritu své činnosti. Právě proto jsem se rozhodl vydat publikaci, která tento informační deficit odstraní.

České zemědělství se stalo v roce 2004 součástí zemědělství evropského za podmínek velmi nevýhodných. Nejlepším dokladem jsou kvóty na jednotlivé zemědělské komodity a také nižší přímé platby, než jaké získávají zemědělci ve státech staré EU-15. V důsledku toho jsou čeští zemědělci na společném trhu EU diskriminováni dle přístupové smlouvy až do roku 2013. Tento stav může česká vláda kompenzovat pouze částečně z vlastních národních zdrojů. ODS si je této diskriminace dobře vědoma a učiní vše pro její brzkou eliminaci.

ČEŠTÍ ZEMĚDĚLCI A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Autoři

Principy, cíle a fungování Společné zemědělské politiky EU: Petra Kuchyňková

ČR v rámci Společné zemědělské politiky EU: Petr Havel

Budoucnost Společné zemědělské politiky EU: Martin Mařík

Dvojí metr EU. Někdo vydělává, někdo trátí: Hynek Fajmon

Komodity: Petra Kuchyňková, Ondřej Krutílek

Co nabízejí biotechnologie: Jaroslav Drobník

EPP-ED a Společná zemědělská politika: Ondřej Krutílek

Fotografie na obálce i uvnitř publikace ČTK, Evropská unie a archiv CDK.

Vydalo Centrum pro studium demokracie a kultury ve spolupráci s frakcí Evropská lidová strana – Evropští demokraté.

CDK děkuje Zelinářské unii Čech a Moravy a Mgr. Vítu Dočkalovi.

Neprodejně.

Zemědělská politika prochází celosvětově velmi bouřlivým vývojem. Je to dáno tlakem Světové obchodní organizace (WTO) na snižování obchodních bariér u zemědělské produkce. V důsledku toho na agrárním trhu prudce roste konkurence, a to ve všech komoditách. Druhou významnou okolností je rychlý rozvoj moderních zemědělských technologií, jako jsou biotechnologie a genetika. Tento vývoj bude zásadně ovlivňovat situaci českých zemědělců, a proto stojí za to včas o naznačených trendech vědět a připravit se na ně.

Publikace je rozdělena do tematických kapitol věnujících se postupně všem klíčovým otázkám evropského a českého zemědělství. První kapitola podává přehled o principech, cílech a fungování SZP EU. Druhá kapitola se věnuje postavení České republiky. Třetí kapitola se zabývá poměrně podrobně budoucností SZP EU a vyhlídkami zemědělců v jejím rámci.

Samostatná pasáž je věnována otázce geneticky modifikovaných organismů a jejich využití v evropském zemědělství. Nechybí ani pasáž věnovaná politice frakce EPP-ED vůči SZP EU. V příručce najdete také můj vlastní text o budoucnosti evropského zemědělství, který jsem publikoval minulý rok na podzim v *Mladé Frontě Dnes*. Většina textů však pochází z pera renomovaných odborníků na Evropskou unii nebo na zemědělskou politiku a zemědělství jako takové.

Společná zemědělská politika EU je tak složitý a stále se vyvíjející fenomén, že postihnout jej v jedné, nepříliš rozsáhlé publikaci je téměř nemožné. Těm, kteří mají zájem o další informace, doporučuji navštívit webové stránky poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu na adrese www.eu.ods.cz.

Příjemné a poučné čtení přeje

HYNEK FAJMON

poslanec Evropského parlamentu za ODS

OBSAH

I. Principy, cíle a fungování Společné zemědělské politiky Evropské unie	7
1. Podstata a principy Společné zemědělské politiky	7
2. Společná zemědělská politika po východním rozšíření	9
3. Financování Společné zemědělské politiky	11
4. Společná zemědělská politika na jednání Světové obchodní organizace – EU v defenzivě	20
5. Otazníky současné Společné zemědělské politiky	21
II. Česká republika v rámci Společné zemědělské politiky Evropské unie	23
1. Úvod	23
2. Dosavadní podpora z EU a její důsledky	23
3. Základní struktura zemědělských podpor	26
4. Rizika čerpání podpor	27
5. Přímé platby	28
6. Podpory v rámci tržních operací	30
7. Rozvoj venkova – Operační program zemědělství	32
8. Rozvoj venkova – Horizontální plán rozvoje venkova	34
9. LEADER+ a LEADER ČR	36
10. Jaký vývoj lze očekávat v oblasti zemědělství ČR v budoucnosti?	38
III. Budoucnost Společné zemědělské politiky Evropské unie	42
1. Úvod	42
2. Stručný vývoj způsobu podpor v českém zemědělství	42
3. Politika rozvoje venkova	45
4. Regulace trhu	48
5. Přímé platby	50
6. Přínos a riziko budoucích změn	51

IV. Komodity	54
1. Cukr	54
2. Víno	62
3. Zelenina	68
4. Obiloviny a osiva	77
5. Olejniny	83
6. Ovoce	89
7. Živočišná výroba	93
8. Včelařství a výroba medu	108
V. Dvojí metr Evropské unie. Někdo vydělává, někdo trátí	112
VI. Co nabízejí biotechnologie	116
VII. EPP-ED a Společná zemědělská politika	121
1. Představení EPP-ED	121
2. Programové vymezení EPP-ED	122
3. Program EPP-ED v oblasti Společné zemědělské politiky	123
4. EPP-ED ve výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP	124

Navštivte internetové stránky
www.hynekfajmon.cz

I. PRINCIPY, CÍLE A FUNGOVÁNÍ SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE

Politika společného trhu se zemědělskými výrobky je jednou z nejstarších politických aktivit Evropských společenství / Evropské unie (ES/EU). Závazek vybudovat tento systém, v němž by právní regulace i financování spočívaly zcela v rukou nadnárodního společenství, byl obsažen již ve smlouvě z roku 1957. Zároveň představoval po celou dobu fungování ES/EU jednu z politicky (i po stránce financování) nejcitlivějších oblastí. Jedna z prvních krizí Společenství v šedesátých letech, kdy Francie opustila jednání Rady a zahájila na několik měsíců „politiku prázdného křesla“, byla způsobena právě neshodami o nutnosti převést rozhodování o legislativě a financování v oblasti rodící se Společné zemědělské politiky (SZP) na proceduru kvalifikované většiny (QMV) namísto jednomyslnosti. Zvláštnostmi evropského systému komunitární preference v zemědělství argumentoval francouzský prezident de Gaulle, když blokoval první žádost Velké Británie o členství v ES. O systém financování SZP a otázku jeho reformy šlo i při nedávné krizi obklopující jednání o nové finanční perspektivě pro roky 2007–2013.

1. Podstata a principy Společné zemědělské politiky

Řídící princip společného zemědělského trhu ES, **princip komunitární preference**, fungoval (a v řadě oblastí nadále funguje) prostřednictvím množstevních kvót, intervenčních opatření pro danou komoditu a tržních řádů, o nichž rozhoduje Komise (ve spolupráci s Radou a prostřednictvím systému specializovaných výborů; Evropský parlament (EP) zde spolurozhodovací pravomoc nemá). Spočíval po desetiletí v ochraně domácích zemědělců z členských států, kterým byly vypláceny dotace svázané s množstvím produkce. Vývoz za hranice společného trhu byl podporován

vysokými subvencemi. Na druhé straně zemědělské **dovozy** z nečlenských zemí byly **postihovány vysokým clem** v závislosti na „citlivosti“ dané komodity.

Tržní řády tak uměle stanovovaly **tři typy cen**:

- **cílovou cenu** (cena, za kterou je daná komodita prodávána na vnitřním trhu ES);
- **minimální či intervenční cenu** (cena, kterou má garantovánu zemědělec; v případě nízké poptávky Společenství garantuje, že za ni produkci od zemědělce vykoupí);
- **prahovou cenu** (minimální cenu, za kterou lze dovézt konkurenční výrobek zvnějšku do ES v důsledku vysokých dovozních cel na zemědělské výrobky).

Regulovaný systém měl původně (v poválečných letech) **zajistit potravinovou soběstačnost** ES ve výrobě základních zemědělských komodit (cukr, obilí, mléčné produkty, živočišná výroba, ovoce, zelenina, víno atd.). **V osmdesátých letech však vedl ke krizi.** Projevovala se nadprodukcí téměř všech komodit, neúměrným zatížením rozpočtu ES a růstem cen, které v některých případech (například cukr) několikanásobně převyšovaly ceny na světových trzích.

K financování SZP dodnes slouží **Evropský zemědělský garanční a orientační fond (EAGGF)**, ze kterého byly a jsou vypláceny zemědělcům **dotace na výrobu i subvence pro vývoz**, případně též **intervenční platby pro nákup přebytků na sklad**. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let odčerpával až **70 % evropského rozpočtu**.

K prvním výraznějším reformám SZP ES donutila až **masivní kritika v rámci Uruguayského kola jednání Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT)**, kde především USA nutily rodící se Evropskou unii, aby uvedla svoji zemědělskou politiku do souladu s procesy všeobecné liberalizace obchodu.

V devadesátých letech došlo k finančnímu posílení **orientační části fondu EAGGF** (na úkor garancí), začaly být financovány programy rozvoje venkova a nezemědělského využívání půdy, podpory předčasného odchodu farmářů do důchodu a naopak start mladých farmářů, kteří se chystají začít se zemědělským podni-

káním, ekologické zemědělství, modernizace výroby, péče o krajinu apod.

V oblasti podpory zemědělské produkce vznikly **zásady systému tzv. přímých plateb**, které **od roku 2004** postupně **vystřídaly systém tržních plateb** svázaných s vyprodukovaným množstvím.

Regulace byla uvolněna u řady komodit. V přísné podobě ale přetrvávala u tzv. „citlivých odvětví“: cukr, víno, ovoce a zelenina. Její pozůstatky zůstávají například i u obilovin, u mléka a mléčných produktů, vajec či masa a projevují se existencí intervenčních cen, množstevních kvót, premií na chov, vývozních subvencí či skutečností, že pravidla poskytování státní pomoci musí být v souladu s legislativou EU.

Novou regulaci přináší legislativa motivovaná údajně ochranou spotřebitele (požadavky na dodržování veterinárních a fytosanitárních předpisů, přísné předpisy pro transport zvířat, pokusy určovat přesně kvalitativní charakteristiky zboží, které může být v EU uváděno na trh, předpisy upravující balení a označování produktů atd.). Novinkou posledních let je i speciální **podpora pěstování a produkce některých komodit z ekologických důvodů** (například výroba biopaliva z olejnin, obilovin a píce).

2. Společná zemědělská politika po východním rozšíření

Nové problémy přineslo rozšíření EU na východ v květnu 2004, které zamíchalo kartami rozdanými dosud mezi příjemce a plátce evropských strukturálních fondů (k nimž fakticky náleží i fond EAGGF).

Česká republika (ČR) vstoupila do EU jako stát, v němž zemědělský sektor zaměstnává méně než 4 % pracovní síly. **V devadesátých letech navíc procházel významnou restrukturalizací**, nejen odvětvovou, ale i z hlediska vlastnické struktury. V této specifické oblasti problémů, které nemusely řešit starší členské státy EU a ani mnozí noví členové (polská či maďarská kolektivizace

zemědělství nedosahovala rozměrů kolektivizace československé), je dodnes řada nevyřešených bodů.

Navzdory těmto potížím si udržovalo české zemědělství v řadě odvětví **vyšokou efektivitu**, o čemž svědčí i to, že ČR v produkci řady komodit před vstupem do EU zaujímala **druhé místo v rámci desítky nových členů hned za Polskem** a předstihovala i řadu producentů v rámci EU-15 (cukr, olejniný). V Polsku je přitom v zemědělském sektoru zaměstnáno téměř 30 % populace, podobná situace je i v některých pobaltských zemích (Lotyšsko, Litva).

Již v devadesátých letech se v souvislosti s restrukturalizací zemědělství a reorientací trhů na EU musela ČR vyrovnat s ne vždy férovou konkurencí v oblasti zemědělské výroby. Přizpůsobovala se také situaci na světových zemědělských trzích (například situace českého cukrovarnictví byla složitá již v devadesátých letech).

Vstup do EU znamenal pro ČR v zemědělské oblasti několik novinek:

- Musela se postupně **přizpůsobit systému tržní regulace** panující v EU. Tu pro nové členské země ještě zvláštním způsobem **upravily** (či zdeformovaly) **přístupové smlouvy** (zákaz podpory vysazování nových vinic po vstupu do EU, kvóty pro pěstování luštěnin, výrobu mléka, produkci dehydratovaného krmiva, bramborového škrobu či zpracovaného ovoce a zeleniny, kvóty a prémie na pěstování dotovaného jatečného dobytka). To způsobuje (a ještě bude způsobovat) **změny v komoditní skladbě** českého zemědělství.
- Musela se **přizpůsobit vývoji evropské legislativy**, která nevzniká ve vakuu – působí na ni **světový proces liberalizace obchodu** se zemědělskými výrobky v rámci Světové obchodní organizace (WTO). Ten si vynutil v roce 2006 například přijetí reformy cukerního pořádku.
- Musela spolu s přístupovou smlouvou **přijmout deformovaná pravidla financování** zemědělství **pro nové členské státy**, které jim přiznává **až do roku 2013** pouze část přímých plateb, jež získávají státy EU-15.

3. Financování Společné zemědělské politiky

3.1 Agenda 2000

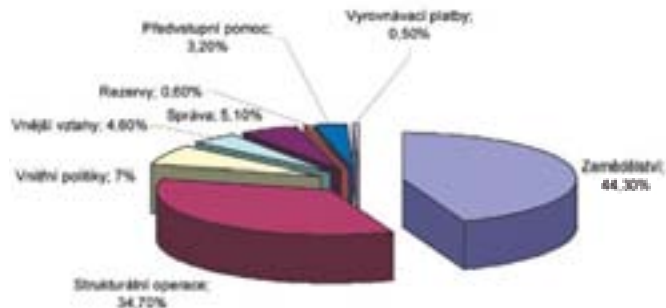
V současnosti se rozpočtová politika EU v oblasti zemědělství v základních bodech řídí podle finanční perspektivy zvané **Agenda 2000**, která je v platnosti v letech 2000–2006. V roce 2002 byla

Finanční perspektiva 2000–2006 (Agenda 2000) (mil. €)

	EU-15						
	r. 2000	r. 2001	r. 2002	r. 2003	r. 2004	r. 2005	r. 2006
1. Zemědělství	41 738	44 530	46 587	47 378	49 297	50 429	50 573
1a. SZP – tržní operace a přímé platby	37 352	40 035	41 992	42 680	42 772	43 734	43 746
1b. Rozvoj venkova	4 386	4 495	4 595	4 698	6 525	6 695	6 827
2. Strukturální operace	32 678	32 720	33 638	33 968	41 094	41 770	43 055
2a. Strukturální fondy	30 019	30 005	30 849	31 129	35 394	36 588	37 132
2b. Kohezní fond	2 659	2 715	2 789	2 839	5 700	5 182	5 923
3. Vnitřní politiky	6 031	6 272	6 558	6 796	8 682	8 772	8 843
4. Vnější vztahy	4 627	4 735	4 873	4 972	5 082	5 093	5 104
5. Správa	4 638	4 776	5 012	5 211	5 983	6 154	6 325
6. Rezervy	906	916	676	434	442	442	442
7. Předvstupní pomoc	3 174	3 240	3 328	3 386	3 455	3 455	3 455
8. Vyrovnávací platby (kompenzace)	*	*	*	*	1 410	1 299	1 041
CELKEM	93 792	97 189	100 672	102 145	115 445	117 441	118 838

Zdroj: Evropská unie

Percentuální podíl výdajů dle Agendy 2000

Zdroj: Evropská unie

modifikována s platností od roku 2004 s ohledem na východní rozšíření. Výdaje na zemědělství podle ní pravidelně pokrývají přibližně 45 % rozpočtu EU.

Na základě dohody přijaté v roce 2002 by nemělo docházet k výraznějším reformám financování SZP až do roku 2013 – reformám, které by měly za následek rapidní snížení podílu zemědělství (či aktivit s ním souvisejících) na evropském rozpočtu.

Požadavky starších členů EU (zejména „zemědělských“ zemí v čele s Francií), aby byly zachovány jejich příjmy v tomto sektoru, tak vedly k tomu, že desítka nových členských států podle dohod z Kodaně v roce 2002, které posloužily jako základ přístupových smluv, obdržela v prvním roce členství jen 25 % přímých plateb poskytovaných v EU.

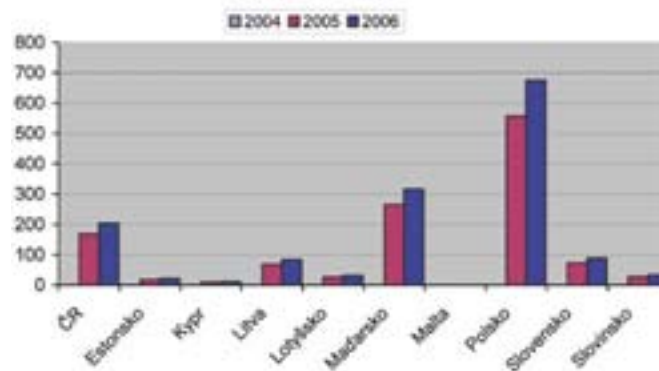
Další rozfázování přímých plateb dle kodaňských závazků vypadá následovně: za rok 2005 mají noví členové obdržet 30 % přímých plateb a za rok 2006 35 %. ČR může v letech 2004–2006 dorovnávat tento nepochopitelný poměr z vlastních zdrojů (respektive buďto ze státního rozpočtu, nebo z prostředků, které získává od EU na rozvoj venkova) o dalších 30 procentních bodů (v roce 2004 na 55 %, v roce 2005 na 60 %, v roce 2006 na 65 %). U obilí a bramborového škrobu může dorovnávat na 50–100 % úroveň EU.

Kodaňské závazky v oblasti zemědělství pro Českou republiku na roky 2004–2006 (mil. €)

	Zemědělství	Tržní operace	Přímé platby	Rozvoj venkova
Skutečnost 2004	90,8	4,7	*	86,0
Kodaň závazek 2004	214,2	49,7	*	164,5
Kodaň odhad 2004	110,5	49,7	*	60,7
Rozdíl	-19,7	-45,0	*	25,3
Kodaň závazek 2005	483,5	119,9	185,8	177,76
Kodaň odhad 2005	434,2			
Kodaň závazek 2006	536,3	122,1	225,0	189,2
Kodaň odhad 2006	535,0			

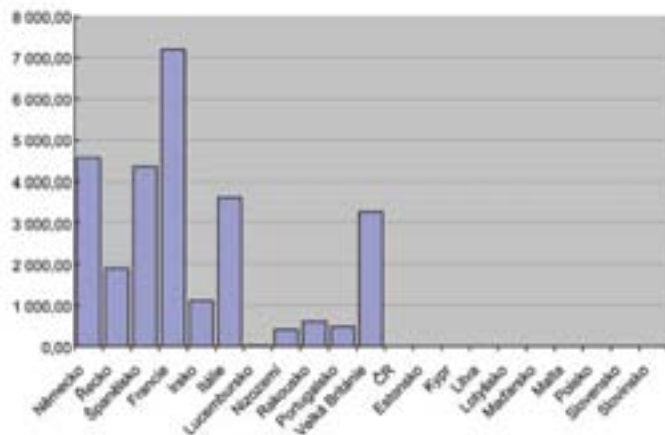
Zdroj: Evropská unie

Přímé platby pro nové členské státy vyjednané v Kodani (mil. €)

Zdroj: Evropská unie

Skutečná alokace přímých plateb v roce 2004 (mil. €)

Zdroj: Evropská unie

3.2 Jednání o finanční perspektivě pro roky 2007–2013

V souvislosti s příjmy, které může ČR získávat v oblasti zemědělství po roce 2006, představovala velkou neznámou jednání o nové finanční perspektivě pro roky 2007–2013.

Původní návrh Komise, který byl zveřejněn v únoru 2004 a počítal s navýšením výdajového stropu až na 1,24 % hrubého národního důchodu (HND) EU, přinášel v oblasti zemědělských výdajů některé inovace a počítal již i se vstupem Bulharska a Rumunska – za podobných podmínek, jaké byly dojednány s EU-10 v roce 2002.

Spíše kosmetickou změnu představuje to, že oblast zemědělství figuruje v nové finanční perspektivě pod novým nadpisem, z původní kapitoly 1 nazvané prostě „Zemědělství“ se stává kapitola 2 nazvaná „Ochrana a konzervace přírodních zdrojů“.

Výdaje finanční perspektivy 2007–2013 (původní návrh Komise) (mld. €)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Udržitelný růst	59 675	62 795	65 800	68 235	70 660	73 715	76 785
1a. Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost	12 105	14 390	16 680	18 965	21 250	23 540	25 825
1b. Koheze pro růst a zaměstnanost	47 570	48 405	49 120	49 270	49 410	50 175	50 960
2. Ochrana a správa přírodních zdrojů	57 180	57 900	58 115	57 980	57 850	57 825	57 805
2a. Životní prostředí, rybníky a jiné	1 921	1 992	2 061	1 761	2 184	2 242	2 307
2b. Zemědělství-tržní operace a přímé platby	43 500	43 673	43 354	43 304	42 714	42 506	42 293
Z toho pro EU-15	40 308	39 686	38 798	37 905	37 036	36 287	35 473
Z toho pro EU-10	2 812	3 011	3 481	3 959	4 417	4 760	5 171
Z toho pro Bulharsko a Rumunsko	380	976	1 075	1 170	1 261	1 459	1 678
2c. Rozvoj venkova	11 759	12 235	12 700	12 825	12 952	13 077	13 205
Z toho pro EU-15	7 233	7 233	7 210	7 186	7 162	7 139	7 115
Z toho pro EU-10	3 663	3 780	3 899	4 022	4 145	4 264	4 385
Z toho pro Bulharsko a Rumunsko	863	1 222	1 591	1 617	1 645	1 674	1 705
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 630	2 015	2 330	2 645	2 970	3 295	3 620
4. EU jako globální aktér	11 400	12 175	12 945	13 720	14 495	15 115	15 740
5. Správa	3 675	3 815	3 950	4 090	4 225	4 365	4 500
CELKEM	33 560	38 700	143 140	146 670	150 200	154 315	158 450

Zdroj: Evropská unie

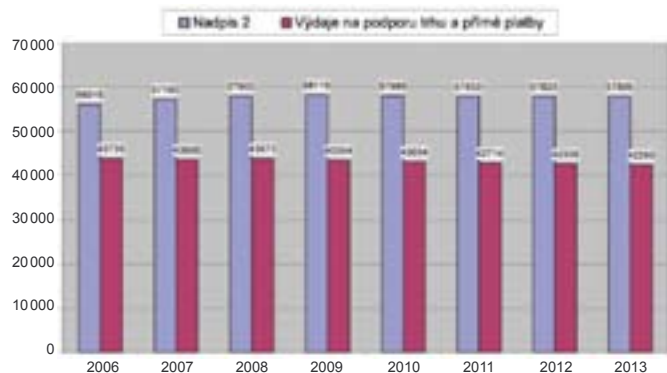
V případě deseti nových členských států, které vstoupily do EU v květnu 2004, vypadá **rozfázování přímých plateb v letech 2007–2013** dle původních kodaňských závazků takto:

- rok 2007 – 40 %;
- rok 2008 – 50 %;
- rok 2009 – 60 %;
- rok 2010 – 70 %;
- rok 2011 – 80 %;
- rok 2012 – 90 %;
- rok 2013 – 100 % přímých plateb poskytovaných v rámci EU z evropského rozpočtu.

Dorovnávat z vlastních zdrojů může EU-10 v tomto období o 20 procentních bodů nad sumu stanovenou pro daný rok (**nesmí však překročit 100 %** přímých plateb pro daný rok).

Pro období 2007–2013 počítá návrh Komise se zřízením **nového Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD)**, který by měl **doplnit a převzít část** stávajícího financování z **orientační a garanční části EAGGF**. V pozadí je přitom i **snaha moti-**

Podíl výdajů na podporu trhu a přímé platby v zemědělství na nadpisu 2 (mil. €)

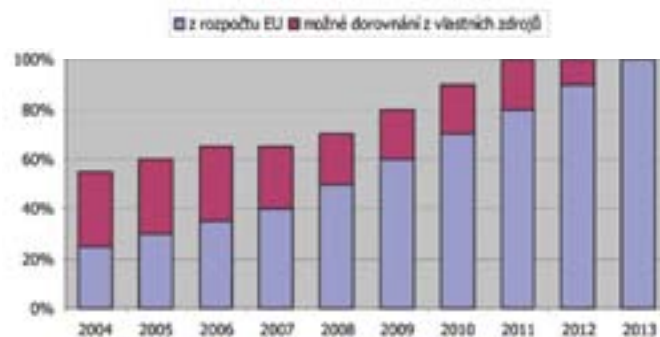

Zdroj: Evropská unie

vovat zemědělce v nových členských zemích **k ukončení produkce a k využívání půdy** či krajiny **jiným způsobem**.

Evropský parlament (EP) představil na jaře 2004 prostřednictvím tzv. Bøgeho zprávy návrh mechanismu spolufinancování v oblasti SZP jako **protínávrh vize Komise**. **Bøgeho zpráva** počítala s **větší spoluzodpovědností členských států za financování zemědělského sektoru**. Poukazovala přitom na to, že **návrh Komise** snižoval výdaje na podporu trhů a přímé platby v letech 2007–2013 jen o 3,3 % a **je asymetrický vůči novým členům**. Bøgeho zpráva proto zpočátku hovořila o **25–50 % spolufinancování** tržních operací a přímých plateb **ze strany členských států**, což by snížilo výdaje rozpočtu EU na tuto oblast o 17–37 %. Výsledná podoba přijatá EP v červnu 2005 byla však mnohem opatrnější. Říkala „ne“ většímu převzetí odpovědnosti za zemědělskou politiku členskými státy, **spolufinancování mělo být zavedeno jen za podmínky, že přistoupení Bulharska a Rumunska výrazně vychýlí rovnováhu financování SZP dle závazků z roku 2002**. Asymetrie vůči novým členům vůbec nebyla řešena.

Vývoj přímých plateb pro EU-10 dle přístupových smluv do roku 2013

Zdroj: Evropská unie

Dosavadní systém financování zemědělské politiky v zemích EU-15 vyvolal výraznější kritiku až u Velké Británie, která předsedala EU ve druhé polovině roku 2005. Ve velmi nervózní atmosféře a pod tlakem vyvolaným také ze strany nových členských států (v čele s Polskem) byl nakonec **návrh nové finanční perspektivy přijat na prosincovém zasedání Evropské rady** v podobě třetího návrhu Velké Británie.

Všechny tři britské návrhy přitom poznamenal fakt, že premiér Blair byl nucen v důsledku trvání Francie a dalších „zemědělských“ zemí EU-15 **rezignovat na původní plán úplného přestrukturování evropského rozpočtu**. Zemědělské výdaje musely být zachovány, škrty proto bylo nutno uskutečnit jinde.

Výdajové úspory (**britský návrh počítal s maximálním stropem 1,034 % HND EU**) se projevily zejména v kapitolách 1a (podpora konkurenceschopnosti EU a realizace tzv. Lisabonské agendy) a v kapitole 4 (EU jako globální aktér, tedy společná zahraniční a bezpečnostní politika EU).

Britský návrh počítal s tím, že fond EAFRD mohou **starší členové států** financovat i z některých prostředků určených na kohezi v kapitole 1b a **dával jim možnost převádět až 20 % prostředků získávaných v rámci tržních operací a přímých plateb právě na rozvoj venkova (tzv. modulace)**. **33 mld. € mělo být zaručeně přiděleno deseti novým členům, Bulharsku a Rumunsku** (bez určení, v jakém poměru pro kterou zemi), 19 mld. € státům EU-15; některé z nich (Rakousko, Finsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Francie, Švédsko a Portugalsko) měly navíc získat na rozvoj venkova speciální bonus dosahující výše od 300 mil. do 1,3 mld. €. Byl tak do určité míry zachován princip, který **starším členům kompenzuje fakt, že ztrácejí v rámci rozšiřující se EU nárok na finance, které byli navyklí získávat**.

Britský návrh nové finanční perspektivy nakonec především kvůli škrtnutím v kapitole 1 zamítl pomocí rezoluce (tzv. druhá Bøgeho zpráva) EP na svém plenárním zasedání 18. ledna 2006. **Otěže přípravy nového rozpočtového výhledu** včetně zemědělské kapitoly tak **převzalo Rakousko**.

Výdaje finanční perspektivy 2007–2013 (přijatý britský návrh) (mil. €)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Udržitelný růst	51 090	52 148	53 330	54 001	54 945	56 384	57 841
1a. Konkurenceschopnost pro růst a zaměstnanost	8 250	8 860	9 510	10 200	10 950	11 750	12 600
1b: Koheze pro růst a zaměstnanost	42 840	43 288	43 820	43 801	43 995	44 634	45 241
2. Ochrana a správa přírodních zdrojů	54 972	54 308	53 652	53 021	52 386	51 761	51 145
2a. Životní prostředí, rybářství a jiné	11 853	11 311	11 373	11 157	10 933	10 714	10 500
2b. Zemědělství – tržní operace a přímé platby	43 120	42 697	42 279	41 864	41 453	41 047	40 645
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 120	1 210	1 310	1 430	1 570	1 720	1 910
4. EU jako globální aktér	6 280	6 550	6 830	7 120	7 420	7 740	8 070
5. Správa	6 720	6 900	7 050	7 180	7 320	7 450	7 680
6. Kompenzace	419	191	190	*	*	*	*
CELKEM	120 601	121 307	122 362	122 752	123 641	125 055	126 646

Zdroj: Evropská unie

4. Společná zemědělská politika na jednání Světové obchodní organizace – EU v defenzívě

Ke skutečně hluboké reformě financování SZP může EU donutit jako již v osmdesátých letech **kritika okolního světa** za to, že protekcionistická podstata SZP je v rozporu s principy všeobecné liberalizace světového obchodu. Tato kritika vyústila až v závěrečné **prohlášení summitu WTO v Hong Kongu**, který se uskutečnil ve dnech 13.–18. prosince 2005. Závěry summitu v Hong Kongu **požadují postupné úplné odbourání vývozních subvencí ze strany EU do roku 2013 a zrušení vysokých dovozních cel na většinu zemědělských komodit pro nejchudší státy světa** (LDCs = least developed countries). Alespoň částečně by tak byly zbořeny některé základní principy komunitární preference v SZP, což je v dějinách této politiky ES/EU **bezprecedentní krok**. Za zaznamenání ovšem stojí, že si jej **vynutili vnější aktéři** (WTO, tlak USA a rozvojových států), sama EU by zřejmě zevnitř tuto reformu neprovedla. Zemědělská politika EU se přitom střetává s vnějším tlakem již delší dobu a v řadě oblastí; nejde jen o to, že WTO a další světové organizace kritizují její neefektivnost, neliberálnost, diskriminační charakter, vývozní dumping či neekologičnost produkce.

Státy požívající čtyřicet let největších výhod SZP nyní čelí dvojímu tlaku: konkurenci třetích zemí, které požadují volný přístup na evropský zemědělský trh skrze WTO, **a konkurenci velkých producentů ovoce, zeleniny či masa z řad nových členů** (především z Polska), kteří již v důsledku svého členství v EU mají na evropské trhy přístup neomezovaný ničím, snad kromě snah vytvářet pro ně nová nevýhodná legislativní pravidla.

Pro ČR jako novou členskou zemi může uvolnění bariér vůči zemím třetího světa znamenat příliv konkurence za podmínky, že se státy EU-15 rozhodnou upravovat legislativu takovým způsobem, který by ve snaze zachovat privilegované postavení velkých producentů uměle znevýhodňoval nové členské země. Je proto třeba **pečlivě sledovat novou podobu chystaných reforem dosud neliberalizovaných sektorů (víno, ovoce, zelenina)**. I když z hlediska majoritní komoditní skladby zemědělského exportu nejchudších

zemí světa (bavlna, rýže, cukr, tropické ovoce) by neměla jejich konkurence české zemědělství (snad až na oblast cukrovarnictví) příliš ohrožovat.

5. Otazníky současné Společné zemědělské politiky

Ve světle výsledků jednání o nové finanční perspektivě i hongkongského summitu lze konstatovat, že vnější obchodní **tlak WTO nutí EU k hluboké reformě financování evropského zemědělství stále razantněji**, i když Komise, Rada i EP se v rámci jednání o finanční perspektivě shodují na oddálení fundamentálních reforem minimálně do roku 2009. Dlouhodobá finanční i politická **neudržitelnost dosavadních principů** SZP, které si vynucují v případě rozšiřování **asymetrická řešení vůči novým členům**, i fakt, že si ji někteří členové EU uvědomují a mají odvahu o ní hovořit, mohou naznačovat **posuny směrem k dalším reformám**. Podobné tendence nabízí dění na půdě WTO, které směřuje ke zrovnoprávnění přístupu na evropské a světové trhy pro chudé státy (i když de facto „z donucení“, pod hrozbou blokace jiných otázek, například problematiky vyšší ochrany duševního vlastnictví evropských firem).

Přirozené konkurenceschopnosti ČR jako nového členského státu s malým, ale poměrně efektivním zemědělským sektorem může ublížit především existence v prostředí nerovnoměrně uskutečňované dotační, regulační a preferenční politiky. I proto by mělo být jejím zájmem nejen pečlivě sledovat nové trendy a témata evropské i světové zemědělské politiky (parametry EAFRD a vznik nové národní dotační politiky na jeho základě, implementace reformy cukerního pořádku, diskuse o budoucnosti dalších sektorů, spory o geneticky modifikované organismy na půdě EU i WTO, podpora biopaliv a bioenergie jako možné alternativy pro evropské zemědělství), ale i podpora takové budoucí reformy SZP, která by vedla spíše ke skutečné liberalizaci než k nové regulaci tohoto problematického odvětví, pouze jinými prostředky.

Shrnutí

- SZP je jednou z nejstarších politických aktivit EU, což do značné míry určuje současné problémy a výzvy.
- Řídícím principem SZP je stále (i když v omezené míře) zásada komunitární preference.
- K financování SZP slouží Evropský zemědělský garanční a orientační fond (EAGGF).
- Vstup do EU znamenal nutnost přizpůsobit se systému tržní regulace a přijmout deformovaná pravidla financování pro nové členské státy. ČR může tento nepoměr částečně kompenzovat z vlastních zdrojů, a to až do roku 2013.
- V letech 2007–2013 bude platit nový finanční výhled EU, který se dotkne i zemědělství. Bude zřízen nový Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD), ale diskriminační podmínky pro nové členské státy se nejspíš nezmění.
- WTO požaduje liberalizaci SZP, včetně postupného odbourání vývozních subvencí ze strany EU.
- Doporučuje se pečlivě sledovat trendy nejen v SZP, ale i na světových zemědělských trzích.

II. ČESKÁ REPUBLIKA V RÁMCI SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE

1. Úvod

V Evropské unii (EU) ani v celém světě není více regulovaná a byrokracií svázaná podnikatelská oblast než zemědělství. Mimo jiné je to daň za poměrně složitý systém zemědělských podpor, jejichž základním cílem byla kdysi podpora produkce surovin k výrobě potravin. Tento cíl stále ještě přežívá v případě přímých plateb, v zásadě nárokových podpor, i když i jejich získání bude stále náročnější – hlavně díky nutnosti od roku 2007 dodržovat Zásady správné zemědělské praxe. Navíc – přestože v současné době tvoří přímé podpory dominantní složku dotací – bude i při pomalém procesu změn Společné zemědělské politiky (SZP) EU jejich role postupně klesat. Jejich současná podoba přetrvá nejpozději do konce nastávajícího bruselského rozpočtu (finanční perspektivy), tedy do roku 2013, přičemž v průběhu tohoto sedmiletého období se již budou postupně modifikovat. Zejména proto je třeba stále více vnímat možnosti jiných forem podpor, které mají především restrukuralizační charakter a jsou více směřovány na všeobecný rozvoj venkova, což v praxi není konvenční produkční zemědělství. Nároky na takové podpory přitom nemusejí nutně vznášet pouze zemědělci – ale mohou. Bylo by přitom nanejvýš žádoucí, aby tak činili – jinak jim tyto nemalé peníze „vyfouknou“ jiné skupiny podnikatelů. To by následně znamenalo další pokles objemu produkce a především pracovníků v agrární oblasti.

2. Dosavadní podpora z EU a její důsledky

Vstup do EU znamenal pro naše zemědělství podstatný nárůst finančních prostředků. Podle analýzy Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) došlo oproti období 2001–2003 v roce

**Rekapitulace vydávají zemědělské politiky České republiky (ČR)
podle hlavních zdrojů podpor (mil. Kč)**

Podpory	průměr 2001–2003			2004			2005		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé podpory komodit	3 121	0	3 121	6 185	6 302	12 487	7 037	7 367	14 404
• SAPS a TOP-UP	0	0	0	5 319	6 302	11 621	6 938	7 367	14 306
• ostatní/komoditní podpory	3 121	0	3 121	866	0	866	98	0	98
HRDP	2 681	0	2 681	807	3 226	4 033	1 551	6 199	7 749
OP/SAPARD	70	175	245	312	1 370	1 682	362	2 140	2 502
Ostatní národní podpory podnikům	8 320	0	8 320	4 030	0	4 030	3 165	0	3 165
Organizace trhu – podpora cen	2 976	0	2 976	2 165	302	2 467	416	1 123	1 539
Obecné služby	3 007	0	3 007	3 078	0	3 078	3 185	0	3 185
Celkem	20 174	175	20 349	16 577	11 200	27 777	15 716	16 829	32 545
• zemědělským podnikům			15 179			23 367			29 818
• zpracovatelskému průmyslu			2 884			2 157			618
• obchodu a spotřebitelům			2 286			1 723			1 261
• venkovu, lesnímu a vodnímu hospodářství			0			530			848

Meziroční indexy	průměr 2001–2003			2004			2005		
	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem	ČR	EU	celkem
Přímé podpory komodit	100,0	100,0	100,0	198,2	x	400,2	113,8	116,9	115,3
• SAPS a TOP-UP	100,0	100,0	100,0	x	x	x	130,4	116,9	123,1
• ostatní/komoditní podpory	100,0	100,0	100,0	27,8	x	27,8	11,3	x	11,3
HRDP	100,0	100,0	100,0	30,1	x	150,4	192,3	192,1	192,2
OP/SAPARD	100,0	100,0	100,0	447,8	781,4	686,5	116,1	156,2	148,8
Ostatní národní podpory podnikům	100,0	100,0	100,0	48,4	x	48,4	78,5	x	78,5
Organizace trhu – podpora cen	100,0	100,0	100,0	72,8	x	82,9	19,2	371,8	62,4
Obecné služby	100,0	100,0	100,0	102,4	x	102,4	103,5	x	103,5
Celkem	100,0	100,0	100,0	82,2	6 388,0	136,5	94,8	150,3	117,2
• zemědělským podnikům			100,0			153,9			127,6
• zpracovatelskému průmyslu			100,0			74,8			28,7
• obchodu a spotřebitelům			100,0			75,4			73,2
• venkovu, lesnímu a vodnímu hospodářství			100,0			x			160,0

Zdroj: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

2005 k téměř dvojnásobnému zvýšení podpor zemědělským podnikům z 15 mld. na téměř 30 mld. Kč. „Zároveň však také došlo ke značnému, až 80% snížení podpor zpracovatelskému průmyslu: z 2,9 mld. na 0,6 mld. Kč,“ konstatuje VÚZE.

Téměř polovina podpor zemědělství šla v období 2004–2005 na přímé komoditní podpory v rámci **SAPS a TOP-UP** (viz níže) a na ostatní komoditní podpory z národních zdrojů, tedy fakticky na podporu produkce a příjmů farem. **Značného významu** z hlediska příjmů farem **nabyly i podpory LFA** (viz níže) a platby za plošné agroenvironmentální programy v rámci **Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP)**, které se proti předvstupnímu období **téměř ztrojnásobily**. Dřívější investiční podpory Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF) byly z větší části soustředěny do Operačního programu (OP) zemědělství. **Ke snížení došlo u zbývajících složek podpor**, tj. u ostatních národních podpor (v období 2001–2003 včetně různých kompenzací za škody) a u podpor cen (zde zřejmě jen přechodně). Obecné služby (výzkum, informatika, vzdělávání, obecné poradenství, genetik, marketing, pozemkové úpravy apod.) si zachovávají přibližně shodnou nominální úroveň s předvstupním obdobím (jejich podíl tedy relativně klesá). Podstatné přitom je, že **finanční prostředky z EU všeho typu dosud nijak významně nepřispěly k žádoucí restrukturalizaci našeho zemědělství**.

3. Základní struktura zemědělských podpor

Podpůrné programy vycházející z SZP lze velmi zjednodušeně rozdělit na:

- **programy podpory produkce (přímé platby – v ČR takzvané zjednodušené platby)**, jejichž **čerpání je nárokové** a nepodléhá nijak složité administrativě;
- **programy zaměřené na rozvoj venkova**, kde je podmínkou **zpracovat příslušný projekt**, což nebývá jednoduché.

Mezi oběma polohami je celá řada podpůrných programů, jejichž charakter je zároveň produkční a zároveň rozvojový.

Kromě evropských programů **je možné čerpat** finanční prostředky **prostřednictvím specifických národních programů**, podmínkou jejich existence je však takzvaná notifikace (odsouhlasení) Bruselem. V systému zemědělských podpor hrají nezanedbatelnou roli také různé **daňové úlevy** (zelená nafta, bionafta, pesticidní pálení atd.). Přestože cílem této publikace tyto typy podpor nejsou, je vhodné o nich vědět – jednak by mělo být jejich vnímání součástí podnikatelské strategie, jednak se i na jejich základě vypočítávají celkové podpory zemědělského sektoru.

4. Rizika čerpání podpor

Primárním rizikem je volba optimální struktury podpor a vysoká **administrativní náročnost** účasti v některých rozvojových programech. Ačkoli jde o řešení nejednodušší, **není strategické spolehat se pouze na získání nárokových přímých plateb**. EU jednak připravuje jejich omezení pro velké zemědělské podniky, jednak předpokládá jejich redukci.

Strategicky nevhodná je také nealternativní sázka na takovou zemědělskou produkci, kde je vysoce nabitě konkurenční prostředí – tedy na to, co „dělají“ všichni ostatní. Z evropského pohledu zanedbatelný objem tuzemské zemědělské produkce nedává našim podnikatelům velkou naději na prosazení vlastních zájmů v té které komoditě oproti jiným zájmům zemí s velkým objemem produkce v příslušné komoditě.

Obezřetně je také třeba sledovat nejen evropské, ale i světové trendy v zemědělském resortu jako celku. Poslední Akční plán EU například přiznává velká rizika v případě produkce obnovitelných zdrojů energie v oblasti biolihu. Stručně řečeno, EU se ve střednědobém časovém horizontu (nejpozději od roku 2013) patrně neubrání dovozům levného biolihu z jižní Ameriky či dalších teritorií.

Riziko administrativní náročnosti pociťují především menší podnikatelé v zemědělství, v zásadě rodinné farmy. Toto riziko však bude s největší pravděpodobností klesat. Od roku 2007 například dojde ke sjednocení dosud roztržštěných programů rozvoje venkova do jediného Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Bruselská administrativa také připravuje systém administrativních úlev pro malé zemědělské podniky.

5. Přímé platby

Pilířem poskytovaných finančních podpor jsou **přímé platby**. ČR uplatnila pro čerpání finančních prostředků z EU **zjednodušený systém přímých plateb: režim jednotné platby na plochu (Single Area Payment Scheme – SAPS)**.

Do oblasti přímých plateb patří tři základní typy podpor:

- základní jednotná platba na plochu (SAPS);
- doplňková platba k platbě na plochu (TOP-UP);
- podpora méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními (LFA).

Základním předpokladem čerpání všech těchto podpor je **evidence využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS)** a **dodržení minimální výměry** půdních bloků.

V případě **SAPS** se podpora poskytuje na následující kultury:

- orná půda;
- travní porost – stálé pastviny;
- ostatní travní porosty;
- vinice;
- chmelnice;
- ovocné sady;
- „jiné kultury“ specifikované v prováděcích předpisech.

Podmínkou je také hospodaření v souladu s dobrými zemědělskými a environmentálními podmínkami. (Nejde o klasické Zásady správné zemědělské praxe – viz níže.)

Cílem doplňkových plateb (**TOP-UP**) je **zvýšená podpora** příjmů zemědělců u stanovených strategických komodit. Jde o platby na:

- pěstování lnu na vlákno;
- pěstování chmele;
- chov přežvýkavců;
- pěstování plodin na orné půdě (mimo jiné pro pěstování geneticky upravené kukuřice seté).

Smyslem plateb LFA je **finanční vyrovnání méně výhodných podmínek k podnikání** v příslušných územích, neboť jde v zásadě o podhorské a horské oblasti, kde není možné objektivně dosáhnout například srovnatelných výnosů s produkčními lokalitami. Podpory LFA jsou poskytovány **na travní porosty a sazba dotace je odstupňována zařazením oblasti do čtyř různých pásem (H, O, S a E)**. Kromě jiného je podmínkou pro čerpání těchto prostředků **dodržení stanovené intenzity chovu skotu, ovcí či koz**.

V roce 2004 byl ČR stanoven celkový objem podpor v rámci SAPS ze zdrojů EU ve výši 198,94 mil. €, tj. 6 455,3 mil. Kč (32,4485 Kč/€). Za rok 2004 byla vyplacena celková částka 6 302 mil. Kč. V roce 2005 byl ČR určen celkový objem podpor v rámci SAPS ze zdrojů EU podle přílohy VI nařízení Rady (ES) č. 1782/2003 ve výši 249,296 mil. €. Výměra nárokovatelné zemědělské půdy pro rok 2005 byla stanovena Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF) ve výši 3 490 tis. ha. Celková částka podpory pro rok 2005 dosahuje 7 367,4 mil. Kč (29,553 Kč/€).

Referenční částka na 1 ha činí 71,42 €, což v přepočtu odpovídá částce 2 110,7 Kč/ha. Ostatní přímé platby výrobcům jednotlivých komodit v zemědělství, mimo plateb SAPS a národních doplňkových přímých plateb, jsou součástí dotací Ministerstva zemědělství (MZe) a plateb SZIF.

V rámci EU dojde v letech 2007–2013 v oblasti přímých plateb k důležitému procesu, takzvané **modulaci**. V praxi jde o možnost **převedení až 20 % finančních prostředků určených původně na přímé platby do programů rozvoje venkova**, přičemž minimální „povinná modulace“ činí 5 %. Modulace ale fakticky znamená (v maximalistické variantě 20 %) zachování 45 mld. € v kapsách farmářů starých členských zemí (EU-15) a **prodloužení stavu dvourychlostní Společné zemědělské politiky**. **Nové země totiž možnost modulace nemají.**

Podrobné informace

Ministerstvo zemědělství. Dotace a programy (www.mze.cz)
Státní zemědělský intervenční fond. Platby na plochu (www.szif.cz)

6. Podpory v rámci tržních operací

Hlavními nástroji těchto typů podpor jsou **intervenční nákupy a subvencované exporty**. Především na dotacích exportů nelze ze střednědobého hlediska postavit podnikatelské strategie. Dohodou v rámci Světové obchodní organizace (WTO) z prosince 2005 bylo stanoveno **zrušení exportních dotací do roku 2013**. To mimo jiné v praxi znamená, že takzvaný intervenční výkup obilovin a dalších rostlinných komodit proběhne naposledy, pokud se tak nestane dříve, v roce 2013.

Podrobné informace

Státní zemědělský intervenční fond. Společná organizace trhu (www.szif.cz)

Podpora spotřebitelům a výdaje na regulaci trhu (mil. Kč)

Komodita	2004*			2005**		
	ČR	EU	celk.	ČR	EU	celk.
Mléko						
Školní mléko	55	3	58	60	4	64
Podpora výroby kaseinu a kaseinátů a ostatního užití mléka	0	71	71	0	44	44
Subvence na vývoz	1 128	0	1 128	0	148	148
Jat. skot a hovězí maso – subvence vývozu	30	0	30	0	0	0
Prasata a vepřové maso						
Subvence na vývoz	68	0	68	0	0	0
Soukromé skladování vepř. masa	1	0	1	0	0	0
Obiloviny – subvence na vývoz sladu						
Subvence na vývoz sladu	52	0	52	0	0	0
Subvence na vývoz obilovin	0	0	0	0	724	724
Skladování a přeprava	0	0	0	289	0	289
Řepka						
Nepotravinářské užití	630	0	630	39	0	39
Náklady na řepku olejnou	155	0	155	0	0	0
Brambory a škrob						
Zpracování brambor a pšenice na škrob	26	0	26	28	0	28
Subvence na vývoz bramb. škrobu	20	0	20	0	0	0
Cukr a cukrovka						
Náhrady na škrob a cukr pro chem. průmysl	0	7	7	0	40	40
Sušená krmiva	0	0	0	0	65	65
Včelí produkty	0	0	0	0	7	7
Ostatní výrobky						
Subvence na vývoz	0	211	211	0	36	36
CELKEM	2 165	292	2 457	416	1 068	1 484

* Vyplaceno k 30. 4. 2005, ** předpoklad

Zdroj: Podklady MZe, SZIF, PGRLE a dalších institucí

7. Rozvoj venkova – Operační program zemědělství

OP je základní programový dokument, který byl schválen Evropskou komisí 2. července 2004 a umožňuje pro období 2004–2006 čerpání prostředků určených pro podporu zemědělství z fondů EU. Celkem má být za toto období českým zemědělům, zpracovatelům a rybářům vyplaceno přibližně 250 mil. €.

OP je postaven na třech základních prioritách:

- Investice do zemědělského majetku a podpora mladým začínajícím zemědělům (Priorita I);
- Posílení přizpůsobivosti a rozvoje venkovských oblastí (Priorita II);
- Technická pomoc (Priorita III).

Přestože by měl být OP především restructuralizačním nástrojem (zejména prostřednictvím Priority II), je dosud využíván ponejvíce jako podpora investic (Priorita I), například na nákup zemědělské techniky. Ze strategického hlediska se však tato takтика jeví jako nesprávná. V Prioritě II jsou totiž zahrnuty programy podpory pozemkových úprav, obnovení potenciálu krajiny

nebo zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů, které jsou klíčové pro žádoucí dořešení vlastnických vztahů k půdě na

Souhrnný přehled počtu všech schválených žádostí

OP Zemědělství dle podopatření

opatření/ podopatření/ investiční záměr	RO SZIF							Celkem	Požadováno (tis. Kč)
	PHA	ČB	ÚL	HK	BR	OL	OP		
1.1.1.a	49	103	18	41	113	67	31	422	1 160 053
1.1.1.b	1	2	3	1	1	2	0	10	27 166
1.1.1.c	18	34	4	18	53	18	11	156	281 937
1.1.1.d	6	0	1	4	5	1	1	18	32 858
1.1.1.e	77	127	44	72	171	94	48	633	766 364
1.1.1.	151	266	70	136	343	182	91	1 239	2 268 378
1.1.2.	1	3	1	0	10	3	5	23	13 523
1.2.	6	28	4	8	13	7	2	68	246 071
1.3.1.	0	4	7	1	2	14	2	30	51 426
1.3.2.	8	11	4	9	16	4	1	53	88 299
1.3.3.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3.4.	2	3	0	3	2	1	0	11	5 664
2.1.1.	28	45	11	25	36	14	6	165	598 619
2.1.2.	0	1	0	0	8	0	0	9	16 164
2.1.3.	11	15	3	4	24	2	1	60	296 861
2.1.4.a	Příjem na CP SZIF							10	159 025
2.1.4.b	40	7	-	9	-	-	-	56	22 811
2.1.4.c	4	12	2	5	7	3	0	33	16 575
2.1.5.	8	10	3	6	13	4	3	47	41 562
2.3.1.	2	5	2	0	2	0	3	14	23 110
2.3.2.	0	11	5	1	7	0	0	24	11 845
2.3.3.	0	11	0	0	3	0	0	14	5 819
3.1.	Příjem na CP SZIF							23	4 300
Celkem	261	432	112	207	486	234	114	1 879	3 573 191

Zdroj: Státní zemědělský intervenční fond

venkově a pro minimalizaci dopadů klimatických rizik typu povodní, sucha nebo eroze. Na tyto účely bude nutné finanční prostředky stejně vydat, a to prostřednictvím sjednoceného fondu pro rozvoj venkova EAFRD. V budoucnosti lze předpokládat zcela obrácený gard podílů podpor v programech typu OP než do současné doby.

V rámci OP je **povinností příjemců** podpor mimo jiné:

- zpracování žádosti zahrnující identifikaci, hodnocení a přípravu projektu (včetně finančního plánu);
- realizace projektu podle uzavřených smluv;
- kontrola projektu (včetně finanční);
- zajištění publicity projektu.

Jednotlivé podprogramy pak mají své specifické podmínky.

Podrobnější informace

Ministerstvo zemědělství. Dotace a programy (www.mze.cz)

Státní zemědělský intervenční fond. Operační program (www.szif.cz)

8. Rozvoj venkova – Horizontální plán rozvoje venkova

Cílem programu **HRDP** je především ekonomická stabilizace zemědělského podnikání v horších přírodních podmínkách prostřednictvím programu „Méně příznivé oblasti“, opatření „Předčasné ukončení zemědělské činnosti“, „Zakládání skupin výrobců“ a dále uplatňování principů **udržitelného rozvoje** v celém zemědělském sektoru prostřednictvím programů agroenvironmentálních opatření. V roce 2004 byla v rámci HRDP realizována tři opatření:

- Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálním omezením (LFA);
- Agroenvironmentální opatření (AEO);
- Lesnictví.

Transformace národní dotační politiky ČR v zemědělství do systému podpor EU

Ukazatele multifunkčnosti zemědělství ČR

Ukazatel	jednotka	1989	1995	2004	Index 2004/1989
Podíl orné půdy na UAA	%	75,00	73,00	71,70	95,60
Podíl zemědělské půdy ohrožené erozí	%	35,00	33,00	33,00	94,29
Podíl ekologického zemědělství na UAA	%	0,00	1,00	5,97	x
• z toho na orné půdě a trvalých kulturách	%	0,00	0,50	7,70	x
Počet krav (dojnic, bez tržní produkce mléka)	1 000 ks	1248	768	574	45,99
Počet ovcí	1 000 ks	399	80	140	35,09
Počet prac. v zemědělství	1 000 os.	533	222	141	26,45
Podíl nezemědělských příjmů na celkových příjmech	%	30,00	20,00	16,00	53,33

UAA = Utilised Agricultural Area = zhruba 3,6 mil. ha zemědělské půdy

Zdroj: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky

Na základě těchto opatření vznikl českým zemědělcům nárok na **dotace v celkové výši cca 6 154,5 mil. Kč**. V roce 2004 bylo zahájeno vyplácení pouze první z uvedených položek; k 31. prosinci 2004 bylo vyplaceno 2 072 mil. Kč. V roce 2005 byla realizována již veškerá opatření a **odhad podpor pro rok 2005 činí 7 749 mil. Kč**.

Podrobnější informace

Ministerstvo zemědělství. Dotace a programy (www.mze.cz)

Státní zemědělský intervenční fond. HRDP (www.szif.cz)

9. LEADER+ a LEADER ČR

LEADER+ je program EU pro období 2000–2006. Navazuje na předcházející programy LEADER I (1991–1994) a LEADER II (1994–1999). **Mikroregiony z ČR se na tento program chystají již od roku 2002** v rámci Programu obnovy venkova v dotačním titulu 7, kde mohou předkládat projekty sepsané v souladu s LEADER.

V současné době má program LEADER+ ve své gesci MZe, neboť LEADER+ představuje jedno **podopatření v rámci jeho OP**. V gesci MZe je také program **LEADER ČR** využívající investiční prostředky ze státního rozpočtu (z kapitoly MZe) v rámci programu „Podpora rozvoje venkovských mikroregionů“, a to jako podprogram č. 229222 s názvem „Podpora rozvoje – LEADER“. Program má trvat do roku 2007 a měl by ČR **připravit na aktivitu rozvoje venkova v období 2007–2013 z prostředků EAFRD**.

LEADER ČR je určen:

- venkovským mikroregionům a jejich organizačním strukturám, které vytvářejí společné rozvojové strategie a záměry;
- místním subjektům, které realizují konkrétní projekty.

Zaměřuje se především na nové formy **zlepšování kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického prostředí a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví**.

Pro LEADER ČR je **základním předpokladem existence místních akčních skupin (MAS)**, které jsou místními iniciačními a ří-

dicími orgány. MAS **provádějí administrativní činnosti spojené s příjmem, výběrem a kontrolou projektů v rámci svého mikroregionu**, a to na základě písemné dohody o provádění delegovaných činností a o finančním limitu podpory záměru místní akční skupiny v rámci programu LEADER ČR.

Výši finančního limitu stanoví MZe na základě výběrového řízení a stanoviska hodnotitelské komise MZe. Podpora je udělována na projekty výhradně uvnitř mikroregionu, kde je MAS přijata do programu.

Mikroregion může ležet kdekoli na území ČR kromě katastrálního území Prahy a měst nad 25 000 obyvatel. Mikroregion má minimálně 10 000 a nejvýše 100 000 obyvatel, hustotu nejvýše 120 obyvatel/km² a musí být geograficky, ekonomicky nebo sociálně **homogenním územím**. **Mikroregiony** programů LEADER se nesmí překrývat.

Působnost MAS na území ČR

Podrobnější informace

Ministerstvo zemědělství. Dotace a programy (www.mze.cz)

LEADER ČR a LEADER+ v České republice (<http://leader.isu.cz>)

10. Jaký vývoj lze očekávat v oblasti zemědělství ČR v budoucnosti?

Od roku 2007, tedy od zahájení aplikace nového dlouhodobého rozpočtu (finanční perspektivy) EU, dojde v oblasti zemědělských podpor k celé řadě změn, přičemž podmínkou ekonomické perspektivy podnikatelů v zemědělství ČR bude schopnost na tyto změny reagovat.

Některé ze změn ve financování byly již zmíněny (**sjednocení podpor pro rozvoj venkova v EAFRD, modulace přímých plateb, postupné omezování podpor tržních operací – exportu a intervence**), nelze však opomenout ani připravovaný, „zbrusu“ nový **fond EU, který má být finanční rezervou pro případ katastrof** zaviněných klimatickými změnami.

Prakticky všichni odborníci se v diskusích o optimální strategii čerpání finančních prostředků z EU shodují na **nutnosti co nejvíce podpořit a také čerpat peníze na opatření, která „udrží, případně zvýší konkurenceschopnost našeho zemědělství jako předpokladu rozvoje venkova“** (VÚZE, leden 2006).

Při naplňování uvedené teze bude třeba **počítat s dodržováním** bruselských **Zásad správné zemědělské praxe**, které jsou v současné době skryty **v osmnácti různých evropských předpisech** a jejichž dodržování bude **od roku 2007 ČR povinná kontrolovat**.

Celkem osmnáct různých dokumentů EU je postupně uváděno do podnikatelské praxe s tím, že od 1. ledna 2007 by měly být ve všech zemích EU uplatňovány všechny. **Normy se týkají** v zásadě dvou oblastí, a to **životního prostředí a ochrany zdraví a evidence zvířat**. Jedním z důsledků je letošní návrh nařízení vlády o stanovení dalších údajů evidovaných u půdního bloku, popřípadě dílu půdního bloku v evidenci využití půdy podle uživatelských vztahů, na základě zákonného zmocnění podle zákona o zemědělství, které rozšiřuje současných dvanáct sledovaných a evidovaných údajů (evidenci vede MZe) o dalších devět.

Pokud nebudou vyjednána nějaká přechodná období, musí zemědělci od roku 2007 počítat s kontrolou dodržování následujících směrnic:

- Směrnice 79/409 o ochraně volně žijících ptáků;
- Nařízení 80/68 o ochraně podzemních vod před znečištěním;
- Nařízení 86/278 o ochraně životního prostředí, zejména půdy při používání zemních odpadů;
- Nařízení 91/676 o ochraně vod znečištěných nitráty ze zemědělských zdrojů;
- Směrnice 92/43 o ochraně stanovišť volně žijících živočichů a bylin;
- Nařízení 92/102 o identifikaci a registraci zvířat;
- Směrnice 2629/97 o podmínkách ušních známek, systémech registrů a pasů pro identifikaci skotu;
- Směrnice 1760/2000 o identifikaci skotu ve vztahu k označování masa a masných produktů;
- Nařízení 91/414 o systému prodeje produktů sloužících k ochraně rostlin;
- Nařízení 96/22 o zákazu používání hormonálních látek ve velkochovech;
- Směrnice 178/2002 stanovující požadavky zákona o potravinách;
- Směrnice 999/2001 o pravidlech prevence BSE;
- Nařízení Rady 85/511 o opatřeních pro kontrolu slintavky a kulhavky;
- Nařízení Rady 92/119 o opatřeních k prevenci červanky prasat;
- Nařízení Rady 2000/75 o kontrole kateřální horečky ovce;
- Nařízení Rady 91/629 o minimálních standardech pro chov telat;
- Nařízení Rady 91/630 o minimálních standardech pro chov prasat;
- Nařízení Rady 98/58 o ochraně zvířat ve farmových chovech.

Klíčovou roli bude hrát i struktura podpor v rámci EAFRD. Současný návrh MZe obsahující desítky různých podpůrných programů bez hlubší strategie se přitom nejeví jako optimální. **V ČR neexistuje pyramida vztahu podpůrných programů a environmentálních efektů**, jako je tomu například v sousedním Rakousku. Tam platí, že programy s malým přínosem pro krajinu jsou

Rentabilita výroby průměrných výrobců hlavních zemědělských komodit

Komodita	NR/SR	2001–2003	2004	2005*	2006**	2010**
Pšenice	NR	1,10	0,92	1,36	0,95	0,86
	SR	1,19	1,13	1,60	1,24	1,25
Ječmen	NR	1,10	1,02	1,34	0,97	0,84
	SR	1,21	1,15	1,62	1,31	1,29
Řepka olejná	NR	1,03	0,67	1,10	0,86	0,64
	SR	1,12	0,84	1,30	1,10	0,95
Cukrovka	NR	1,22	0,99	1,49	1,51	0,79
	SR	1,26	1,03	1,58	1,57	0,93
Mléko na o.p.	NR	1,04	1,03	1,05	1,03	0,92
	SR	1,10	1,20	1,25	1,23	1,09
Mléko na TTP v LFA	NR	1,04	1,03	1,05	1,03	0,92
	SR	1,26	1,46	1,48	1,47	1,47
Jatečný skot na o.p.	NR	0,71	0,72	0,77	0,75	0,72
	SR	0,78	0,90	1,03	1,02	0,95
Jatečný skot na TTP v LFA	NR	0,71	0,72	0,77	0,75	0,72
	SR	1,05	1,24	1,34	1,33	1,46
Krávy bez tržní produkce mléka mimo LFA	NR	0,85	0,99	1,07	1,04	0,99
	SR	1,12	0,93	0,84	0,84	0,97
Krávy bez tržní produkce v LFA	NR	0,85	0,99	1,07	1,04	0,99
	SR	1,76	1,98	1,88	1,90	2,30
Jatečná prasata	NR	0,99	0,93	0,87	0,97	0,71
	SR	1,00	0,95	0,89	1,00	0,74
Jatečná drůbež	NR	1,04	1,01	0,89	1,08	0,79
	SR	1,04	1,02	0,90	1,09	0,81

NR = nákladová rentabilita = cena zemědělských výrobců (CZV)/jednotkové náklady (JN)

SR = souhrnná rentabilita = (CZV + přímé podpory)/(JN – podpory krmiv v živočišné výrobě)

* Předpoklad

** Predikce Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky

administrativně velmi jednoduché, dosažitelné pro drtivou většinu farmářů (90 %), jsou ale ohodnoceny nízkou sazbou dotace. V závislosti na tom, jak se přínos toho kterého programu pro krajinu zvyšuje, ubývá počet účastníků podpor, ale sazba dotací se výrazně zvyšuje.

V případě produkčního zemědělství bude rozhodující rentabilita výroby jednotlivých komodit na území ČR. Obecně přitom zatím platí, že větší konkurenceschopnost v ČR existuje v oblasti rostlinné produkce. Stávající prognózy předpokládají, že tomu tak bude i nadále.

Shrnutí

- ♦ Vstup do EU znamenal nárůst finančních prostředků, nepřispěly ale k žádoucí restrukturalizaci českého zemědělství.
- ♦ Podpůrné programy se zaměřují na podporu produkce a na rozvoj venkova. Rizikem je volba optimální struktury podpor a vysoká administrativní náročnost (u malých podniků se má ale snižovat).
- ♦ Není vhodné spoléhat se jen na získání nárokových přímých plateb. Stejně tak se nedoporučuje zaměřovat se na produkci toho, co „dělají“ všichni ostatní.
- ♦ Je vhodné posilovat orientaci na rozvoj venkovských oblastí (mimoprodukční funkce zemědělství).
- ♦ Od roku 2007 bude potřeba dodržovat Zásady správné zemědělské praxe (osmnáct evropských předpisů).

III. BUDOUCNOST SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE

1. Úvod

V budoucnu dozná celá Společná zemědělská politika Evropské unie (SZP EU) **výrazných změn**, které se samozřejmě dotknou také českých zemědělců. Změny lze rozdělit do tří skupin:

- snižování přímých plateb;
- uvolňování regulace trhu;
- větší podpora rozvoji venkova, a to i v rámci nezemědělského podnikání.

Snižování přímých plateb se do roku 2013 českých zemědělců nedotkne. Protože zatím stále dostávají nižší přímé platby než farmáři v zemích původní evropské patnáctky (EU-15), nebudou jim snižovány. Naopak do roku 2013 se postupně budou s úrovní přímých plateb v EU-15 srovnávat, budou tedy stoupat.

Uvolňování regulace trhu se v první fázi týká cukru. Dalšími komoditami mají být víno a zelenina.

Větší důraz na rozvoj venkova a financování nezemědělských aktivit, spojené od příštího roku i se vznikem zcela nového **Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD)**, může být pro některé podnikatele rizikové. Na jednu stranu je tu šance využít v příštích letech desítky miliard korun z fondu. Na stranu druhou tím část peněz přímo ze zemědělství vlastně odplyne, protože některé zdroje půjdou na mimozemědělské aktivity.

2. Stručný vývoj způsobu podpor v českém zemědělství

2.1 Přímé platby

Před vstupem do EU se používalo několika nástrojů, například:

- podpory krav bez tržní produkce mléka;
- uvádění půdy do klidu;
- přímé platby na mléčnou kvótu.

Po vstupu funguje SAPS (platby z Bruselu) a **TOP-UP** (platby z národních zdrojů; viz kapitola Česká republika v rámci Společné zemědělské politiky Evropské unie).

Jednou z klíčových změn bude „přetočení“ jednotné platby na plochu (SAPS) na jednotnou platbu na farmu (SPS). Přitom bude nutné plnit podmínky takzvané **cross-compliance**. Důležité bude ovšem také to, že až do roku 2013 mají doznávat určité formy TOP-UP.

Dosavadní přímé platby se ročně zvyšují o pět procentních bodů. Od roku 2007 to pak bude o deset procentních bodů.

2.2 Rozvoj venkova

Do přistoupení k EU existovaly tři formy podpor:

- Nařízení vlády na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství;
- Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF);
- SAPARD (na investice).

V současné době (tedy pro léta 2004–2006) se tyto nástroje změnily do dvou forem:

- Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP; neinvestiční podpory);
- Operačního plánu zemědělství (OP; na investice).

Stále funguje i PGRLF, ale jeho role se tlumí. Zároveň se postupně rozjíždí nový typ podpor LEADER.

Od příštího roku opět nastane zásadní změna. Všechny dosavadní podpory budou zahrnuty do jednotlivých os EAFRD.

2.3 Zdroje

Podpory mimoprodukčních funkcí po vstupu do EU vzrostly více než dvojnásobně, z necelých tří na více než 6 mld. Kč. Po spuštění fondu EAFRD ovšem výdaje do této oblasti porostou jen mírně.

Přímé platby rostou nejvýrazněji. Před vstupem dosahovaly 5 mld. Kč, nyní činí asi 13–14 mld. Kč. Po roce 2007 Ministerstvo

zemědělství (MZe) předpokládá růst na zhruba 17 mld. Kč, tedy za podmínky plně využití možnosti jejich dorovnávání.

Zdroje na regulaci trhu jdou po vstupu do EU stále více na vrub „Bruselu“. Ten například řeší ztráty vzniklé vývozem přebytků obilí.

Porostou investiční podpory. SAPARD začínal na 2 mld. Kč, po spuštění fondu EAFRD se Česko podle ujištění MZe dostane přes úroveň 3 mld. Kč ročně.

Finanční prostředky pro české zemědělce a potravináře na rok 2006

Ukazatel	Použitelné zdroje (mil. Kč)
Přímé platby (SAPS)	8 886,6
Doplňkové platby (TOP-UP)	6 093,7*
Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)	9 015
Operační plán rozvoje venkova (SOP)	2 200
SAPARD	90
LEADER	70
Společná regulace trhu (SOT)	3 708,7
Marketing	238
Národní podpory	1 844,3**
Celkem	32 146,3

* Rozpočtovaný objem prostředků na doplňkové platby bude doplněn z rezervního rozpočtu Ministerstva zemědělství

** Rozpočtovaný objem prostředků na podpory potravinářů bude doplněn z rezervního fondu Ministerstva zemědělství

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

3. Politika rozvoje venkova

V rámci rozvoje venkova jsou nyní poskytovány dva typy plateb:

- na mimoprodukční funkce;
- na investice.

3.1 Podpora mimoprodukčních funkcí

Nosné programy jsou v rámci HRDP zaměřeny na:

- podporu méně příznivým oblastem (LFA);
- údržbu travních porostů;
- ekologické zemědělství („agroenvi“ opatření).

Objem dotací se po vstupu do EU zdvojnásobil.

Na LFA šlo do roku 2004 asi 1,6 mld. Kč. Po vstupu je to v rámci HRDP 2,7 mld. Kč. Tato suma má zůstat i po zahájení činnosti fondu EAFRD zhruba stabilní.

Na agroenvi programy šlo před vstupem 1,1 mld. Kč, po vstupu ročně 3,2 mld. Kč. V rámci EAFRD podpora stabilně mírně poroste, zhruba o 100–200 mil. Kč ročně.

3.2 Investiční podpory

PGRLF je nyní utlumen. Zabývá se doplňkovou podporou investic nefinancovaných z OP, podporou nákupu zemědělské půdy a překlenovacími úvěry do zemědělství.

Hlavním nástrojem investičních podpor je OP. Oproti programu SAPARD rozšířil své působení o investice do strojů. Jsou jednoduché a lehce čerpatelné. Ostatně koupě traktorů láme všechny rekordy.

3.3 Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

Budoucnost dotací na rozvoj venkova je od roku 2007 v novém fondu EAFRD. MZe tvrdí, že letos nemá důležitější úkol než se důkladně připravit na jeho spuštění. Totéž by mělo platit i pro podnikatele.

EAFRD rozděluje svá opáření do čtyř takzvaných os:

- Osa I: Zvýšení konkurenceschopnosti agrárního sektoru (bývalý OP);
- Osa II: Ochrana přírody a krajiny (bývalý HRDP);
- Osa III: Zvýšení kvality života ve venkovských oblastech (bývalý Program obnovy venkova Ministerstva pro místní rozvoj, dnes krajů);
- Osa IV: Program LEADER (opatření založená na místních strategiích rozvoje v rámci mikroregionů).

Pro podnikatele jsou stěžejní výdaje na jednotlivé osy. Dosa-
vadní strategie české vlády, formulovaná MZe, vychází z předpo-
kladu celkových výdajů na roční úrovni zhruba 13,3 mld. Kč.

Rozdělení bude podle představ Mze následující:

- Na Osu I (investice do zemědělství a potravinářství) 23 % výdajů, tj. přes 3 mld. Kč;
- Na Osu II 55,5 % výdajů, tj. mírně přes 7 mld. Kč (zůstane zachována současná úroveň HRDP);
- Na Osy III a IV (na rozvoj vesnic) 19 % výdajů, tj. asi 2,5 mld. Kč ročně (dvojnásobek oproti současnosti).

Zavedení fondu EAFRD spočívá ve dvou hlavních programo-
vých dokumentech:

- Strategie (Národní strategie rozvoje venkova);
- Program (Plán rozvoje venkova).

Strategie je v podstatě analýzou situace a nastavením základ-
ních cílů v rámci jednotlivých os. Mnohem důležitější je Program.
Obsahuje jak jednotlivá opatření a jejich podmínky, tak rozdělení
zdrojů. Vláda bude oba materiály projednávat v dubnu 2006, poté
budou předány k projednání Evropské komisi.

V současné době MZe připravuje harmonogram spuštění jed-
notlivých opatření v rámci EAFRD. Ne všechna začnou už v roce
2007. MZe chce zajistit kontinuitu se stávajícími programy.

Ačkoliv z pohledu státní správy je přechod na EAFRD klíčo-
vý, úředníci zatím tvrdí, že právě díky kontinuálnímu přechodu
nebudou zemědělství podnikatelé zaskočeni. V praxi budou i na-
dále fungovat podpory LFA, agroenvi nebo na zalesnění. Žádosti
o podpory budou podle MZe vypadat stejně jako dosud, i výše

Předběžný návrh Ministerstva zemědělství na výdaje v rámci EAFRD

Osa	Maximální limit spolufinancování z EAFRD	Návrh Mze (mld. Kč)	Návrh Mze (%)
Osa I	75 %	3,091	23,18
Osa II	80 %	7,426	55,68
Osa III	75 %	1,893	14,19
Osa IV	80 %	0,650	4,87
Technická pomoc	75 %	0,277	2,08
Celkem	–	13,337	100,00

Poznámka: Návrh vyjadřuje částky z národních zdrojů a EU jako roční průměr pro
období let 2007–2013. Celková částka na uvedené sedmileté období má pro ČR
z EU činit asi 73 mld. Kč. K této sumě se ještě připočítává národní kofinancování
na úrovni cca 25%.

Zdroj: Ministerstvo zemědělství

dotací bude obdobná (stejně jako podmínky). Faktem také je, že
se zvýší dotace na integrovanou produkci (hospodaření šetrnější
k přírodě). Budou rovněž nové programy na trvale udržitelné les-
ní hospodaření v oblastech Natura 2000. Toho všeho budou moci
podnikatelé využít.

U osy I (investiční dotace) bude novinkou, že na každé opat-
ření bude vydáno nařízení vlády. Žádosti se budou opět podávat
na regionálních odborech Státního zemědělského intervenčního
fondu (SZIF). Rozdílem oproti dosavadní praxi bude to, že SZIF
bude poskytovat i dotace (nyní tak činí Řídící orgán MZe). Mi-
nisterstvo předpokládá, že vyhlášení kol na podávání žádostí
bude méně časté než dnes.

Nejvíce změn se očekává u Osy III. Rozvoj vesnic sice nava-
zuje na bývalý Program obnovy venkova, ale administrace bude
výrazně odlišná. Podpůrná opatření budou stanovena nařízením
vlády, žádosti bude přijímat a úřadovat SZIF.

Jasnou výhodu by měl EAFRD přinést podnikatelům v tom, že
přínejmenším na následujících sedm let poskytne stabilitu dotač-

ního systému. Jeho koncepce je zřetelná a podmínky nebude možné měnit z roku na rok.

4. Regulace trhu

4.1 Cukr

V listopadu 2005 schválila Rada ministrů zemědělství EU základní podobu reformy cukerního systému s kompromisy, které byly do textu reformních předpisů zpracovány na prosincovém jednání Zvláštního zemědělského výboru.

Hlavními cíli reformy jsou:

- snížení cen cukru a řepy o třetinu;
- snížení výroby cukru v EU prostřednictvím dobrovolného ukončení výroby (s tím, že by tak měla být zabezpečena konkurenceschopnost pěstitelů řepy i výrobců cukru).

Pro ČR by v zásadě neměl být problém natolik vážný. Změnil se totiž původní návrh kompenzačních plateb.

Podářilo se oddělit systém SAPS od systému kompenzačních plateb a vyčlenit dočasnou samostatnou cukerní platbu ve výši 100 % ve vztahu k úrovni EU. Členské státy mají mít možnost uplatnit úpravu této platby přesměrováním části pro navýšení národní obálky.

Z kompromisního textu je patrné, že Česko by mělo obdržet letos, v prvním roce reformy, 27,85 mil. € a v následujících dvou letech vždy o zhruba 6,4 mil. € více. Od roku 2009 by mělo dostávat 44,25 mil. € v rámci vyčleněné cukerní platby pro rozdělení mezi pěstitele řepy.

V lednu 2006 byla členským zemím EU předložena konsolidovaná znění všech tří základních reformních předpisů, která v sobě obsahovala kompromis dosažený na listopadové Radě ministrů zemědělství. Shodu Rady na návrhu Komise nakonec přineslo jednání ve dnech 20.–21. února 2006. Výsledkem je zkrácení garantovaných minimálních cen cukru v EU o 36 % v období 2006–2010, přičemž podnikům, které kvůli tomu budou muset ukončit produkci, bude ze strany EU poskytnuta pomoc. Sou-

časně se Rada shodla na jednorázovém snížení produkce cukru, izoglukózy a inulinového sirupu o přibližně 2,5 mil. tun v marketingovém roce 2006/2007. Reforma vstoupí v platnost počínaje 1. červencem 2006.

4.2 Víno

Větší otevření trhu s vínem má komisařka pro zemědělství Marianne Fischer Boelová v plánu připravovat už od letošního roku.

Tuzemští vinaři mezitím celkem úspěšně bojují o vyšší dotace. MZe slíbilo zvýšení dotací například na oplocení vinic, na pojištění, ale především na tzv. integrovanou produkci. Jedná se o hospodaření šetrné k životnímu prostředí (méně chemie v postřicích a hnojivech, šetrnější zpracovávání půdy). Dotace na hektar by pak měla vzrůst ze současných cca 7300 Kč na dvojnásobek. Žádost ČR musí ale projednat Brusel – z domácích zdrojů jde na podporu 20 %, z unijních 80 %. Podle odhadů MZe by měla Komise vyšší dotaci schválit nejpozději do května 2006.

Komisařka pro zemědělství Marianne Fischer Boelová

5. Přímé platby

5.1 Přímé podpory do roku 2008

V roce 2004 fungovala společně jednotná platba na plochu (SAPS) a „předvstupní“ navýšení přímých plateb z domácích zdrojů (zhruba za 5 mld. Kč). **Za rok 2005 jsou poprvé vypláceny i TOP-UP** podle pravidel schválených Evropskou komisí.

V roce 2006 bude TOP-UP představovat:

- platbu na vybrané (ne krmné) plodiny na orné půdě;
- platbu na skot, ovce, kozy (VDJ);
- platbu na chmel;
- platbu na škrobové brambory;
- platbu na lněné vlákno.

Nosné jsou přitom platby na zvířata a ornou půdu. Zhruba 98 % všech TOP-UP skončí právě v těchto dvou platbách.

5.2 Platba na farmu od roku 2009

Cílem MZe je udržet v přímých platbách stabilitu do roku 2008, aby se stát mohl připravit na zásadní zlom – zavedení jednotné platby na farmu (SPS) a plné zavedení **cross-compliance**.

Jednotná platba na farmu se bude od stávajícího SAPS lišit v tom, že platby poskytnuté farmě za určité referenční období budou pro další léta fixovány. Platba může být závislá i na regionu, ale nemusí. Dotace tedy už nebudou tak jednoduché (dnes se vypočítávají vynásobením každého způsobilého hektaru částkou v korunách), ale budou vázány na farmu. Bude se muset stanovit referenční období, základní úroveň a nastartovat flexibilní mechanismus změn.

V současnosti MZe podnikatele upozorňuje, že **diskutovat o přesném nastavení SPS je předčasné. Daleko důležitější je příprava na cross-compliance.**

5.3 Cross-compliance

Cross-compliance znamená, že faremní dotace budou od roku 2009 podmíněny plněním ne méně než devatenácti unijních norem,

kteří budou převzaty do národního právního řádu. Jde například o **vybraná ustanovení zákona o hnojivech** (takzvanou nitrátovou směrnicí), **welfare zvířat, jejich označování a podobně.**

V „malém“ aplikuje stát cross-compliance již dnes v rámci takzvaných Zásad správné zemědělské praxe u programů HRDP. Příkladem je podmínka vést řádně evidenci hnojiv. Když fond SZIF zjistí, že žadatel o podporu evidenci nemá, dotaci neposkytne. Ve „velkém“ tato praxe čeká všechny příjemce přímých plateb od roku 2009.

Na plnění cross-compliance se musí připravit jak zemědělci, tak **dozorové orgány.** Brusel bude citlivý na to, když nebudou umět přenášet výsledky kontrol do platební agentury a bezchybně aplikovat sankce. To může celý proces administrace podpor zdržovat a Česko by riskovalo „národní“ sankce ze strany Evropské komise.

6. Přínos a riziko budoucích změn

V delším časovém horizontu, po roce 2010 a zejména 2013, **čekají zemědělce v EU změny, jež povedou k větší konkurenci.** Pro české zemědělství to obecně může být výhodou, protože není dotacemi tak „zhýčkané“ jako farmáři původní EU-15 a má také větší výrobní koncentraci.

Především pod tlakem jednání ve Světové obchodní organizaci (WTO) mají být od roku 2013 odbourány exportní subvence a postupně také **snížována ochrana trhu a dotace.**

Sníží se také regulace trhu. Po cukru má následovat víno a zelenina. Výhledově se bude jednat o zrušení intervenčního výkupu obilovin a zrušení kvót na produkci mléka.

Ačkoliv se o takových změnách diskutuje bez výsledku už řadu let a nedojde k nim ani v letech nejbližších, trend k uvolnění trhu směřuje zřetelně. Při odbourávání dotací, subvencí a regulace trhu v budoucnu jednoznačně získají výhodu velké firmy s efektivní výrobou.

Souboj o snížení dotací a otevření evropského trhu svádějí jak liberálové a zastánci současného modelu SZP uvnitř EU, tak

především Unie jako celek na půdě WTO vůči USA či rozvojovým zemím. Česká argumentace je tu obdobná jako bruselská: má k liberalizaci výhrady a argumentuje jinými výrobními podmínkami (především klimatickými), dodržováním náročnějších kritérií bezpečnosti potravin a větší péčí o životní prostředí.

Finanční rámec EU pro zemědělství a venkov na léta 2007–2013 (mil. €)

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Trh a přímé platby	43 735	43 500	43 354	43 034	42 714	42 506	42 293
Rozvoj venkova (bez modulace)	10 544	11 759	12 700	12 825	12 952	13 077	13 205
Celkem	54 279	55 259	56 054	55 859	55 666	55 583	55 498

Poznámka: Jedná se o návrh. Počítá se v něm i s přijetím Bulharska a Rumunska, týká se tedy budoucí EU-27. Pokud by se rozvoj venkova počítal včetně modulace, pak roční průměr těchto výdajů stoupne na 13,7 mld. €.

Zdroj: Evropská komise

V ČR bude v nejbližších letech i při nadcházejících změnách zřejmě přetrvávat **názorová odlišnost mezi představiteli intenzivního zemědělství z příhodných oblastí a podnikateli z podhorských oblastí**. Ti první logicky preferují přímé platby, ti druzí dotace na LFA a agroenvi opatření.

Česká vláda uznává, že oba typy podpor musí být vyvážené. Preferuje ovšem zatím spíše přímé platby. Najdou se proto argumenty, především kvůli konkurenceschopnosti oboru, proti farmářům EU-15. Čeští zemědělci platí vstupy stejně jako jejich kolegové v bývalé EU-15, ale přímé platby mají zatím nižší. Musí tak využít výhody, již je nižší cena půdy a nájmu a nižší cena za práci.

Podle MZe jsou přímé platby neefektivněji rozdělované prostředky – pravidla jsou poměrně jednoduchá a průhledná.

Budoucí přechod z plateb na hektar k platbám na farmu bude jistě pro podnikavé zemědělce výzvou. Ti chytří se budou moci svobodněji než teď rozhodnout, nač se zaměřit, aby dosahovali

maximálního zisku. Je přitom dost pravděpodobné, že se tak **změní trh s řadou komodit i cenové poměry**.

Důrazné argumenty lze ovšem nalézt i proto, aby Evropa více preferovala podpory do LFA a na celkový rozvoj venkova. Tyto dotace se dají obhajovat i v rámci WTO; právě jimi se Evropa může i v budoucnu lišit od zámoří či rozvojových zemí. Zatímco intenzivní zemědělství by se mělo postupně prosadit hlavně efektivitou své výroby (a produkční dotace tak budou klesat), podpory na ekologii, údržbu krajiny a udržení života na venkově mohou mít výrazně větší opodstatnění v mnohem delším časovém výhledu.

Diskuse se povede o větší podpoře ekologického zemědělství. Současná vláda zatím neuvažuje o plošném zvýšení dotací. Přiklání se k variantě, že **vyšší dotace by mohli získat ti podnikatelé, kteří neuplatňují souběh ekologického zemědělství s konvenčním hospodařením**. Chce tedy více podpořit jen čisté ekozemědělce.

Shrnutí

- V budoucnu bude v EU obecně docházet ke snižování přímých plateb (nových států se to roku 2013 netýká), k uvolňování regulace trhu a k posílení podpory rozvoje venkova.
- Jednotnou platbu na plochu (SAPS) nahradí jednotná platba na farmu (SPS), přičemž bude nutné plnit podmínky tzv. cross-compliance.
- Budoucnost dotací na rozvoj venkova představuje Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD); žádosti o podpory, výše dotací a podmínky budou pravděpodobně stejné jako dosud.
- Při změnách SZP získají výhodu především velké firmy s efektivní výrobou.
- Jednotná platba na farmu je příležitostí, jak se zaměřit na takovou produkci, která umožní dosahovat maximálního zisku.

IV. KOMODITY

1. Cukr

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) dosud zůstávala stranou reforem Společné zemědělské politiky (SZP). Z hlediska zainteresovaných skupin do něj vstupují jak zájmy producentů primární suroviny (pěstitelů cukrové řepy), tak producentů vlastní komodity (cukrovary). Svou roli hrají i spotřebitelé a nelze samozřejmě zapomínat ani na to, že cukr je surovinou pro další produkty, jejichž cena a výrobní podmínky se od výrobních podmínek cukru odvíjejí. **Cukr představuje „strategickou komoditu“** i v měřítku globálního zemědělského trhu, což posiluje vliv Světové obchodní organizace (WTO) a velkých světových producentů na situaci v EU a potažmo i České republiky (ČR).

Regulace na úrovni EU se uskutečňuje v podobě:

- **existence garantovaných minimálních cen cukru** (intervenční cena při odkupu) a **stanovených výkupních cen cukrové řepy**;
- **stanovených množstevních produkčních kvót A a B**, v jejichž rámci mají producenti garantován výkup za minimální ceny a pomocí nichž je regulována produkce pro vlastní spotřebu i vývoz daného státu;

◀ **kvóta A:** stanovená výše produkce cukru, která by měla odpovídat spotřebě v rámci EU (na produkci cukru v rámci této kvóty je producentům poskytována subvence v podobě cenového navýšení v rámci trhu EU);

◀ **kvóta B:** cukr vyrobený nad rámec kvóty A, který je určen pro dotovaný vývoz (producentům je v rámci této kvóty vyplácena vyrovnávací subvence, která umožňuje prodávat evropský cukr na světových trzích za nízké ceny, za ceny nižší, než činí skutečné náklady na jeho výrobu, aniž by zemědělci utrpěli ztrátu);

veškerý cukr vyrobený nad rámec kvóty B je označován jako cukr C. Tento cukr je již nedotovaný;

- **systému variabilních přírážek (subvencí)** umožňujících prodávat evropský cukr na světovém trhu za konkurenceschopnou cenu;
- **systému zvýšených dovozních cel**, která znesnadňují přístup cukru ze třetích zemí, jež nemají s EU preferenční vztahy, na evropský trh (sazba dovozních cel na cukr ze zemí vně EU je upravována pomocí dohod o zvláštním režimu).

Preferenční vztahy uplatňuje EU především na cukr dovážený ze zemí Afriky, Karibiku a Pacifiku (AKT) a na základě zvláštní dohody též z Indie. Speciálnímu dovoznímu režimu podléhá i zemědělská produkce ze zemí západního Balkánu. Kromě toho se EU stala signatářem zvláštní preferenční dohody se zeměmi třetího světa (dohoda „Vše kromě zbraní“), uvolňující obchodování za zvýhodněných podmínek i v oblasti jiných zemědělských komodit. V souvislosti s reformou cukerního režimu se vedly ostré debaty i o tom, do jaké míry postihne producenty cukru v zemích AKT, jejichž třtinový cukr při vstupu do EU nepodléhá dovoznímu clu a rafinerie při jeho zpracovávání do výše stanovených kvót mohou obdržet vyrovnávací příspěvky, případně dodatečné příspěvky, objevili-li se u producentů v dané oblasti přechodná nerovnováha.

1.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Produkce cukru byla v EU už před rozšířením velmi nerovnoměrná; více než polovinu pokrývala Francie a Německo, mezi další velké producenty náležela Itálie a Velká Británie. **Rozšíření přivedlo na evropský trh dalšího velkého producenta – Polsko.** Na produkci nových členů se podílí až dvěma třetinami a je největším pěstitelem cukrové řepy co do plochy osázené orné půdy. Zároveň je v rámci deseti nových členských států největším producentem cukru v tunách.

Z deseti nových zemí náleží šest včetně ČR mezi producenty a zpracovatele cukru. ČR se přitom ještě před vstupem nacházela v rámci EU-10 na druhém místě za Polskem. V rámci EU-15 náleželo mezi větší pěstitele cukru ve srovnání s ČR sedm zemí:

Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Itálie, Nizozemí a Velká Británie. **Ve srovnání objemu produkce ČR předstihovalo osm zemí EU-15** (výše zmíněné a Dánsko).

Snížování plochy orné půdy osázené cukrovou řepou v posledních letech představuje trend patrný v rámci celé EU (snad s výjimkou Dánska a Irska). Podobné je to i s poklesem množství produkovaného cukru, který je ovšem nerovnoměrný (v rámci EU-15 to bylo více v Itálii a Španělsku než v Dánsku, Irsku, Francii či Německu).

EU-15 představuje jak dovozce, tak vývozce cukru, převažuje však vývoz. EU je klíčovým hráčem na trhu s cukrem: v celosvětovém měřítku se podílí 13 % na světové produkci, 12 % na spotřebě, 15 % na exportu a 5 % na dovozu cukru, a to přesto, že její podíl na světové produkci, spotřebě i exportu trvale klesá ve prospěch zemí jižní polokoule. V celosvětovém měřítku se EU nachází na třetím místě v procentuálním podílu na celosvětové produkci cukru (za první Brazílií a druhou Indií). **Vývoz se oproti produkci příliš nesnižuje, což patří k základním bodům kritiky ze strany velkých producentů z třetího světa.**

V ČR nastal poměrně rapidní pokles počtu cukrovarů ještě před vstupem do EU (z 52 v roce 1989 na 13 v roce 2003, z čehož se osm začlenilo do nadnárodních, zejména německých koncernů). **Počítá se přitom s další „racionalizací“** (tedy snížením počtu cukrovarů a „přenecháním“ pole větším hráčům).

Po vstupu do EU české cukrovarnictví pocítilo dopady přidělení nižších kvót na výrobu cukru, jež byly vyjednány jako součást platného cukerního pořádku v rámci přístupových jednání.

Pro ČR Přístupová smlouva stanovila:

- výrobní kvótu A na 441 209 t;
- vývozní kvótu B na 13 653 t.

Nejvyšší kvóty A i B náleží Francii (největší producent cukru v EU) a **Německu;** oba státy však tyto kvóty překračují a vyváží v rámci kvóty C ještě nad rámec garantované produkce.

Fakt, že po vstupu do EU některé cukrovary zaznamenaly pokles tržeb a hrubého zisku meziročně i více než o polovinu, byl zapříčiněn i vnitřními **problémy při přidělování výrobních kvót**

jednotlivým producentům. V rámci kvóty přidělené na základě platného nařízení EU jednotlivým zemím totiž probíhá **přidělování dílčích kvót jednotlivým firmám (cukrovarům) na základě**

Statistika komodity cukrová řepa/cukr v České republice

Parametr	Jednotka	Hospodářský rok 2004/2005	Hospodářský rok 2005/2006*
Počet pěstitelů	ks	935	901
Průměrná plocha cukrové řepy na pěstitele	ha	76	73
Osevní plocha cukrové řepy k 1. květnu	ha	71 095	65 569
Počet prodaných výsevních jednotek osiva	ks	86 321	86 174**
Začátek cukrovarnické kampaně	datum	10. 9. 2004	12. 9. 2005
Konec cukrovarnické kampaně	datum	18. 1. 2005	29. 1. 2006
Počet činných cukrovarů	ks	11	11
Průměrná délka kampaně	dny	94,3	86,8
Sklizňová plocha cukrové řepy	ha	68 970	63 170
Celkové množství zpracované řepy	t	3 487 773	3 430 635
Výnos bulev	t/ha	50,57	54,31
Cukernatost	%	18,53	18,69
Výnos polarizačního cukru	t/ha	9,37	10,15
Celková výroba bílého cukru z řepy	t	558 417	558 444
Výnos bílého cukru	t/ha	8,1	8,8
Výtěžek bílého cukru z řepy	%	16,01	16,28
Výroba melasy 50 P	t	140 208	130 986
Zásoba cukru v cukrovarech k 1. červenci	1 000 t	107,0	232,2

* Odhad k 1. únoru 2006

** Po přesevu v počtu 7 807 jednotek

Zdroj: Czech Sugar Statistics

nařízení vlády. Vedení některých cukrovarů přičítala horší hospodářské výsledky za sledované období právě produkčním kvótám, které byly na národní úrovni stanoveny nerovnoměrně, což vedlo až k soudním sporům.

Po vstupu do EU začala platit minimální garantovaná cena cukru 20 Kč za kilogram, minimální výkupní cena cukrové řepy se pak zvýšila z přibližně 900 Kč na 1 470 Kč, i když nikoli bezprostředně, ale až v průběhu prvního roku členství. Vzrůst maloobchodních cen cukru tak byl v počátečním období přičítán především psychologické kalkulaci maloobchodu.

1.2 Budoucnost – implementace reformy cukerního pořádku

Za hlavní motivaci, jež si vynutila celou reformu tržního režimu cukru, je považována snaha vyjít vstříc závazkům, které EU přijala v rámci jednání WTO. Existence vysokých dotací zvedala ceny cukru v EU až na čtyřnásobek cen světových, což činilo spotřebitele fakticky hlavními nositeli nákladů na subvence, které vyrovnávají rozdíl mezi cenou cukru na evropském trhu a nízkou cenou na trhu světovém. **Drahý evropský cukr je činěn uměle konkurenceschopným**, což zejména producenti cukru z třetích zemí (Brazílie, ale i Thajsko či Austrálie) považují za nepřipustnou deformaci v rámci světového trhu.

Třemi možnými scénáři řešení problematiky nové úpravy cukerního pořádku se zabývalo sdělení Komise již v září 2003. Konstatovalo, že vstup nových členských států do EU znamená nárůst ploch, na nichž se pěstuje cukrová řepa, až o 30 % a nárůst produkce cukru o 15 %, což také urychluje nutnost přijetí reformy. Komise následně zvažovala variantu rozšíření stávajícího režimu, řešení pomocí snižování cen a variantu úplné liberalizace. Přiklonila se k variantě druhé a v jejím duchu je převážně koncipována i předkládaná reforma.

Hlavní cíle reformy jsou snížení cen cukru a řepy o třetinu a snížení výroby cukru v EU prostřednictvím dobrovolného ukončení výroby cukru s tím, že by tak měla být zabezpečena konkurence-

schopnost pěstitelů řepy i výrobců cukru. **Pro Česko by neměl být problém natolik vážný.** Změnil se totiž původní návrh kompenzačních plateb.

Po dlouhotrvajícím tlaku, vycházejícím i od nových členských států, se podařilo oddělit systém SAPS od systému kompenzačních plateb a vyčlenit dočasnou samostatnou cukerní platbu ve výši 100 % ve vztahu k úrovni EU. Členské státy mají mít možnost uplatnit úpravu této platby přesměrováním části pro navýšení národní obálky.

Z kompromisního textu je patrné, že Česko by mělo obdržet letos (v prvním roce reformy) 27,85 mil. €, v následujících dvou letech vždy o zhruba 6,4 mil. € více a od roku 2009 by mělo dostávat 44,25 mil. € v rámci vyčleněné cukerní platby pro rozdělení mezi pěstitele řepy.

Ministerstvo zemědělství (MZe) a Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) oslovily zástupce pěstitelů řepy se žádostí o dodání závazného vyjádření k výběru referenčního období pro výpočet plateb. Jako vhodný výběr se ustálilo **referenční období let 2004/05 s více než 930 pěstiteli, kteří v tomto roce byli součástí kvótované výroby řepy A a B a kteří budou trvalými příjemci plateb.** Na základě získaných údajů je nyní dokončován všeobecný rámec postupu a v něm kalkulována různá řešení.

Shodu Rady na návrhu Komise přineslo až jednání ve dnech 20.–21. února 2006. Výsledkem je **zkrácení garantovaných minimálních cen cukru v EU o 36 % v období 2006–2010, přičemž podnikům, které budou muset kvůli tomu ukončit produkci, bude ze strany EU poskytnuta pomoc.** Současně se Rada shodla na jednorázovém snížení produkce cukru, izoglukózy a inulinového sirupu o přibližně 2,5 mil. tun v marketingovém roce 2006/2007. Proti návrhu se postavily pouze tři státy: Řecko, Lotyšsko a Polsko, které vystupovalo jako největší oponent a téměř do posledních chvil hrozilo, že bude trvat na zablokování návrhu. Litva, která původně ohlásila záporné stanovisko, se nakonec přiklonila ke schválení.

Reforma vstoupí v platnost počínaje 1. červencem 2006. V jejím rámci lze očekávat, že se pěstitelů cukrovky dotkne nejen **snížování kvót na produkci cukru**, které je bude nutit omezovat

pěstování cukrové řepy, ale také **snížení minimální garantované výkupní ceny**, již musí za surovinu zaplatit pěstitelé cukrovary. **Z hlediska spotřebitele** na druhé straně **nelze zapřít přínosy**, které může mít zejména cenová reforma v tomto odvětví, i když převratný a hlavně rychlý pohyb maloobchodních cen směrem dolů v důsledku snižování referenční ceny cukru očekávat nelze.

Shrnutí

- Cukr představuje strategickou komoditu.
- Regulace v EU se uskutečňuje garancí minimálních cen, stanovením kvót a systémem variabilních přírážek a zvýšených dovozních cel.
- Produkce cukru v EU je nerovnoměrná. Dochází i ke snižování plochy osázené cukrovou řepou.
- České cukrovarnictví po vstupu do EU pocítilo dopady nižších kvót na výrobu cukru.
- Reforma cukerního pořádku, platná od 1. července 2006, počítá se snížením garantovaných cen o 36 % v letech 2006–2010; ČR se však po dosavadních změnách už tak citelně nedotkne.

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 1609/2005, kterým se snižují v odvětví cukru produkční kvóty

Nařízení č. 1260/2001 o společné organizaci trhů v sektoru cukru

Další legislativa Evropské unie

Nařízení č. 314/2002 ve znění nařízení č. 1140/2003 (měsíční hlášení o stavu zásob)

Nařízení č. 1464/95 (hlášení o zahájení výroby cukru C)

Nařízení č. 2670/81, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro výrobu cukru nad rámec kvóty ve znění nařízení č. 1760/84, č. 2561/85, č. 1714/88, č. 3892/88, č. 56/91, č. 3559/91, č. 2177/92, č. 158/96, č. 1148/98, č. 95/2002

Nařízení č. 65/82, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro převod cukru do následujícího hospodářského roku ve znění nařízení č. 948/1984, 1708/1984, 260/1996, 2223/2000

Nařízení č. 314/2002, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro režim kvót v odvětví cukru ve znění nařízení č. 1140/2003 a č. 38/2004

Nařízení č. 60/2004, kterým se stanoví přechodná opatření v odvětví cukru z důvodu přistoupení České republiky, Estonska, Kypru, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Malty, Polska, Slovinska a Slovenska

Nařízení č. 1464/95, kterým se stanoví zvláštní prováděcí pravidla k režimu dovozních a vývozních licencí v odvětví cukru ve znění nařízení č. 2136/1995, č. 1148/1998, č. 1141/1998 a č. 1159/2003

Nařízení č. 218/2006, kterým se mění nařízení č. 1262/2001, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 1260/2001, pokud jde o nákup a prodej cukru intervenčními agenturami

Nařízení komise (ES) č. 1265/2001 ze dne 27. června 2001, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1260/2001, pokud jde o poskytování produkční náhrady pro některé výrobky z odvětví cukru používané v chemickém průmyslu

Základní legislativa České republiky

Nařízení vlády č. 548/2005 Sb., o stanovení některých podmínek provádění opatření společné organizace trhů v odvětví cukru

Nařízení vlády č. 160/2004 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 114/2001 Sb., o stanovení produkčních kvót cukru na kvótové roky 2001/2002 až 2004/2005, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 364/2004 Sb. o hlášení o předběžné/konečné výrobě cukru.

Platné dotační tituly

Státní zemědělský intervenční fond (www.szif.cz)

Společná organizace trhu. Cukr (www.szif.cz/irj/portal)

2. Víno

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) se uskutečňuje hlavně prostřednictvím:

- **režimu vinařských zón**, do nichž jsou rozděleny pěstitelské oblasti celé EU;
- **registrace vinic a úpravy práv na novou výsadbu** a opětovnou výsadbu vinic;
- **pravidel restrukturalizace a přeměny vinic** (přeměna odrůdové skladby apod.), včetně premii za vzdání se vinohradnictví;
- **stanovení maximální zaručené plochy** a minimální výměry vinic pro jejich registraci;
- **definice výrobku** a poměrně **přísných úprav povinností pěstitele** (povolené a ekologické postupy ošetřování vinné révy) **a výrobce z hlediska kvalitativních požadavků** (rozlišování kategorií „jakostní víno“ stanovených pěstitelských oblastí a „stolní víno“, požadavky na obsah alkoholu), požadavků týkajících se výrobního procesu (enologické postupy), **marketingových pravidel** včetně označování produktů za účelem ochrany spotřebitele a ochrany značky, inspekci;
- **organizace producentů**;
- **intervence ve formě destilace přebytečné révy** na průmyslově využitelný alkohol k výrobě biopaliva;
- **celní ochrany a regulace trhu s nečlenskými státy**;
- **vývozních subvencí a licenčního režimu**.

2.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Česká republika (ČR) se vstupem do EU musela **přizpůsobit poměrně přísným právním normám upravujícím tento sektor**. Území ČR bylo rozděleno do dvou vinařských zón, které se liší **požadavky na minimální cukernatost pěstovaných hroznů a minimální obsah alkoholu ve výsledném produktu**. Čechy spadají do tzv. **vinařské zóny A** („severní“ zóna pěstování vinné révy v rámci

EU; v této zóně se nachází např. většina území Německa či státy Beneluxu), **Morava byla zařazena do vinařské zóny B** („střední“ pěstitelská zóna; moravské pěstitelské oblasti se nacházejí ve stejné zóně jako vinařské oblasti severní Francie, Rakouska, nově Slovenska, s výjimkou tokajské oblasti, a Slovinska, s výjimkou Primorska).

ČR a další nové členské státy mají **jen omezené právo na podporu nové výsadby vinic** (v případě ČR nesmí plocha nově vysazovaných vinic na výrobu jakostního vína překročit 2 % celkové výměry vinic k 1. květnu 2004); k většímu nárůstu plochy vinic v důsledku nové výsadby tedy mohlo dojít pouze před vstupem.

Zřejmě nejprísnejší oblast legislativy představuje **celý systém norem týkajících se povinností pěstitele a výrobce s ohledem na kvalitu**, označování vína včetně přívlastků, dodržování požadavků výrobního postupu (včetně přísné úpravy enologických postupů sloužících ke zvýšení obsahu přirozeného alkoholu ve víně) a v souvislosti s ochranou spotřebitele, stejně jako pravidla nucené destilace a odstraňování vedlejších produktů výroby vína.

Z hlediska dotační politiky došlo i v tomto sektoru se vstupem do EU k **zavedení systému přímých plateb v podobě jednotné platby na hektar (SAPS)**; nárok je uplatňován na základě vykázaného počtu hektarů vinic. **Sektor vína** na úrovni EU **prozatím neprošel reformou** z roku 2003, která zavádí systém jednotné platby na farmu (SPS). Financování by tedy až do zveřejnění podmínek chystané reformy mělo zůstat v dosavadním režimu.

Možnost využití vývozních subvencí, které podporují export a pozici vína ze států EU na světovém trhu, je pro ČR omezená. Naše dosavadní produkce nepokrývá ani český trh a její zvýšení je vzhledem ke zmíněnému omezení vůči novým členům nereálné. ČR tedy v rámci EU významného exportéra vína nepředstavuje. Naopak **největším příjemcem vývozních subvencí** (a tím pádem i největším vývozcem vína) **v rámci EU je Španělsko** (70% podíl na veškerých vývozních subvencích), následované Portugalskem (20% podíl). Menšími subvencovanými vývozci jsou v relativním měřítku Francie a Itálie.

2.2 Budoucnost – příprava reformy sektoru

Tržní regulace sektoru vína na úrovni EU by měla v blízké budoucnosti projít reformou, která se momentálně v rámci evropských institucí (především Komise) intenzivně připravuje. Jde především o snahu **reagovat na vysokou konkurenci v sektoru v globálním měřítku**, opět se jedná především o nutnost EU přistoupit na pravidla liberalizace světového obchodu. Na EU tlačí hlavně USA, země Latinské Ameriky, Austrálie a Jihoafrická republika (JAR). Jednají ve snaze jednak proniknout se svými výrobky snáze na evropský trh (EU stále zaujímá vedoucí pozici na světovém trhu s vínem – 65 % produkce a 70 % exportu –, je to však způsobeno i masivním financováním z rozpočtu EU), jednak čelit novým opatřením, pomocí nichž se EU snaží jejich konkurenci bránit, jako jsou přísné požadavky týkající se kvality a především výrobních postupů, a to často prostřednictvím vlastních protiopatření, která vzájemný obchod ještě více komplikují. Tzv. **transatlantický vinný pakt uzavřený mezi USA a EU v roce 2005** je tak **odrazem snah obou stran řešit obchodní spory** týkající se povinné certifikace, označování vína či dodržování požadavků na enologické postupy. **Bilaterální smlouvy** byly v posledních deseti

letech podepsány i se zeměmi Evropského hospodářského prostoru (EHP), Švýcarskem, JAR, Chile a Kanadou, v jednání je nová smlouva s Austrálií.

Konkurence však roste i v rámci EU. **Rozšíření v roce 2004 přivedlo** na stále vysoce chráněný **společný trh nové producenty** (Maďarsko, Slovensko, Slovinsko, Kypr, Malta, částečně ČR). Někteří z nich uplatnili v přístupových smlouvách výjimky chránící některé své specifické značky (především Maďarsko, Slovinsko, Kypr a Malta), jiní se musí potýkat s obecným opatřením, které smlouva (i z důvodů členění nové konkurence) uplatňuje vůči všem novým členům – zákaz podpory vysazování nových vinic. **Rozšíření v roce 2007 přivede do EU další producentské země, především Bulharsko.**

Komise v předběžných zprávách o stavu sektoru upozorňuje na **narůstání výdajů na jeho financování z garanční části fondu EAGGF**. Z rozpočtu EU jsou financovány intervence, restrukturalizace vinic i vývozní subvence, přičemž právě **intervence** (tedy destilace a skladování přebytků) a **restrukturalizace pohlcují** v posledních letech **největší část rozpočtových prostředků** (rozpčet pro rok 2006 počítá s celkovou alokací částky 1 494 mil. €; ještě výraznější podíl než v jiných letech mají mít na výdajích krytí a kompenzace nucené destilace). **ČR má přitom na příjmech z rozpočtu EU zcela zanedbatelný podíl**, největšími příjemci těchto podpor nadále zůstávají starší členské státy (Španělsko, Itálie, Francie, Portugalsko, méně již Německo, Rakousko a Řecko). Až v roce 2005 byl zaznamenán výraznější příjem podpor v sektoru vína u Maďarska a Kypru, a to především z restrukturalizačních programů a premií za vzdání se vinohradnictví.

Komise počítá s **prezentací svého obecného návrhu reformy vinného sektoru v polovině roku 2006**, následovat by měly jednotlivé legislativní návrhy, které budou součástí reformy. Dosavadní zprávy naznačují, že má jít o:

- řešení nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou v sektoru „zjednodušením pravidel“ tržní regulace;
- úpravu výrobních a marketingových podmínek a pravidel, včetně kvalitativních požadavků (tendence řešit situaci, v níž

klasifikace a monitoring kvality vína stále spadá převážně do kompetence členských států);

■ **větší propojení oblasti produkce vína s programy agroenvironmentálního zaměření a podpory venkova.**

Nové návrhy je třeba z hlediska nového členského státu sledovat, aby se předešlo případným pokusům o další znevýhodnění při „zjednodušování tržních pravidel“ (jako v případě reformy cukerního pořádku).

Shrnutí

- ♦ Sektor vína podléhá v EU poměrně přísné regulaci, kterou v případě nových členských států ještě upravují příslušné pasáže v Přístupové smlouvě.
- ♦ ČR byla rozdělena do dvou vinařských zón. Čechy spadají do zóny A, Morava do zóny B.
- ♦ Nové členské státy mají jen omezené právo na podporu výsadby nových vinic.
- ♦ V sektoru vína se uplatňuje jednotná platba na hektar. Restrukturalizace, intervence a prémie za vzdání se vinohradnictví pohlcují největší část rozpočtových prostředků. ČR se však na příjmu z rozpočtu EU podílí jen minimálně.
- ♦ EU plánuje reformu sektoru vína. První návrh se očekává v polovině roku 2006. Zároveň je třeba počítat s tím, že další rozšíření EU přivede na společný trh další producenty (Bulharsko).

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 649/87, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro zavedení registru vinic Společenství

Nařízení č. 1493/1999 o společné organizaci trhu s vínem

Nařízení č. 1622/2000, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení č. 1493/1999 o společné organizaci trhu s vínem a zavádí se kodex Společenství pro enologické postupy a ošetření

Nařízení č. 1227/2000, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 1493/1999 o společné organizaci trhu s vínem, jež se týkají produkčního potenciálu

Nařízení č. 1605/2003 pozměňující nařízení č. 2805/95 zakotvující vývozní subvence v sektoru vína

Nařízení č. 316/2004, kterým se mění nařízení č. 753/2002, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení č. 1493/1999 pro popis, označování, obchodní úpravu a ochranu některých vinařských produktů

Nařízení č. 128/2004, kterým se mění nařízení č. 2676/90, kterým se stanoví metody Společenství používané pro rozbor vín

Nařízení č. 81/2004, kterým se zahajují veřejné dražby alkoholu vinného původu určeného k užití jako bioethanol ve Společenství

Základní legislativa České republiky

Zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů

Vyhláška č. 147/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o množitelských porostech a rozmnožovacím materiálu chmele, révy, ovocných a okrasných druhů a jeho uvádění do oběhu

Vyhláška č. 28/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 298/2000 Sb., kterou se stanoví seznam vinařských obcí, seznam viničních tratí a jejich vymezení, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 97/2006 Sb., o předpokladech a způsobu podpory marketingu a prodeje produktů, podpory rozvoje turistiky v oblasti vinohradnictví a vinařství a podrobnostech o poskytování informací veřejnosti Vinařským fondem

Vyhláška č. 437/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství

Nařízení vlády č. 83/2006 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 245/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhu s vínem

Platné dotační tituly

Společná organizace trhu. Víno/vinice (<http://www.szif.cz/irj/portal>)

3. Zelenina

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) patří dnes spíše k problémovým; reforma Společné zemědělské politiky (SZP) zde totiž nebyla provedena úplně a **přetrvává tržní regulace**, která se projevuje různým způsobem (**to platí i pro sektor ovoce**, který je v EU z hlediska tržní regulace až na výjimky upraven stejným způsobem jako zelenina):

- **standardizace produktů;**
- **úprava podmínek pro založení profesních sdružení;**
- **financování víceletých operačních programů na podporu trhů**, které jsou k dispozici jednotlivým členským státům (členské státy, respektive jejich producenti je ale musí za určitých podmínek z 50 % kofinancovat, další polovinu platí EU, ale jen do stropu 4,1 % celkové obchodovatelné hodnoty dané producentů organizací);
- **intervenční systém podléhající podmínkám** (intervenční cena stanovená Komisí; odkoupení na sklad a na export nesmí ohrozit trh s daným produktem v tom kterém státě; přísná opatření ke kontrole kvality zboží; pěstitel, který není členem sdružení producentů, dostává intervenční cenu o 10 % nižší apod.);
- **fixní pravidla pro obchod s nečlenskými státy** (některé speciální dovozní licence – česnek s nižší celní sazbou; jednotný celní sazebník – česnek, mrkev, vodnice, tuřín, salátové okurky, maniokové kořeny, sušená cibule, sladká paprika; vstupní ceny u citlivých komodit – čerstvá rajčata, okurky salátové a nakladačky, tykve, artyčoky, cukety; kontrola jakosti v různých stadiích marketingu);
- **státní pomoc pouze v souladu s legislativou EU.**

Trh v EU je řízen prostřednictvím systému výborů komitologie Komise spolu se speciálním Řídicím výborem pro čerstvé ovoce a zeleninu.

3.1 Daňová politika

Snížené 5% sazbě dani z přidané hodnoty (DPH) podléhá kapitola 7 celního sazebníku (jedlá zelenina a některé kořeny a hlízy) a kapitola 20, která pokrývá přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů nebo jiných částí rostlin.

3.2 Systém podpory

Původní schéma regulovalo výrobu zpracované zeleniny (a ovoce) pomocí stanovené minimální ceny. **V roce 2001 bylo nahrazeno množstevními kvótami** ve snaze spíše **limitovat než finančně podporovat masivnější výrobu**. V případě překročení kvóty se danému členskému státu kráčí podpora v následujícím tržním roce.

Kvóty na zpracovaná rajčata (t)

Limity Společenství	8 653 328
Česká republika	12 000
Řecko	1 211 241
Španělsko	1 238 606
Francie	401 608
Itálie	4 350 000
Kypr	7 944
Lotyšsko	0
Maďarsko	130 790
Malta	27 000
Nizozemsko	0
Rakousko	0
Polsko	194 639
Portugalsko	1 050 000
Slovensko	29 500

0 = neuplatňuje se

Zdroj: Přístupová smlouva

Podpora se týká výhradně rajčat a je stanovena na 34,5 € za tunu čerstvých rajčat určených na zpracování. Pomoc je vyplácena producentům sdružením, která ji rozdělují pěstitelům.

Pro Českou republiku (ČR) kvóta vyplývá z Přístupové smlouvy a činí 12 000 tun zpracovaných rajčat.

3.3 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Vstup ČR do EU nepřinesl v oblasti pěstování zeleniny zásadní změny, pokud se týká otevření českého trhu se zeleninou okolnímu prostředí v rámci EU-25. **K liberalizaci zahraničního obchodu v tomto odvětví došlo již v devadesátých letech** a od té doby byla celní ochrana českého trhu se zeleninou zanedbatelná. Další změny byly způsobeny především rozpadem existujícího trhu v důsledku nástupu obchodních řetězců, které převzaly takřka 80 % trhu s potravinami.

Uvolnění celních bariér a nástup obchodních řetězců ovšem znamenaly pro české zelinářství značnou zátěž.

Vstup do EU přinesl v tomto odvětví především změny legislativní. Vznikla například povinnost evidovat daňové a statistické údaje, kterou má každý podnikatel, u něhož hodnota zboží přesáhne v období dvanácti měsíců při dodání do jiné země EU

hodnotu 4 mil. Kč (nebo při odebrání zboží z jiné členské země 2 mil. Kč). Nesplnění této povinnosti je sankcionováno.

Požadavky na kvalitu jsou stále více dány odběrateli, nikoli právními normami (nároky odběratelů jsou vyšší; řetězce užívají vlastní normy).

3.4 Změny v kvantitě pěstování zeleniny

V posledních letech je zaznamenáván setrvalý propad v produkci způsobený příčinami domácího původu, příčinami v EU (vysoké celkové zdanění, nízké dotace) i příčinami tržního původu (dominantní postavení řetězců na trhu).

Složitá situace pro pěstitele zeleniny však panuje nejen v ČR, ale téměř ve všech stávajících zemích EU. Značné problémy s odbytem produkce jsou zapříčiněny výrazným přetlakem nabídky čerstvé zeleniny, což způsobuje výrazný propad cen zemědělských výrobců, zaorávání zeleniny a pokles osevních ploch (v roce 2005 v ČR poklesly osevní plochy o 28 % na 8 917 ha).

V rámci EU jsou největšími producenty Itálie a Španělsko s produkcí 16 mil. tun, resp. 13 mil. tun. Na třetím místě je Francie, následuje Polsko, Řecko, Nizozemsko, Německo, Maďarsko a Belgie. Z nečlenských zemí EU jsou v rámci střední a východní Evropy nejvýznamnějšími producenty Rumunsko a Bulharsko.

Celková bilance zahraničního obchodu ČR s čerstvou zeleninou je záporná a má výrazný prohlubující se trend. Dovoz čerstvé zeleniny do ČR se totiž meziročně stále zvyšuje.

Nejvýznamnějším dodavatelem čerstvé zeleniny je Španělsko, a to zejména rajčat, okurek a papriky. Na druhém místě je Polsko, jehož hlavními dovozními komoditami jsou hlávkové zelí, rajčata, cibule, květák a salátové okurky. Dále jsou významnými dovozci čerstvé zeleniny Nizozemí, Německo, Maďarsko a Itálie. **Vývoz čerstvé zeleniny z ČR naopak směřuje nejčastěji na Slovensko, do Polska, Německa a Rakouska.**

Bilance zahraničního obchodu se zpracovanou zeleninou vykazuje dlouhodobý schodek (v roce 2004 činil schodek zahraničního obchodu 1 mld. Kč).

3.5 Budoucnost – dokončení reformy?

V roce 2004 vyšla zpráva Komise o zjednodušení trhu s ovocem a zeleninou. Konstatovala přetrvávající nedostatky ve fungování této oblasti a zdůraznila nutnost stimulovat debatu o budoucnosti sektoru. V závislosti na výsledku debaty **Komise počítá s příslušnými legislativními změnami**, prozatím však bez konkretizace.

Základními otázkami jsou:

- **Jak lépe regulovat zásoby zeleniny (a ovoce) v nových členských státech?** (Ohlas vysoké a levné produkce v Polsku, která zaplavuje trh EU.)
- **Dojde k fundamentální reformě sektoru ovoce a zeleniny a nařízení z roku 1996?**
- **Jak skloubit zásobování s kvalitou?** (Problematika podpor biozeleniny a ekologického zemědělství.)

S ohledem na členství ČR v EU a na situaci na našich i světových zemědělských trzích lze konstatovat, že **základním problémem tohoto odvětví je nerovné postavení pěstitelů v jednotlivých členských zemích EU**. To vyplývá jak z dotační politiky, tak především z dalších legislativních rozdílů (povolování pesticidů, odvozy z mezd apod.). Pokud bude současný trend poklesu tuzemské produkce pokračovat, není prognóza tohoto odvětví z hlediska předpokladů konkurenceschopnosti pěstitelských subjektů, které „přežijí“ do roku 2010, příliš optimistická.

Shrnutí

- ♦ Problémový sektor, v němž přetrvává tržní regulace prostřednictvím standardizace, podmínek pro založení profesních sdružení, financování operačních programů, intervenčního systému a pravidel pro obchod s nečleny EU.
- ♦ Regulace prostřednictvím minimální ceny byla v roce 2001 nahrazena množstevními kvótami.
- ♦ Vstup do EU přinesl především legislativní změny. Liberalizace zahraničního obchodu proběhla už dříve a požadavky na kvalitu jsou stále více dány odběrateli.

- ♦ V EU jako celku je patrný propad v produkci, nabídka převyšuje poptávku.
- ♦ Očekává se reforma trhu se zeleninou i ovocem, ale její parametry se teprve diskutují.

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 2200/96 o společné organizaci trhu s ovocem a zeleninou

Registrace organizací producentů a sdružení organizací producentů a stahování zboží z trhu

- Nařízení č. 1432/2003
- Nařízení č. 103/2004
- Nařízení č. 686/2004

Záruky pro čerstvé ovoce a zeleninu

- Nařízení č. 2220/1985
- Nařízení č. 800/1999
- Nařízení č. 565/2000
- Nařízení č. 1961/2001
- Nařízení č. 1291/2000
- Nařízení č. 1433/2003

Poskytování dočasných finančních podpor pěstitelům ovoce a zeleniny

- Nařízení č. 2200/1996
- Nařízení č. 1433/2003
- Nařízení č. 1943/2003
- Nařízení č. 686/2004

Licence pro čerstvé ovoce a zeleninu

- Nařízení č. 2200/1996
- Nařízení č. 1291/2000
- Nařízení č. 1961/2001
- Nařízení č. 565/2002

Vývozní subvence pro čerstvé ovoce a zeleninu

- Nařízení č. 2200/1996
- Nařízení č. 565/1980

- Nařízení č. 386/1990
- Nařízení č. 800/1999
- Nařízení č. 2090/2002

Kontrolní systém ovoce a zeleniny

- Nařízení č. 1148/2001
- Nařízení č. 408/2003

Zpracovaná zelenina

- Nařízení č. 2201/96 o společné organizaci trhu se zpracovaným ovocem a zeleninou
- Nařízení č. 1535/2003

Základní legislativa České republiky

Zákon č. 456/2004 Sb., úplné znění zákona 110/1997 Sb., o potravinách

Příslušné prováděcí předpisy:

- Vyhláška č. 368/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků
- Vyhláška č. 366/2005 Sb., o požadavcích vztahujících se na některé zmrazené potraviny (ruší vyhlášku č. 326/1997 Sb., 44/2000 Sb., 160/2002 Sb.)
- Vyhláška č. 68/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 158/2004 Sb., o stanovení maximálního přípustného množství reziduí jednotlivých druhů pesticidů v potravinách a potravinových surovinách
- Vyhláška č. 650/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 157/2003 Sb., o stanovení požadavků pro čerstvé ovoce a zeleninu, zpracované ovoce a zeleninu, suché skořápkové plody, houby, brambory a výrobky z nich, jakož i další způsoby jejich označování
- Vyhláška č. 450/2004 Sb., o označování výživové hodnoty potravin
- Vyhláška č. 320/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 212/2004 Sb., o stanovení zásob a způsobu jejich ohlašování SZPI
- Vyhláška č. 210/2004 Sb., o podmínkách a požadavcích na provozní a osobní hygienu při výrobě potravin a jejich uvádění do oběhu s výjimkou prodeje, kromě potravin živočišného původu

- Vyhláška č. 132/2004 Sb., o mikrobiologických požadavcích na potraviny, způsobu jejich kontroly a hodnocení
- Vyhláška č. 54/2004 Sb., o potravinách určených pro zvláštní výživu a o způsobu jejich použití

Zákon č. 247/2003 Sb., úplné znění zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů (změny zákony č. 441/2005 Sb., 94/2005 Sb., 317/2004 Sb., 85/2004 Sb., 128/2003 Sb., 62/2000 Sb., 307/2000 Sb.)

Příslušné prováděcí předpisy:

- Vyhláška č. 145/2005 Sb., o poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám pro rok 2005
- Vyhláška č. 144/2005 Sb., o poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy pro roky 2005 a 2006
- Vyhláška č. 121/2005 Sb., kterou se mění NV č. 241/2004 Sb., o podmínkách provádění pomoci méně příznivým oblastem
- Vyhláška č. 119/2005 Sb., kterou se mění NV č. 242/2004 Sb., o provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění zákona č. 542/2004 Sb.
- Vyhláška č. 99/2005 Sb., kterou se mění NV č. 151/2004 Sb., o poskytování subvencí při vývozu zemědělských výrobků
- Vyhláška č. 69/2005 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotace v souvislosti s předčasným ukončením provozování zemědělské činnosti u zemědělského podnikatele
- Vyhláška č. 655/2004 Sb., o stanovení podmínek pro zařazení skupin výrobců, zajišťujících společný odbyt vybraných zemědělských komodit, do programu zakládání skupin výrobců a o stanovení podmínek pro poskytování dotace k podpoře jejich činnosti
- Vyhláška č. 247/2004 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou a s výrobky zpracovanými z ovoce a zeleniny
- Vyhláška č. 246/2004 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s osivem
- Vyhláška č. 505/2000 Sb., o stanovení podpůrných programů k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, ve znění NV č. 500/2001 Sb. a 203/2004 Sb.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči

Príslušné prováděcí předpisy:

- Vyhláška č. 247/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 330/2004 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění vyhlášek 662/2004 Sb., 334/2004 Sb., o mechanizačních prostředcích na ochranu rostlin, 333/2004 Sb., o odborné způsobilosti na úseku rostlinolékařské péče, 329/2004 Sb., o přípravcích a dalších prostředcích na ochranu rostlin, 328/2004 Sb., o evidenci výskytu a hubení škodlivých organismů ve skladech rostlinných produktů a o způsobu zjišťování a regulace jejich výskytu v zemědělských veřejných skladech a skladech Státního zemědělského intervenčního fondu

Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin, ve znění pozdějších předpisů (změny zák. č. 147/2002 Sb., 149/2002 Sb., 219/2003 Sb.)

Zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a příslušné prováděcí předpisy

Zákon č. 106/2005 Sb., úplné znění zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a příslušné prováděcí předpisy

Zákon č. 461/2004 Sb., úplné znění zákona č. 156/1998 Sb., zákon o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd, ve znění pozdějších předpisů (č. 317/2004 Sb.) a příslušné prováděcí předpisy

Platné dotační tituly

Situační a výhledová zpráva. Zelenina (www.mze.cz)

Státní zemědělský intervenční fond (www.szif.cz)

Společná organizace trhu. Výrobky ze zpracovaného ovoce a zeleniny (www.szif.cz/irj/portal)

Žadatelé o dotace se obrazejí na Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) a příslušná pracoviště Zemědělské agentury Ministerstva zemědělství (MZe).

4. Obiloviny a osiva

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) je řízena Komisí. Přijímaná opatření jsou předkládána ke schválení řídicímu výboru pro obiloviny (zástupci Komise a členských států; vyjadřuje se k předkládaným návrhům nařízení, schvaluje návrhy opatření k řízení trhu, které předkládá Komisi, a zprostředkovává výměnu informací mezi členskými státy a Komisí).

Regulace se projevuje prostřednictvím:

- **intervenčního nákupu, který odčerpává přebytky trhu s obilovinami**, plní funkci tzv. záchytné sítě (jistota, že pokud se nepodaří prodat zboží na trhu, je možné jej prodat za cenu intervenční; uskutečňuje se podle pravidel EU – minimální hmotnost, kvalitativní standardy, limity pro obsah kontaminujících látek);
- **stanovení garantované intervenční ceny** (v České republice /ČR/ u pšenice obecné, ječmene obecného a kukuřice seté);
- **stanovení seznamu platných intervenčních center** (stanovuje Komise);
- **jednotné výše dovozního cla na obiloviny** (žito, kukuřice, čirok), stanovované dvakrát měsíčně řídicím výborem pro obiloviny (určováno na základě výše intervenční ceny, dovozní ceny, ceny na zámořských burzách a situace na světových trzích);
- **společných celních kvót** (pro zboží dovážené za sníženou sazbou);
- **licencí na obiloviny**.

4.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Globální spotřeba obilovin se zvyšuje v důsledku růstu světové populace a poptávky po potravinách a krmivech pro hospodářská zvířata. Největší podíl na světové poptávce má Čína, naopak k nárůstu globální produkce a sklizně (zejména u kukuřice) dochází v evropských zemích a v zemích bývalého Sovětského

svazu. (Významným vývozcem, především ječmene a kukuřice, je Ukrajina.)

Vzhledem k nárůstu produkce obilovin stoupá soběstačnost EU. Klesá dovoz zvnějšku a současně stoupá vývoz. V EU tvoří až 45 % produkce obilovin pšenice setá (nárůst produkce v Německu, Maďarsku a Francii).

Vstupem ČR do EU se v rámci administrace společné organizace trhu s obilovinami staly **důležitým zdrojem informací o cenách na vnitřním trhu EU plodinové burzy**. Rok 2004 zaznamenal výrazné **zvýšení osevních ploch** (nárůst zájmu zejména o kukuřici; i když ČR má omezenou výměru oblastí, pro které je pěstování kukuřice skutečně vhodné; konkurenceschopnost našich pěstitelů je závislá na příznivých klimatických podmínkách daného pěstebního roku, stejně tak představuje problém výskyt největšího škůdce kukuřice – zavíječe kukuřičného). **Majoritní obilninou pěstovanou v ČR však nadále zůstává pšenice.**

Po vstupu ČR do EU již nelze hovořit o odděleném českém trhu obilovin, ale pouze o českém trhu jako součásti společného trhu s obilovinami v rámci Společné zemědělské politiky (SZP). Tato skutečnost se projevila hned v první sklizňové sezoně 2004/2005, kdy byly po mimořádné úrodě v létě 2004 vzhledem ke zvýšení osevních ploch obilovin zaznamenány významné přebytky pšenice. ČR musela následně žádat Komisi, aby povolila její intervenční odkup v rámci vyhlášení nabídkového řízení. Nemohla tedy o této skutečnosti rozhodnout sama. Vývoz obilovin je podobně jako u jiných komodit záležitostí týkající se celé SZP.

4.2 Problematika geneticky modifikovaných organismů (GMO)

Problematiky obilovin a osiv se dotýká i poměrně citlivá otázka genetické modifikace, která je v současnosti řešena jak na fóru Světové obchodní organizace (WTO), tak i v rámci příslušných institucí EU. **Geneticky upravené (transgenní) plodiny jsou také, do nichž vědci v laboratoři vnesli gen z jiného organismu,** například z odlišné rostliny či z bakterie. Díky tomu rostliny získaly

nové vlastnosti. Nejčastější úpravy mají za cíl jednak to, že se plodiny díky vloženému genu stávají odolnějšími vůči postřikům proti plevelům, jednak mají za cíl dosáhnout toho, aby se rostliny ubránily proti škůdcům i bez chemického ošetření. **V EU je v současnosti povoleno komerční pěstování jediné transgenní plodiny – kukuřice** (modifikace Bt-11; do DNA kukuřice je vložen gen bakterie *Bacillus thuringiensis*, který způsobuje její odolnost proti zavíječi kukuřičnému; rostlina sama produkuje toxin, který ji proti housenkám zavíječe chrání).

Od roku 2005 je tato plodina pěstována i na polích v ČR a je určena pouze ke zkrmování. Největším pěstitelem kukuřice Bt-11 v EU je Španělsko. V EU dále provádějí testy s GMO kukuřicí Francie, Německo či Portugalsko, některé země (Rakousko, Maďarsko) ji naopak zcela odmítají. Mimo EU pěstuje GMO kukuřici v Evropě ještě Rumunsko. Poměrně přísná pravidla týkající se GMO zavedlo naopak z mimounijních zemí Švýcarsko.

Největším světovým producentem transgenního osiva (nejen kukuřice) jsou USA, kde se GMO plodiny pěstují již od roku 1996. V asijských zemích (Čína, Indie) či Latinské Americe začíná být běžné pěstování GMO bavlny či řepky olejné.

V rámci celé EU platí povinnost označovat potraviny, při jejichž výrobě byly využity rostliny nebo zvířata s uměle pozměněnými geny. Poněkud paradoxní situace se týká dovozu GMO plodin a potravin. EU původně uvalila v roce 1999 moratorium na jejich dovoz, stala se však předmětem ostré kritiky na půdě WTO, především ze strany Kanady, Argentiny a USA. Pod jejím vlivem EU v květnu 2004 moratorium odvolala, takže dnes je možno do EU dovážet nejen transgenní kukuřici Bt-11, ale i některé druhy GMO sóje a výrobků z nich. Na pultech musí být na obalu příslušným způsobem označeny. Vytváří se tak asymetrická situace, za níž **je možné dovážet do EU některé GMO zvnějšku, pěstovat GMO přímo v rámci EU je však až na kukuřici modifikace Bt-11 prozatím zakázáno.** Spor ohledně GMO je v současnosti nadále předmětem běžné agendy WTO.

V EU platí nařízení č. 2001/18 o pravidlech uvolňování GMO do životního prostředí. Evropský soudní dvůr zahájil za jeho

nedostatečnou implementaci řízení například proti Francii či Německu. Dalším krokem ve směru společných legislativních úprav této oblasti je návrh nařízení z prosince 2005 o společných pravidlech pro výrobu organických produktů pro potravinářství s platností od 1. ledna 2009. Má řešit pravidla označování a dovozu potravinářských produktů, přičemž jako organické by měly být označeny pouze ty, které jsou z 95 % organické, nemodifikované povahy. **Globálně platná právní úprava týkající se používání biotechnologií a obchodování s GMO prozatím neexistuje.**

Shrnutí

- Regulace v sektoru obilovin se projevuje prostřednictvím intervenčních nákupů, stanovení garantované ceny, jednotné výše dovozního cla, společných celních kvót a licencí.
- Poptávka po obilovinách globálně roste.
- Zdrojem o cenách na vnitřním trhu jsou plodinové burzy.
- Jedinou geneticky modifikovanou plodinou pěstovanou v EU je kukuřice Bt-11. Z vnějšku však lze dovážet i jiné GMO plodiny.

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 1784/2003 o společné organizaci trhu obilovin

Nařízení č. 824/2000, kterým se stanoví postupy přejímání obilovin intervenčními agenturami a metody analýzy pro určování kvality obilovin

Nařízení č. 2148/1996 stanovující pravidla pro hodnocení a monitorování veřejných intervenčních zásob zemědělských výrobků

Nařízení č. 2131/1993 stanovující postup a podmínky pro prodej obilí drženého intervenčními agenturami

Nařízení č. 1291/2001, kterým se stanoví společná prováděcí pravidla k režimu dovozních a vývozních licencí a osvědčení o stanovení subvence předem pro zemědělské produkty

Nařízení č. 800/1999 kterým se stanoví společná pravidla k režimu vývozních subvencí pro zemědělské produkty

Nařízení č. 1342/2003, kterým se předepisují podrobná speciální pravidla pro uplatňování systému dovozních a vývozních licencí pro obiloviny a rýži

Nařízení č. 565/1980 o stanovení subvence předem

Nařízení č. 2090/2002 o kontrole při vývozu

Nařízení č. 750/2004, které stanovuje seznam platných intervenčních center

Nařízení č. 556/2003 týkající se metodických pokynů pro vytváření národních strategií k zajištění koexistence geneticky modifikovaných plodin s konvenčním a ekologickým zemědělstvím

Nařízení č. 1068/2005 novelizující nařízení č. 824/2000 a stanovující přesné limity pro obsah kontaminujících látek v obilovinách

Základní legislativa České republiky

Zákon č. 346/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty

Zákon č. 285/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 149/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 115/2004 Sb., kterým se stanoví některé postupy při provádění opatření společné organizace trhu se škrobem, ve znění nařízení vlády č. 543/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 144/2005 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy pro kalendářní roky 2005 a 2006

Nařízení vlády č. 145/2005 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám pro rok 2005

Nařízení vlády č. 119/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 225/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívající v ochraně složek životního prostředí (o provádění agroenvironmentálních opatření), ve znění nařízení vlády č. 542/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 99/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 181/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek provádění společných organizací trhu, pokud jde o systém poskytování subvencí při vývozu pro zemědělské výrobky a zpracované zemědělské výrobky

Nařízení vlády č. 66/2005 Sb., o minimálním množství biopaliv nebo jiných paliv z obnovitelných zdrojů v sortimentu motorových benzinů a motorové nafty na trhu České republiky

Nařízení vlády č. 665/2004 Sb., o stanovení podmínek pro zařazení skupin výrobců, zajišťujících společný odbyt vybraných zemědělských komodit, do programu skládání skupin výrobců a o stanovení podmínek pro poskytnutí dotace k podpoře jejich činnosti

Vyhláška č. 247/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 330/2004 Sb., o opatřeních proti zavlékání a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů, ve znění vyhlášky č. 662/2004 Sb.

Vyhláška č. 77/2005 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 40/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 175/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin

Rovněž byly harmonizovány či nově vytvořeny technické normy ČSN pro některé konkrétní druhy obilovin.

Platné dotační tituly

Situační a výhledová zpráva. Obiloviny (www.mze.cz)

Státní zemědělský intervenční fond (www.szif.cz)

Společná organizace trhu. Obiloviny (www.szif.cz/irj/portal)

V ČR realizuje na národní úrovni společnou organizaci trhu s obilovinami Státní zemědělský intervenční fond, který funguje jako platební agentura.

5. Olejniný

Na počátku devadesátých let produkce v České republice (ČR) stagnovala v důsledku restrukturalizace zemědělství. **Dnes význam i produkce vzrůstá v souvislosti s podporou Evropské unie (EU) vůči výrobě biopaliv.**

Světová produkce olejin (mil. t)

Produkce v sezoně	*2004/2005	2003/2004	2002/2003
Produkce celkem	378,7	379,2	334,3
Produkce sóji	219,7	214,3	186,3
USA	78,7	85,5	66,8
Argentina	39,0	39,0	33,0
Brasílie	62,0	51,0	50,5
Čína	17,0	18,0	15,4
Indie	6,5	5,5	6,8
Produkce řepky	42,4	46,4	39,3
Kanada	7,5	7,7	6,8
Australie	1,1	1,5	1,6
Čína	11,8	13,2	11,4
Indie	6,2	6,9	6,8
EU-25	14,4	15,2	11,1
Produkce slunečnice	26,8	25,8	26,7
Argentina	3,9	3,6	3,2
Rusko	4,9	4,7	4,5
Ukrajina	4,1	3,1	4,5
Rumunsko	1,4	1,2	1,2
Bulharsko	0,8	0,7	0,6
EU-25	3,7	4,2	3,6

* Odhad

Zdroj: Situační a výhledová zpráva. Olejniný

5.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

5.1.1 Řepka olejná

Řepka představuje hlavní olejninu pěstovanou v EU. V letech 2003–2005 se zvýšila produkce řepky až čtyřikrát, přičemž Německo a Francie produkují více než polovinu vypěstovaného množství řepky v EU.

Také v ČR došlo od roku 1990 ke ztrojnásobení produkce. Díky tomu je dnes ČR pátým největším pěstitelem v EU po Německu, Francii, Británii a Polsku. Řepka se u nás stala nejpěstovanější plodinou z olejnin (v roce 2005 tvořila 10 % všech osevů v ČR; výrazně méně se na produkci olejnin podílí slunečnice, mák a hořčice – nedosahují ani 2 % celkových osevů).

Boom produkce řepky souvisí částečně se vstupem ČR do EU, s měnící se strategií SZP a s trendy na globálních zemědělských trzích. EU se snaží podporovat zvýšení pěstování olejnin na biopalivo namísto některých jiných plodin (v pozadí lze číst potřebu snížit produkci těch komodit evropského zemědělství, které nejsou bez významných dotací a subvencí konkurenceschopné na světovém trhu). Svou roli hrají i ekologické ohledy (snaha nahradit část fosilních paliv v dopravě biopalivy, což přispěje k ochraně ovzduší v duchu závazků Kjótského protokolu a sníží závislost na dovozu pohonných hmot).

EU v roce 2001 přijala akční plán na podporu spotřeby alternativních paliv pocházejících ze zemědělských zdrojů (bioetanol, bionafta). Biopaliva mohou být použita ve směsi s konvenčními palivy či je mohou nahradit. Směrnice o biopalivech z roku 2003 stanovuje pro členské státy povinnost 2 % podílu biopaliv na produkci a prodeji pohonných hmot v letošním roce a 5,75 % v roce 2010 (ČR si před vstupem sama stanovila podíl 3,7 % do roku 2006). To je však spojeno s povinností implementovat příslušnou legislativu a především právně zajistit dotace na bionaftu.

V ČR produkce řepky určené na biopalivo zažívá i své problémy, spojené částečně i s faktem rychlého nárůstu osevních ploch a sklizně.

Zpočátku chyběly skladovací kapacity; prodej bezprostředně po sklizni byl tedy uskutečňován za cenu nižší, než byla běžná zálohová cena v EU i očekávaná smluvní cena. V dalším sledu existoval problém omezených zpracovatelských kapacit lisoven oleje. Ten již do značné míry řeší zprovoznění například nové výrobní jednotky metylesteru řepkového oleje (MEŘO) v Ústí nad Labem s roční kapacitou 100 tis. tun MEŘO či zvýšení produkce v Olomouci a Mydlovarech. Na pěstitele, zpracovatele i distributory ovšem následně dolehla dotační politika vlády.

V ČR bylo nařízení vlády obnovující finanční podporu zpracování řepky na MEŘO přijato až v dubnu 2005. Dotace měly být vypláceny do konce roku 2005, pak mělo začít plošné přimíchávání biopaliv do pohonných hmot a prodej bionafty. Výše podpory byla stanovena na 7 000 Kč za tunu MEŘO, přičemž mohla být až o 15 % vyšší či nižší v závislosti na cenách výrobních vstupů. Celkem měla za rok 2005 vláda vyplatit z rozpočtu (s využitím dotačních prostředků z rozpočtu EU) 450 mil. Kč.

Produkce řepky v EU (tis. t)

	2004/2005*	2003/2004
Německo	4 596	5 259
Francie	4 092	3 960
Británie	1 945	1 609
Polsko	1 260	1 606
ČR	753	934
Dánsko	357	468
Maďarsko	296	293
Slovensko	267	265
Švédsko	207	233
Litva	143	169
Rakousko	139	118
Finsko	116	76
Estonsko	88	73
Lotyšsko	72	70
Belgie	32	31
Irsko	6	6
Itálie	5	3
Holandsko	3	3
Španělsko	3	7
Celkem	14 380	15 183

* Odhad

Zdroj: *Situační a výhledová zpráva. Olejnin*

Důsledkem pozdního přijetí české legislativy bylo jednak napomenutí Komise, jednak problémy s odbytem nezpracované řepky z roku 2004. Proklamovaný nedostatek financí na dotace ovšem způsobil, že vláda zákonnou úpravu podpory biomasy v říjnu 2005 ještě změnila a snížila částku dotace za tunu MERO na polovinu (3 680 Kč za tunu) s účinností od listopadu 2005 (pro zpracovatelské období 2006 nařízení vlády z prosince 2005 stanovuje prozatím částku dotace ve výši 6 570 Kč za tunu).

O plodinách pěstovaných pro výrobu bioenergie se v rámci EU hovoří často jako o „plodinách budoucnosti“, přestože opět existují určité obavy. Jejich zdrojem je například možnost dovozu levnějších surovin ze zemí třetího světa. Prozatím ovšem o „převisu“ nabídky olejnin na výrobu bionafty v EU nad poptávkou hovořit nelze. **Využívání olejnin na výrobu bionafty dokonce způsobuje jejich nedostatek v potravinářství.** Odhady hovoří o tom, že kdyby se mělo používání biopaliv v automobilech podstatněji rozšířit, znamenalo by to, že by se pro pěstování řepky olejné či slunečnice musela vyhradit většina zemědělských ploch v Evropě. Budoucnost tedy může potřebu dovozů zvnějšku EU aktualizovat, případně otvírat prostor pro hledání dalších variant (například syntetické dieselové palivo vyrobené z pevné biomasy s označením BTL). Prozatím však EU uplatňuje na dovoz bionafty a surovin pro jejich výrobu clo.

V budoucnu je třeba najít žádoucí rovnováhu mezi snahou zajistit pro zemědělce výdělečnou produkční činnost a snahou nezatížit neúměrně dotační politiku a nenarušit produkci potravin, která vždy byla primárním posláním zemědělství.

5.1.2 Další olejnin

Otázka produkce všech dalších olejnin je ve srovnání s aktuální problematikou produkce řepky poměrně marginální.

Z legislativních změn posledních let lze v oblasti těchto komodit zmínit **právní změny v režimu produkce máku, která od roku 2005 podléhá dozoru celní služby.** Pěstitelé máku setého na ploše větší než 100 m² mají (podobně jako u konopí) **povinnost hlásit výnosy i počty osetých hektarů** z důvodu možného zneužití pro výrobu narkotik. Dosud měly kontrolu na starosti krajské úřady. Přechod této kompetence na celní správy s sebou přináší poněkud vyšší administrativní zátěž. **Pracovníci celní služby mohou v rámci své kontrolní činnosti vstupovat na pozemky i do zemědělských objektů.**

Shrnutí

- ♦ Význam olejnin vzrůstá v souvislosti s podporu EU vůči výrobě biopaliv.
- ♦ V EU i ČR se mnohonásobně zvýšila produkce řepky; ČR je nyní pátým největším producentem řepky v EU.
- ♦ Otázka produkce další olejnin je v porovnání s řepkou marginální.

Základní legislativa Evropské unie

Směrnice č. 2003/30 o podpoře využití biopaliv nebo dalších obnovitelných pohonných hmot v dopravním sektoru

Základní legislativa České republiky

Nařízení vlády č. 148/2005, o stanovení podmínek pro poskytování dotace na nepotravinářské užití semene řepky olejné pro výrobu methylesteru řepkového oleje

Nařízení vlády č. 418/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 148/2005 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotace na nepotravinářské užití semene řepky olejné pro výrobu methylesteru řepkového oleje

Platné dotační tituly

Společná organizace trhu. Řepka olejná (www.szif.cz/irj/portal)

6. Ovoce

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) je z hlediska tržní regulace až na výjimky upravena stejným způsobem jako zelenina. Platí to jak o společné organizaci trhu s čerstvým ovocem a zeleninou, tak i společné organizaci trhu se zpracovaným ovocem a zeleninou.

Regulace se s ohledem na vývoj situace na mezinárodním trhu s ovocem uskutečňuje pomocí různých opatření:

- **jednotná celní a kvótní regulace dovozu ze třetích zemí** (mandle, banány, vinné hrozny, některé citrusy, čerstvá jablka, hrušky, meruňky, třešně a pomerančová šťáva; z podnětu postižených výrobců určitého členského státu může Rada na návrh Komise vyhlásit ochranné opatření v podobě stanovení množstevní kvóty dovozu zboží ze třetích zemí, pouze v naléhavých případech mohou – a to jen po schválení Komisí – taková opatření vyhlásit i samotné členské státy);
- **předepsané vstupní ceny pro dovoz ze třetích zemí** (citrusy, hrozny, jablka, hrušky, meruňky, višně, třešně, broskve, nektarinky, švestky);
- **poskytování podpor na ovoce určené ke zpracování;**
- **vydávání licencí na dovoz výrobků ze zpracovaného ovoce** (licenční režim u čerstvého ovoce se týká jen banánů);
- **poskytování vývozních subvencí pro tyto výrobky;**
- **chráněná pozice producentů organizací** (viz kapitola Zelenina).

6.1 Daňová politika

Snížené 5% sazbě daně z přidané hodnoty (DPH) podléhá v rámci zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, kapitola 8 celního sazebníku (jedlé ovoce a ořechy, slupky citrusových plodů) a kapitola 20 (přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů nebo jiných částí rostlin).

6.2 Systém podpor

Pro Českou republiku (ČR) vyplývá z Přístupové smlouvy kvóta na produkci zpracovaných broskví a hrušek, která činí 1 287 tun zpracovaných broskví a 11 tun hrušek.

Kvóty na zpracované ovoce (t)

	Broskve	Hrušky
Limity Společenství	542 062	105 659
Česká republika	1 287	11
Řecko	300 000	5 155
Španělsko	180 794	35 199
Francie	15 685	17 703
Itálie	42 309	45 708
Kypr	6	0
Lotyšsko	0	0
Maďarsko	1 616	1 031
Malta	0	0
Nizozemsko	0	243
Rakousko	0	9
Polsko	0	0
Portugalsko	218	600
Slovensko	147	0

0 = neuplatňuje se

Zdroj: Přístupová smlouva

6.3 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Český trh s ovocem se vyrovnává se skutečností jednotného evropského trhu (jednotná celní ochrana EU navenek a naopak bezcelní a bezkvótní propustnost mezi členy EU, pouze se sankcionovanou povinností evidovat daňové a statistické údaje; v ČR má povin-

nost vykazovat je každý měsíc každý podnikatel, jehož hodnota zboží přesáhne v období dvanácti měsíců při dodání do jiné země EU hodnotu 4 mil. Kč nebo při odebrání zboží z jiné členské země 2 mil. Kč).

Skladba produkce ovoce v nových členských státech je vzhledem ke klimatickým podmínkám značně odlišná od struktury ovocnářství v zemích EU-15 (až dvoutřetinový podíl jablek; značný podíl ovoce určeného ke zpracování). **Nejvýznamnějším evropským zpracovatelem ovoce je Polsko**, přičemž všechny nové členské země jsou dovozci čerstvého ovoce.

V oblasti trhu s ovocem se ČR vlivem vysoké produkce potýkala v posledních letech s odbytovými problémy. Nabídka ovoce převyšovala poptávku, problémem je stále i nedobrá věková struktura intenzivních ovocných sadů v ČR. K převýšení poptávky nabídkou po vstupu do EU přirozeně přispívají také levné dovozy z dalších zemí EU, zejména Polska, a to především u jablek. Je však třeba zdůraznit, že **převís nabídky nad poptávkou představuje v poslední době v rámci EU obecnější trend**, i když v zemích EU-15 se v posledních letech plocha ovocných sadů snižovala a svoji roli sehrávají také povětrnostní podmínky, které zejména v posledním tržním roce 2005/2006 nebyly pro produkci ovoce v ČR příliš příznivé.

Největšími producenty ovoce v EU jsou Itálie, Španělsko, Řecko a Francie, kde se nachází až 88 % celkové výměry sadů v EU.

S deficitem zahraničního obchodu s čerstvým i sušeným ovocem (nárůst téměř o čtvrtinu) se ČR potýkala již v prvním roce svého členství. **Vedle Polska je nejvýznamnějším dovozcem k nám Itálie a Belgie**. Český vývoz reprezentuje především ovoce určené na další zpracování (moštová jablka) a nárůst reexportu jižního ovoce. **Od vstupu do EU směřuje náš vývoz především do Německa a Rakouska**. Vývoz ovoce směřuje ve značné míře i k východním sousedům EU, především do Ruska. **Celková bilance zahraničního obchodu ČR s čerstvým a sušeným ovocem je však stále vysoce pasivní**.

Shrnutí

- ♦ Organizace trhu s ovocem se řídí obdobnými pravidly jako trh se zeleninou.
- ♦ Regulace se uskutečňuje prostřednictvím celní a kvótní regulace dovozů ze třetích zemí, poskytování podpor na ovoce určené ke zpracování, vydávání licencí na dovoz zpracovaného ovoce, poskytování vývozních subvencí a prostřednictvím chráněné pozice producentů organizací.
- ♦ ČR se pod vlivem vysoké produkce potýká s odbytovými problémy, v EU jde ale o obecnější trend.

Základní legislativa Evropské unie*

Nařízení č. 1291/2000, kterým se stanoví společná prováděcí pravidla k režimu dovozních a vývozních licencí a osvědčení o stanovení náhrady předem pro zemědělské produkty

Nařízení č. 2201/96 o společné organizaci trhu se zpracovaným ovocem a zeleninou

Nařízení č. 1535/2003

Základní legislativa České republiky*

Nařízení vlády č. 247/2004 Sb., o provádění některých opatření společných organizací trhu s ovocem a zeleninou a s výrobky zpracovanými z ovoce a zeleniny

Platné dotační tituly

Situační a výhledová zpráva. Ovoce (www.mze.cz)

Státní zemědělský intervenční fond (www.szif.cz)

Společná organizace trhu. Výrobky ze zpracovaného ovoce a zeleniny (www.szif.cz/irj/portal)

Žadatelé o dotace se obrazejí na Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) a příslušná pracoviště Zemědělské agentury Ministerstva zemědělství (MZe).

* Další legislativa týkající se tržního režimu čerstvého a zpracovaného ovoce je součástí kapitoly Zelenina.

7. Živočišná výroba

Všechny dílčí sektory živočišné výroby podléhají společné tržní organizaci, která se projevuje především ve vztahu k obchodu se třetími zeměmi a ve společné legislativní regulaci.

Důležité je, že **ve většině komodit prošla živočišná výroba reformou** financování Společné zemědělské politiky (SZP), která systémem přímých plateb nahradila dosavadní systém dotací svázaných s produkcí a její kvantitou. Dotace v tomto odvětví tedy do značné míry ovlivňuje skutečnost, že Česká republika (ČR) je spolu s dalšími novými členskými státy do roku 2013 příjemcem pouze omezeného procenta přímých plateb z rozpočtu Evropské unie (EU). Od roku 2005 poskytuje ČR v rámci nároku na dorovnávání povolené části přímých plateb z vlastních zdrojů **doplňkové přímé platby na chov přežvýkavců (v roce 2005 činila jejich výše 2 000 Kč na jednotku).**

Součástí legislativních pravidel, týkajících se obecně celé živočišné výroby, je i systém veterinárních předpisů a opatření, jimž se musela ČR se vstupem do EU přizpůsobit. **V Přístupové smlouvě se podařilo vyjednat dvě výjimky:**

- Do 31. prosince 2006 se v 52 podnicích v ČR neuplatňují veterinární předpisy EU týkající se produkce masa, masných výrobků, vajec, vaječných výrobků, mléka a mléčných výrobků a jejich uvádění na trh.
- Do 31. prosince 2009 se v ČR neuplatňuje v plném rozsahu směrnice stanovující minimální požadavky na ochranu nosnic 1999/74 (otázka tzv. klecových chovů; **povoleno nedodržování minimální výšky klecí** za určitých podmínek do stanoveného data).

Je třeba vzít v úvahu, že zmíněná přechodná období jsou jen dočasněho charakteru. **Nutnost dříve či později vyhovět** i těmto požadavkům s sebou ponese **další náklady** pro chovatele i zpracovatele.

Přístupová smlouva stanovuje také výši porážkových prémie i prémie pro krávy bez tržní produkce mléka. Dalším významným pozůstatkem regulace je **množstevní kvóta na dotovanou produkci mléka**, která **opět vyplývá z Přístupové smlouvy** (viz dále).

Vliv vstupu do EU je třeba posuzovat i z toho hlediska, že sektor živočišné výroby přímo souvisí i s dalšími komoditními sektory zemědělství (odbyt krmných obilovin, výroba dehydratovaného krmiva). Vývoj v oblasti živočišné výroby se pak zpětně odráží na odbytové stránce výroby rostlinné (produkce krmiv). Pro sektor je tedy důležitá i legislativa EU upravující společnou organizaci trhu s krmivem (nařízení č. 603/95 o společné organizaci trhu se sušenými krmivem ve znění pozdějších předpisů). V EU je stanoveno maximální zaručené množství produkce dehydratovaného krmiva ve výši 4 517 223 tun. Stanovena je kvóta na sušenou píci (27 942 tun).

V oblasti živočišné výroby všeobecně platí, že s přechodem principu financování přímých plateb na metodu jednotné platby na farmu (SPS), která s sebou přináší nutnost dodržování cross-compliance (přísnějších směrnic týkajících se environmentálních omezení a dodržování welfare zvířat), rostou i náklady chovatelů. Navyšování chovu hospodářských zvířat tedy není v posledních letech v rámci EU příliš na pořadu dne. ČR se týká přechod na SPS a cross-compliance od roku 2009.

7.1 Drůbež a produkce vajec

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni EU se projevuje prostřednictvím:

- **právní regulace trhu** EU s drůbežím masem a vejci;
- **standardizace produktů a marketingových pravidel** týkajících se vajec (označování vajec);
- **existence společného celního sazebníku** a opatření v obchodu EU se třetími zeměmi (tarifní kvóty pro vejce a vaječný albumin);
- **stanovování reprezentativních cen** drůbežího masa, vajec a vaječného albuminu;
- **systému vývozních subvencí**.

Reforma SZP z roku 2003 zavedla v komoditách drůbežího masa a vajec systém jednotné platby na farmu, který chovatelům nahradil přímými platbami podpory související s produkcí.

7.1.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Se vstupem ČR do EU vstoupila v platnost opatření společné organizace trhu EU s drůbežím masem a vejci, což mělo vliv na vývoj u těchto komodit. Vstup do EU měl samozřejmě vliv i na celní opatření. Součástí legislativních pravidel, týkajících se nejen sektoru drůbeže a vajec, ale obecně celé živočišné výroby, je i systém veterinárních předpisů a opatření.

U drůbežího masa je dlouhodobým celosvětovým trendem nárůst produkce i spotřeby. Vstup ČR do EU s sebou přinesl jak výrazný nárůst dovozu (v roce 2004 až o 66,4 %), tak vývozu (v roce 2004 až o 91,3 %) a ovlivnil i skladbu zemí, z nichž směřuje do ČR dovoz (nárůst dovozu z Polska, Nizozemí, Slovenska, Maďarska a Německa a naopak pokles dovozu z Brazílie). Poptávku po této komoditě, cenový vývoj a globální situaci na trhu ovšem ovlivňují v poslední době nové faktory: obava producentů i spotřebitelů z šíření ptačí chřipky či opatření týkající se dovozu z rizikových zemí, která jsou aplikována na úrovni EU. Český vývoz směřuje majoritně do Německa, na Slovensko, do Nizozemí, Belgie a Maďarska.

V komoditě vejce je naopak pokles produkce i spotřeby dlouhodobým trendem, stejně jako záporná bilance českého zahraničního obchodu. Levný dovoz dlouhodobě způsobuje, že řada producentů vajec ukončila svoji činnost.

7.2 Prasata a vepřové maso

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni EU se projevuje prostřednictvím:

- **systému vývozních subvencí**;
- **právní regulace** týkající se jakostních požadavků;
- **existence společného celního sazebníku** a opatření v obchodu EU se třetími zeměmi.

7.2.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Vepřové maso má více než 50% podíl na spotřebě masa v ČR, i když klesající poptávka i produkce je dlouhodobým trendem. Prasata jsou významným konzumentem rostlinné produkce, především obilovin, spotřebují velkou část krmných směsí vyrobených v ČR. Tento sektor tedy přímo souvisí i s dalšími komoditními sektory zemědělství (odbyt krmných obilovin, výroba dehydratovaného krmiva). Vstup do EU s sebou i v tomto dílčím sektoru přinesl zvýšení celkového obchodu, tj. zvýšení dovozu i vývozu živých prasat a vepřového masa mezi ČR a ostatními členy EU, i když postupné odbourávání cel ve vzájemném obchodu ČR a EU probíhalo v této komoditě již od roku 2000. Pro ČR ovšem znamenaly změny v objemu zahraničního obchodu v celkovém výsledku spíše zvýšení než snížení záporného salda zahraničního obchodu v komoditě vepřové maso, která zahrnuje i obchod s živými prasaty (podstatně se prohloubil rozdíl mezi vysokým dovozem a nižším vývozem). Největšími dovozci vepřového masa jsou členské země EU (především Německo, u půlek Polsko). Dominantním dovozcem vepřového masa z ČR je Slovensko. Před

vstupem ČR využívala možností subvencovaného vývozu živých zvířat do třetích zemí (především Chorvatska a dalších balkánských států).

Od vstupu do EU je zaznamenáván pokles celkových stavů prasat, který ovlivnil i snížení výroby krmných směsí (zásah do oblasti rostlinné výroby). Pokles stavů je kompenzován dovozem selat na výkrm do ČR.

7.3 Skot, produkce mléka a mléčných výrobků

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni EU vzhledem k převodu základních dotací na systém jednotné platby na farmu (podobně jako v dalších sektorech živočišné výroby) sestává jen z některých prvků, i když tržní regulace je stále poměrně silná, především v oblasti trhu s mlékem a mléčnými výrobky:

- opatření (finanční náhrady), pomocí nichž byli producenti povzbuzováni k redukcí stavů v souvislosti s BSE;
- speciální prémie (jateční prémie, prémie na krávy bez tržní produkce mléka), v té souvislosti přesná administrativní dokumentace a evidence dobytka a možnost inspekci, zda chovatel nepoužívá nedovolené látky (k určité modifikaci tohoto systému došlo pod vlivem BSE);
- dovozní a vývozní licence za určitých podmínek, vývozní subvence, kvótní režim v případě živých zvířat i masa a výrobků z něho zpracovaných, týká se i mléka a mléčných výrobků;
- možnost výjimečných opatření na podporu trhu v případě výskytu chorob zvířat;
- označování zvířat a produktů z hovězího masa;
- intervence a skladování masa i mléčných výrobků, stanovené fixní minimální prodejní ceny některých mléčných výrobků;
- speciální finanční podpora trhu s mlékem a mléčnými výrobky (školní mléko);
- mléčná kvóta stanovená jednotlivým členským státům a pokuty za její překročení;

- podpora týkající se režimu speciálních premií pro „odlehle“ regiony (Kanárské ostrovy, Madeira, Francouzská Guayana, Réunion, Martinique).

7.3.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Od vstupu ČR do EU je patrné, že se na našem trhu ve značné míře prosazují dovážené produkty z jiných zemí EU-25. Konkurencí je zejména dovoz z Polska produkovaný za nižších výrobních nákladů, což se týká hlavně mléčných výrobků. I tato situace přispívá k postupnému **snižování početních stavů dojnic**. Přístupová smlouva navíc **definuje velmi přesně mléčnou kvótu**, která byla pro ČR stanovena až do roku 2008 ve výši 2 613 239 tun mléka ročně v dodávkách (68 904 tun mléka pro přímý prodej). To je jeden ze základních limitujících faktorů v oblasti chovu dojnic. Přístupová smlouva stanovila pro nové členské státy i **reprezentativní obsah tuku v dodávaném mléce**, v případě ČR je to 4,21 %. Produkci hovězího masa pak ovlivňuje stanovená **výše porážkové premie (483 382 ks v základní výši)**.

Počet dojnic je částečně nahrazován zvyšováním počtu krav bez tržní produkce mléka. Nárůst jejich počtu však není dramatický (cca o 4 % v roce 2005 oproti roku předchozímu), opět i pod vlivem faktu, že **Přístupová smlouva stanovuje přesně kvótu na počet krav bez tržní produkce mléka**, na které je poskytována dotace, ve výši 90 300 ks.

Chov skotu navíc představuje odvětví, v němž EU v posledních letech výrazně zpřísnila legislativu týkající se veterinárních opatření, welfare zvířat a identifikace a registrace skotu. Stejně tak zpřísnuje **požadavky na ochranu spotřebitele** v případě masných produktů (označování apod.). Značnou roli zde sehrály epidemie chorob, které během posledních let v řadě členských států ovlivnily situaci chovů skotu (BSE, slintavka a kulhavka).

Tyto skutečnosti si vyžádaly poměrně **významné úpravy i v oblasti české legislativy** vztahující se ke komoditám skot a hovězí maso při jejím slaďování s požadavky EU. Značné náklady, které jsou s tímto a některými dalšími odvětvími živočišné výroby spjaty,

se chovatelům (vzhledem k tomu, že celková výše přímých plateb je vzhledem k EU-15 omezena) **částečně pokouší kompenzovat doplňkové přímé platby (v rámci TOP-UP)** poskytované na chov přežvýkavců.

Již dnes musí chovatelé skotu splňovat poměrně náročné legislativní podmínky v rámci tzv. **Zásad správné zemědělské praxe**, k jejichž zpřísnění (pokud jde o nárokování dotací v rámci jednotné platby na farmu) ještě dojde s plným zavedením systému **cross-compliance**.

Od vstupu ČR do EU také přestala mít ČR svrchované právo např. na zavádění omezení týkajících se dovozu v případě výskytu nákazy v některé třetí zemi nebo v některém členském státu EU. **V případě hrozby nákazy přijímá opatření omezující pohyb zvířat i jejich produktů Komise**, a to jak ve vztahu k členským státům, tak ve vztahu ke třetím zemím. Tato opatření jsou závazná pro všechny členské státy.

Z hlediska vývoje zahraničního obchodu v této komoditě vykazuje zejména zahraniční obchod ČR s živým skotem v posledních letech (i od vstupu do EU) kladné obchodní saldo, a to zejména v důsledku snižujícího se objemu dovozu. **Významnou roli hraje vývoz živých býků do členských zemí EU**. I v komoditě skot a hovězí maso však platí, že nejvýznamnějším a největším chovatelem skotu mezi novými členskými státy (až 50 % podílu v rámci EU-10) je Polsko.

7.4 Ovce a kozy

Organizaci trhu v tomto sektoru na úrovni EU silně ovlivnila reforma z roku 2003 a zavedení systému jednotné platby na farmu, který nahrazuje do té doby existující systém premií, podpůrných premií a doplňkových plateb. Po reformě přetrvává:

- **regulace trhu s nečlenskými státy** (společný celní sazebník, za určitých podmínek exportní a importní licence);
- **mechanismus intervence a skladování**;
- **zvláštní opatření, která mohou být zavedena v případě výskytu závažných chorob zvířat**.

7.4.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Chov ovcí a koz bývá hodnocen jako poměrně perspektivní úsek živočišné výroby. Toto hodnocení vyplývá z faktu, že od roku 2000 dochází k nárůstu počtu chovaných zvířat (zejména v případě chovu ovcí, kde došlo téměř ke zdvojnásobení počtu chovaných kusů). To souvisí se zájmem chovatelů o **chov ovcí zejména v horských a podhorských oblastech, které spadají do LFA (znevýhodněné oblasti)**, jež jsou v současném režimu financování SZP dotačně zvýhodňovány. Chov ovcí a koz spadá **i do oblasti** poskytovaných **doplňkových přímých plateb** na chov přežvýkavců (**TOP-UP**). EU je navíc zvyšování chovu ovcí a koz vesměs nakloněna, protože odpovídá jejím představám o potřebě zajišťovat údržbu krajiny v kulturním a ekologickém stavu (pastviny, zatrávňování) a upouštění od intenzivního zemědělství. Odrazem této strategie je i její dotační politika.

Chov ovcí je nyní zaměřen převážně na masná plemena (došlo tedy k plemenné restrukturalizaci z původně vlnářského zaměření). I přes pozitivní trendy v chovu ovcí je **spotřeba produkce skopového masa v porovnání s ostatními zeměmi EU mimořádně nízká**, světový obchod se skopovým masem naproti tomu zaznamenává v posledních letech významný nárůst.

Chov koz se naopak soustřeďuje u chovatelů specializovaných na produkci a zpracování mléka, výroba kozích sýrů je přitom soustředěna do faremních chovů koz, kde se zároveň mléko zpracovává.

Od vstupu do EU náleží mezi významné dovozce živých ovcí a koz do ČR Nizozemí, z ČR naopak dovážejí živá zvířata nečlenské země (Bulharsko a také Jordánsko), ze členských zemí především Německo. V celosvětovém měřítku dochází ke zvyšování stavů ovcí v Číně a na Blízkém a Středním východě. Nárůst se očekává i v Austrálii, pokles je naopak očekáván v EU.

Shrnutí

- Všechny dílčí sektory živočišné výroby podléhají společné tržní organizaci. Ta se projevuje ve vztahu k obchodu se třetími zeměmi a legislativní regulací.
- Ve většině komodit prošla živočišná výroba reformou.
- ČR disponuje dvěma dočasnými výjimkami: do konce roku 2006 se v 52 podnicích neuplatňují příslušné veterinární předpisy a do konce roku 2009 je povoleno nedodržování minimální výšky klecí u nosnic.
- Důležitým zdrojem informací je Přístupová smlouva (např. porážkové prémie, množstevní kvóty apod.).
- Metoda jednotné platby na farmu a cross-compliance se v ČR uplatní od roku 2009.

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 2777/75 o společné organizaci trhu s drůbežím masem ve znění pozměňujících předpisů

Nařízení č. 2782/75 o produkci násadových vajec a kuřat chované drůbeže a jejich uvádění na trh, pozměněné dokumenty o přistoupení nových členských států v roce 2004

Nařízení č. 2052/2003, kterým se mění nařízení č. 1907/90 o některých obchodních normách pro vejce

Nařízení č. 593/2004 o otevření a správě celních kvót v odvětví vajec a pro vaječný albumin

Nařízení č. 1814/2004, kterým se stanoví reprezentativní ceny v odvětví drůbežího masa a vajec, jakož i pro vaječný albumin, a kterým se mění nařízení č. 1484/95

Nařízení č. 2759/75 o společné organizaci trhu s vepřovým masem

Nařízení č. 2763/75, kterým se stanoví obecná pravidla k poskytování podpor soukromého skladování vepřového masa

Nařízení č. 3220/84, kterým se určuje stupnice k určování jakostních stupňů poražených kusů prasat

Nařízení č. 3444/90, kterým se stanoví prováděcí pravidla k poskytování podpor soukromého skladování vepřového masa

Nařízení č. 800/1999, kterým se stanoví společná prováděcí pravidla k režimu vývozních subvencí pro zemědělské produkty

Nařízení č. 1291/2000, kterým se stanoví prováděcí pravidla k režimu dovozních a vývozních licencí a osvědčení o stanovení náhrady předem pro zemědělské produkty

Nařízení č. 1518/2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k režimu vývozních licencí v odvětví vepřového masa

Rozhodnutí č. 0001/2005, kterým se schvalují metody třídění jatečně upravených těl prasat v České republice

Nařízení č. 1358/2003, kterým se stanoví váhové koeficienty pro výpočet ceny jatečně upravených těl prasat na trhu Společenství na hospodářský rok 2005/2006

Nařízení č. 1527/2003, kterým se stanoví vývozní náhrady v odvětví vepřového masa

Nařízení č. 1254/1999 o společné organizaci trhu s hovězím a telecím masem

Nařízení č. 1255/1999 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky

Nařízení č. 595/2004 zakládající přesná pravidla pro aplikaci nařízení č. 1788/2003 ustavujícího systém poplatků v sektoru mléka a mléčných výrobků (pro případ překročení národního referenčního množství – tzv. mléčné kvóty)

Nařízení č. 1455/2001 týkající se specifického režimu podpor pro „odlehle“ regiony EU

Sdělení č. 19/98 týkající se financování některých opatření týkajících se krize v souvislosti s BSE

Nařízení č. 1760/2000 zakládající systém identifikace a registrace hovězího dobytka, označování zvířat a produktů z hovězího masa a pozměňující nařízení č. 820/97

Nařízení č. 2529/2001 a nařízení č. 2550/2001 o společné organizaci trhu se skopovým a kozím masem

Nařízení č. 1782/2003, které upravuje rámec pro společné organizace jednotlivých trhů zemědělských komodit v EU (včetně společné organizace trhu se skopovým a kozím masem a nařízení č. 2529/2001 a č. 2550/2001)

Základní legislativa České republiky

Zákon č. 282/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění a plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 500/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 136/2004 Sb., která upravuje označování a evidenci turů, koní, oslů a jejich kříženců, prasat, ovcí a koz, běžečů, evidenci drůbeže, včel, plemenných a neplemenných ryb a zvířete ve farmovém chovu

Zákon č. 286/2003 Sb., který je úplným zněním zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)

Vyhláška č. 651/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 201/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na čerstvé drůbeží maso, maso zvířete ve farmovém chovu a maso volně žijící zvířete

Vyhláška č. 652/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 202/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na čerstvé maso, masné polotovary a masné výrobky, ve znění vyhlášky č. 375/2003 Sb., a vyhlášky č. 201/2004 Sb.

Vyhláška č. 638/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 200/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na vaječné výrobky, a vyhláška č. 203/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na mléko a mléčné výrobky.

Vyhláška č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování

Vyhláška č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

Nařízení vlády č. 249/2004 Sb., o stanovení některých podrobností a bližších podmínek k provádění opatření společných organizací trhu s hovězím a telecím, vepřovým, drůbežím, skopovým a kozím masem a vejci a k poskytování zvláštních subvencí při vývozu pro hovězí maso a telecí maso a pro některé druhy vykostěného hovězího masa

Nařízení č. 655/2004 Sb., o stanovení podmínek pro zařazení skupin výrobců, zajišťujících společný odbyt vybraných zemědělských komodit, do programu zakládání skupin výrobců a o stanovení podmínek pro poskytnutí dotace k podpoře jejich činnosti
 Vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků

Vyhláška č. 259/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 377/2003 Sb., o veterinárních kontrolách a tranzitu zvířat ze třetích zemí, a vyhláška č. 376/2003 Sb., o veterinárních kontrolách dovozu a tranzitu produktů ze třetích zemí

Vyhláška č. 260/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty a o veterinárních podmínkách jejich dovozu ze třetích zemí

Zákon č. 85/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Vyhláška č. 174/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 53/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, ve znění vyhlášky č. 263/2003 Sb.

Nařízení vlády č. 119/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí (o provádění agroenvironmentálních opatření), ve znění nařízení vlády č. 542/2004 Sb.

Nařízení vlády č. 99/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 181/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek provádění společných organizací trhu, pokud jde o poskytování subvencí při vývozu pro zemědělské výrobky a zpracované zemědělské výrobky
 Zákon č. 149/2004 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, úplné znění zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, jak vyplývá z pozdějších změn

Vyhláška č. 194/2004 Sb., o způsobu provádění klasifikace jatečně upravených těl jatečných zvířat a podmínkách vydávání osvědčení o odborné způsobilosti fyzických osob k této činnosti

Vyhláška č. 201/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 202/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na čerstvé maso, mleté maso, masné polotovary a masné výrobky, ve znění vyhlášky č. 375/2003

Sb., a vyhlášky č. 381/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na živočichy

Vyhláška č. 202/2004 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání afrického moru prasat

Vyhláška č. 356/2004 Sb., o sledování (monitoringu) zoonóz a změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka

Vyhláška č. 639/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 375/2003 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a o veterinárních požadavcích na živočišné produkty

Vyhláška č. 122/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 378/2003 Sb., kterou se stanoví podniky, v nichž se přípouští po dobu přechodného období uplatňovat odchylné veterinární požadavky na jejich provoz

Vyhláška č. 424/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování

Vyhláška č. 425/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

Zákon č. 16/2004 Sb., plemenářský zákon, úplné znění zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn

Zákon č. 114/2004 Sb., o krmivech, úplné znění zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, jak vyplývá z pozdějších změn

Nařízení vlády č. 204/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek provádění společné organizace trhu se sušenými krmivem

Vyhláška č. 77/2005 Sb., kterou se mění vyhláška č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 169/2005 Sb., o stanovení některých podmínek provádění premiových práv na chov krav bez tržní produkce mléka, popřípadě na chov bahníc

Vyhláška č. 296/2003 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech

Vyhláška č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka

Vyhláška č. 372/2003 Sb., o veterinárních kontrolách při obchodování se zvířaty

Vyhláška č. 373/2003 Sb., o veterinárních kontrolách při obchodování se živočišnými produkty

Vyhláška č. 378/2003 Sb., kterou se stanoví podniky, v nichž se připouští po dobu přechodného období uplatňovat odchylné veterinární požadavky na jejich provoz

Vyhláška č. 374/2003 Sb., o náhradě nákladů spojených s výkonem veterinární prohlídky jatečných zvířat a masa s vyšetřením a posouzením živočišných produktů

Vyhláška č. 382/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na obchodování se zvířaty a o veterinárních podmínkách jejich dovozu ze třetích zemí

Vyhláška č. 383/2003 Sb., o veterinárních podmínkách dovozu některých živočišných produktů ze třetích zemí

Vyhláška č. 389/2004 Sb., o opatřeních pro utlumení slintavky a kulhavky a k jejímu předcházení a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, ve znění vyhlášky č. 356/2004 Sb.

Vyhláška č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem

Zákon č. 21/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů

Nařízení vlády č. 249/2004 Sb., o stanovení některých podrobností a bližších podmínek provádění opatření společných organizací trhu s hovězím a telecím, vepřovým, drůbežím, skopovým a kozím masem a vejci a k poskytování zvláštních subvencí při vývozu pro hovězí a telecí maso a pro některé druhy hovězího masa

Vyhláška č. 202/2003 Sb., o veterinárních požadavcích na čerstvé maso, mleté maso, masné polotovary a masné výrobky

Vyhláška č. 375/2003 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů, a o veterinárních požadavcích na živočišné produkty

Vyhláška č. 475/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 471/2000 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů – plemenářský zákon ve znění vyhlášky č. 326/2003 Sb.

Vyhláška č. 264/2003 Sb., kterou se mění vyhláška č. 326/2001 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), g), h), i), a j) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, pro maso, masné výrobky, ryby, ostatní vodní živočichy a výrobky z nich, vejce a výrobky z nich

Zákon č. 316/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Dotační politika

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Vejce a drůbeží maso (www.szif.cz/irj/portal)

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Vepřové maso (www.szif.cz/irj/portal)

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Hovězí a telecí maso (www.szif.cz/irj/portal)

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Mléko (www.szif.cz/irj/portal)

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Správa prémiových práv na krávy bez tržní produkce mléka a bahnice (www.szif.cz/irj/portal)

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Skopové a kozí maso (www.szif.cz/irj/portal)

8. Včelařství a výroba medu

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni Evropské unie (EU) neprobíhá již v současnosti prostřednictvím zaručených cen či množstevních omezení. Vliv EU se projevuje především ve vnějších obchodních vztazích s nečleny EU, ve snaze legislativně upravit kvalitativní pravidla produkce a marketingu a v podpoře národních programů rozvoje tohoto sektoru. **Děje se tak prostřednictvím:**

- **jednotného celního sazebníku** na dovoz přírodního medu a včelího vosku;
- **standardizace a monitoringu dodržování kvalitativních parametrů výroby a marketingových pravidel** (označování výrobků, podmínky jejich uvádění na trh);
- **legislativy týkající se technické pomoci**, pomoci při boji s varroázou či aplikovaného výzkumu zlepšování kvality medu.

8.1 Vliv vstupu České republiky do Evropské unie na situaci v odvětví

Stav včelstev byl ještě před vstupem České republiky (ČR) do EU pod kritickou hranicí 700 tis. V devadesátých letech docházelo ke kontinuálnímu poklesu jak počtu včelstev, tak počtu podnikatelů, kteří se včelařství věnují. Výroba medu zaznamenává určité výkyvy s klesající tendencí, důvodem je však především **relativně nízká spotřeba včelích produktů, zvláště medu**.

Před vstupem do EU vykazovala ČR dlouhodobě kladné, ovšem klesající saldo vývozu (důsledek „dvounulové varianty“ na dovoz a vývoz zboží z EU z roku 2000). **Po vstupu do EU se projevila konkurence dovozu z některých nových členských států** (Maďarsko, Slovensko; ze starších členských států jsou tradičními výrobci Španělsko, Itálie, Francie a Řecko). **Konkurence ovšem přichází i zvnějšku EU** (velkým producentem a vývozcem medu a včelích produktů do EU je Čína).

Vývoz českého medu směřuje především do Německa (je zároveň velkým výrobcem medu), Dánska a Švédska. Med je hlavním

marketingovým produktem českého včelařství, ostatní včelí produkty nejsou z ekonomického hlediska příliš významné.

EU je na rozdíl od ČR (české včelařství je schopno pokrýt celkovou spotřebu včelích produktů v ČR, ročně je ještě vyváženo okolo 2 tis. tun medu) v produkci medu prozatím nesoběstačná. Čelí však dovozu levných včelích produktů zvnějšku (jihovýchodní Asie), kterému se vzhledem k pravidlům liberalizace světového obchodu v tomto odvětví nemůže bránit kvótně, ale jen pomocí celní ochrany.

Po rozšíření EU někteří producenti z nových členských zemí (především maďarští včelaři) **požadovali zpřísnění pravidel na ochranu spotřebitele** v této komoditě **za účelem ochrany evropského trhu před levnými a méně kvalitními dovozy z jihovýchodní Asie**. (Možnost zpřísnění pravidel na ochranu spotřebitele je v současnosti de facto jedinou protekcionistickou možností EU v sektorech, které jsou součástí liberalizovaného světového trhu se zemědělskými produkty.) Komise však vzkázala, že s revizí platné legislativy nepočítá (EU je v tomto směru vůči WTO v defenzivě), a navrhuje producentům **využívat programů podporujících zlepšování propagace** jejich výrobků.

Do přístupových jednání ČR vstupovala s plánem nazvaným „Český program k opatření ke zlepšení výroby a prodeje medu“ (podle nařízení č. 1221/97 a nařízení č. 2300/97; schválen Komisí v listopadu 2004). V rámci EU je totiž jak produkční, tak marketingová stránka legislativně poměrně podrobně ošetřena a zlepšení situace v sektoru je vázáno právě na vylepšování marketingových podmínek a propagaci spotřeby včelích produktů. V případě českého plánu jde konkrétně o **technickou pomoc, boj proti varroáze, rozbory vzorků medu, obnovu včelstev, podporu výzkumu produkce kvalitního medu apod.** Prostředky věnované na program mají odhadem dosahovat **30 mil. Kč v roce 2005, 38 mil. Kč v roce 2006 a 45 mil. Kč v roce 2007.**

Shrnutí

- Vliv EU v oblasti včelařství se projevuje především ve vnějších obchodních vztazích, v legislativní snaze upravit kvalitativní a marketingová pravidla a v podpoře národních programů rozvoje včelařství.
- EU používá jednotný celní sazebník a monitoruje dodržování kvality a marketingových pravidel.
- ČR čelí konkurenci ze států EU, ale i ze třetích zemí. Přestože je v produkci včelařských výrobků soběstačná, potýká se se snižující se spotřebou medu i dalších produktů.

Základní legislativa Evropské unie

Nařízení č. 1221/97 zakládající základní pravidla pro aplikaci opatření ke zlepšení produkce a marketingu u medu

Nařízení č. 2300/97 týkající se podrobných pravidel pro implementaci nařízení č. 1221/97

Směrnice č. 2001/110 týkající se medu

Rozhodnutí č. 280/2004 ustanovující přechodná opatření pro obchodování s určitými produkty živočišného původu získané v České republice, Estonsku, Kypru, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Maltě, Polsku, Slovinsku a Slovenské republice (udává bližší podmínky

pro uvádění a obchodování s produkty živočišného původu určenými pro lidskou spotřebu; jedná se o produkty vyrobené před 1. květnem 2004 a následně uváděné na trh po tomto datu)

Základní legislativa České republiky

Vyhláška č. 76/2003 Sb. k zákonu č. 110/97 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, kterou se stanoví požadavky pro přírodní sladidla, med, cukrovinky, kakaový prášek a směsi kakaa s cukrem, čokoládu a čokoládové bonbony

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozměňujících zákonů (č. 29/2000 Sb., 154/2000 Sb., 102/2001 Sb., 120/2002 Sb., 76/2002 Sb., 320/2002 Sb., 131/2003 Sb., 309/2002 Sb., 131/2003 Sb.)

Vyhláška č. 324/1997 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, o přípustné odchylce od údajů o množství výrobku označeného symbolem „e“.

Podniková norma jakosti č. ČSV 1/1999 „Český med“, která platí pro členy Českého svazu včelařů, pokud uvádí med na trh

Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění a plemenitbě

Vyhláška č. 53/2003 Sb., o bioproduktech

Nařízení vlády č. 390/2003 Sb., kterým se stanoví pravidla pro použití příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře obnovy včelstev

Nařízení vlády č. 197/2005 Sb., o stanovení podmínek poskytnutí dotace na provádění opatření ke zlepšení obecných podmínek pro produkci včelařských produktů a jejich uvádění na trh

Dotační politika

Společná organizace trhu. Živočišná výroba – Včelařství (www.szif.cz/irj/portal)

Dotační podporu v rámci „Českého programu“ administruje Ministerstvo zemědělství (MZe) společně se Státním zemědělským a intervenčním fondem (SZIF) od června 2005. Žádosti o dotace je možno předkládat prostřednictvím Českého svazu včelařů, který zároveň poskytnuté částky stanoveným způsobem doručuje.

V. DVOJÍ METR EVROPSKÉ UNIE

Někdo vydělává, někdo trátí

Pro naprostou většinu občanů České republiky (ČR) i ostatních členských států Evropské unie (EU) je téma zemědělství odtazité. Přesto dnes zemědělská politika přímo ovlivňuje politický osud celé EU.

Proč vůbec ta odtazitost zemědělských témat? Snad proto, že **přímý kontakt se zemědělstvím má v ČR již méně než pět procent občanů** a v ostatních státech EU je to až na výjimky typu Polska podobné; drtivá většina pracuje v průmyslu nebo ve službách. Přitom **Společná zemědělská politika EU je jedinou skutečnou politikou Unie**, neboť je v rukou unijních orgánů od A do Z, počínaje kompletním financováním a konče kompletní právní regulací tohoto odvětví. Možnosti členských států tuto politiku ovlivnit jsou minimální.

Zemědělská politika Unie **vězí svou podstatou v padesátých a šedesátých letech minulého století**. Tehdy došlo k pragmatickému kompromisu mezi Francouzi a Němci na jednoduchém základě. „Vy (Francouzi) nám umožníte přístup na váš průmyslový trh, my (Němci) podpoříme a ochráníme agrární sektor.“ Tento kompromis je stále v platnosti, ač Evropa již dávno nemá žádný „potravinový problém“, jako tomu bylo před půlstoletím.

Diskriminace jako princip

Rozšíření Unie o deset nových států včetně České republiky se uskutečnilo za podmínky, že **nové členské státy získaly v zemědělské politice EU postavení „druhořadého člena“**. Francie totiž Německu v novelizovaném „historickém kompromisu“ v roce 2002 sdělila, že pokud Německo trvá na rozšíření Unie o desítku států, tak Francie souhlasí pouze za podmínky, že zemědělci ve starých členských státech budou mít ještě deset let privilegované postavení. Zemědělci v nových členských státech tedy dostali první rok svého členství pouze čtvrtinu dotací proti starým členským

státům. Tato **diskriminace bude trvat do roku 2013**, kdy se platby ve všech pětadvaceti státech vyrovnají.

Nedosti na tom: další rozšíření Unie o Bulharsko a Rumunsko se uskutečňuje znovu za podmínek diskriminujících přístupující státy. A tak jsou **nové členské země vystaveny konkurenci vyspělejšího západoevropského agrárního sektoru**. Nemluvě o tom, kolik stupidních regulací zemědělského podnikání nové členské státy musely převzít a plnit včetně například zavedení přesně definované klece pro chov drůbeže. Kromě toho musely zavést nová veterinární a hygienická pravidla, v důsledku čehož desítky tradičních zemědělských podniků zkrachovaly nebo se potýkají s vážnými problémy. A to v situaci, kdy staré členské státy mají z mnoha těchto pravidel dojednané dlouhodobé výjimky.

Uměle držená dražota

Společná zemědělská politika EU vytváří nadprodukcí téměř ve všech zemědělských plodinách a udržuje ceny na dvoj- až trojnásobně vyšší úrovni, než jsou světové ceny totožných zemědělských komodit produkovaných mimo Unii. Funkčnost systému je zajišťována pouze tím, že EU drží poměrně **vysoké celní sazby** a velmi omezené **množstevní kvóty na import** zemědělské produkce do unijních zemí. Navíc Unie dotuje nejen zemědělskou produkci, nýbrž i její export na cizí trhy. Letos například bude vyplaceno 77 mil. € na podporu vývozu 200 000 kusů živého dobytka do Libanonu a Egypta. Není proto divu, že mnoho států proti této evropské politice ostře protestuje a v rámci Světové obchodní organizace (WTO) požaduje její reformu. **Bruselská politika je** totiž zásadní **překážkou hospodářského rozvoje chudých států** především z Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Producenti z těchto států jsou schopni hospodářsky soutěžit především v oblasti zemědělské produkce, jenže na starém kontinentu mají zabouchnutá „vrata“.

Společná zemědělská politika EU **přísně reguluje produkci téměř všech podstatných zemědělských produktů** včetně vína, cukru, ovoce, zeleniny, obilovin atd. Některé regulace jsou přitom naprosto

absurdní – například zákaz vysazovat nové vinice a využívat pouze již existující, registrované. Paradoxní též je vyplácení štědré podpory na pěstování tabáku v Řecku a zároveň vyplácení evropských peněz na boj proti kouření. Lze to zobecnit tak, že **EU lidem zdražuje základní životní potřebu, kterou je jídlo, a přispívá tak ke zbytečné relativní chudobě značné části lidí** v členských státech Evropské unie.

Bavlnka a bič

V České republice je dosud málo známo, že zemědělská politika Bruselu zahrnuje i zvláštní režim pro některé takzvané geograficky znevýhodněné oblasti EU. Jde o další, tentokrát nadstandardní dotace pro zemědělskou činnost na Kanárských ostrovech, Mallorce, Madeiře a v dalších geograficky odlehklých lokalitách. Tyto lokality se příznačně nacházejí výhradně ve starých členských státech, byť podmínky v nových členských zemích jsou v některých částech komplikovanější. Pozoruhodné také je, že ony úředně uznané „geograficky znevýhodněné oblasti“ jsou zpravidla turistickými ráji, které získávají většinu svých příjmů z této činnosti.

Při posledním rozšíření Evropské unie byly všem novým státům **v přístupových smlouvách stanoveny přesné maximální kvóty pro produkci** všech zemědělských komodit regulovaných EU. Výše těchto maximálních kvót byla přitom vypočítávána **na základě** zkoumání reálné zemědělské **produkce za posledních pět let před vstupem do EU**. Tento přístup byl pro nové členské státy nevýhodný, protože, snad s výjimkou Kypru a Malty, procházely rozsáhlou hospodářskou transformací souvisící s přechodem od centrálně řízeného hospodářství k tržnímu hospodářství. V důsledku reformy v minulé dekádě logicky došlo k poklesu průmyslové i zemědělské produkce transformujících se států. **Z historicky nízkých výnosů byly vypočteny kvóty a ty byly zakotveny do přístupových smluv.**

Nové členské státy tak nejen dostaly nižší dotace než jejich konkurenti v západní Evropě, ale ještě tyto nižší dotace obdržely

na menší rozsah výroby, než je přirozená produkční schopnost jejich zemědělství.

Naše místo

Asi nejlepším důkazem zemědělské absurdity EU je nyní probíhající řízení Evropské komise o udělení pokuty za hromadění takzvaných nadměrných zásob před vstupem těchto států do Unie. Evropská komise vážně jedná o udělení pokuty České republice, Slovensku, Polsku, Maďarsku a Slovinsku ve výši přibližně 30–200 mil. € za to, že nezabránilly vytváření nadměrných zásob některých zemědělských komodit, jako je rýže, ananas v plechovkách, houby v plechovkách, tabák atd. Je evidentní, že Evropská komise zásadně dává pokuty pouze malým státům, které se nedovedou účinně bránit, a netrestá velké státy s velkým vlivem, například Německo a Francii.

Výsledek bruselské zemědělské politiky je očividný. **V Unii existují státy, které na současném stavu velmi vydělávají** a budou jej vehementně bránit. Na straně druhé existují státy, které na současném stavu hluboce prodělávají, a proto je jejich eminentním zájmem tuto politiku omezit, nebo dokonce zrušit. Aktuální podoba tohoto sporu je vyhrocena mezi francouzským prezidentem Chirakem, hlavou zemědělské koalice, a britským premiérem Blairem, vůdčím politikem zastánců zemědělské reformy.

Zájmy České republiky jsou snad každému zřejmé. Musíme se veškerou svou vahou postavit do šiku s těmi, kteří si přejí Společnou zemědělskou politiku EU co nejvíce omezit a srovnat podmínky pro zemědělce ve starých a nových členských státech.

HYNEK FAJMON

Mladá fronta Dnes, 12. listopadu 2005

VI. CO NABÍZEJÍ BIOTECHNOLOGIE

Každá nová technologie zasahuje do života celé společnosti. Vzpomeňme uhlí a páru, elektřinu, telefon a rádio, automobil a letadla. Také si připomeňme, že každá má svá pravidla používání, která musíme respektovat, abychom měli užitek a ne škodu.

V současnosti je nejkaktuálnější biotechnologie; informační technologie se už etablovala, zatímco nanotechnologie teprve vystrkuje růžky. **Biotechnologie se uplatňuje v průmyslu, zdravotnictví, ale nejvíce se o ní hovoří v souvislosti se zemědělstvím**, protože od doby kamenné zajišťovalo výživu lidstva a stalo se základem jeho kultur.

V celé historii se člověk snažil co nejvíce využít jiné organismy ve svůj prospěch. Bral je z přírody a vytvářel jim příznivé podmínky, později je měnil podle svých potřeb. Je pro nás ctí, že způsob takového měnění metodou křížení a výběru přivedl na vědeckou racionální základnu v brněnském klášteře rodák z Hynčic, Gregor Mendel, který je od počátku dvacátého století celosvětově uznáván za zakladatele genetiky.

Dosavadní metody získávání nových vlastností organismů byly založeny na náhodě. Šlechtitel čekal, až příroda udělá chybu v přenosu vlastností a vznikne mutace. S tou pak pracoval. V polovině minulého století si netrpělivý člověk pomáhal umělým vyvoláváním mutací tím, že poškozoval aparát zajišťující dědičnost. Opět tu máme významný primát: v šedesátých letech docent Josef Bouma ozářil obilky ječmene Valtický zubařským rentgenem a díky vzniklým radiačním mutacím získal slavnou krátkostébelnou odrůdu Diamant. Dnes udává mezinárodní atomová agentura (IAEA), že v praxi je přes 2 000 radiačních mutant. I když je mezi nimi mnoho dekoračních rostlin, **nezanedbatelné množství radiačních mutant se ve velkém pěstuje a my je jíme, aniž o tom víme a aniž je někdo kontroloval** z hlediska zdravotních a ekologických důsledků.

K radiaci jako metodě získávání mutant pak přibýly chemikálie a somatoklonální mutagenese (což je metoda používající

buněčných kultur; počet chromosomů se ovlivňuje ocúnovým je- dem kolchicinem). Přes tyto drastické metody zůstal princip vyvolávání změn dědičnosti stále týž – náhodný. Nejenže nebylo možno předem určit, jak chceme dědičnost změnit, ale o nastalých změnách nic nevíme, dokonce ani kolik genů a tím i bílkovin se vlastně změnilo a jak. Vyhodnocení z hlediska bezpečnosti – nebo dnes prosazovaného „principu předběžné opatrnosti“ – je tedy velmi obtížné až nemožné. Šlechtitelé byli střelci se zavázanýma očima.

Teprve poznání DNA jako nositele dědičnosti, objev zvláštních enzymů, které ji štěpí a zase spojují, a dalších technik molekulární biologie umožnilo nejen identifikovat hmotnou představu Mendelových „elementů“, později nazvaných geny, ale izolovat je, studovat a samostatně s nimi nakládat. **Požaduje-li šlechtitel u plodiny určitou vlastnost, pak může najít gen, který ji určuje**, a to nejen u příbuzných křížitelných plodin, ale u jakéhokoli organismu, neboť genetický kód je univerzální. Vybraný gen pak zasadí mezi vlastní geny plodiny, kterých je dvacet až čtyřicet tisíc, a při velké pečivosti a troše štěstí získá plodinu nesoucí požadovanou vlastnost. **Této metodě se říká genové inženýrství (ze zákona genetická modifikace) a výsledkem je organismus s přeneseným genem, čili transgenní, ze zákona geneticky modifikovaný organismus, čili GMO, nebo plodina GMP.** Je to metoda nejen přímočará k získání požadované vlastnosti, ale i transparentní, protože **poskytuje neúplnější informace o tom, co se s rostlinou vlastně stalo.** Umožňuje tak důkladnou kontrolu všech důsledků. Tím se jí žádná jiná šlechtitelská metoda nevyrovná.

Má ovšem nevýhodu – oproti ostatním metodám **je velmi nákladná.** Investici s nejistým koncem (odrůda se v praxi nemusí osvědčit) si mohou dovolit jen velké společnosti nebo vlády, které si metodu z ekonomických důvodů (aby se investované prostředky vrátily) často patentují. Proto se vývoj prvních GMP zaměřil na takové, které mají zřetelné výhody pro zemědělce a tím je zajištěn jejich odbyt. Podcenilo se ale, že o odbytu rozhoduje spotřebitel.

Zavedení GMP způsobilo snížení nákladů agrotechniky a komparativní výhoda na světovém agrárním trhu (spolu s patentováním

velkými společnostmi) vyvolala v oblasti GMO silný konkurenční boj. Současně byl „vynalezen“ vhodný nástroj pro všechna levice – a antiglobalizační hnutí. Vznikla ohlupující propaganda proti GMP vedoucí až k takovým absurditám, že 44 % našich německy mluvících sousedů věří, že běžné rajče nemá geny, ty že jsou jen v geneticky modifikovaném rajčeti.

Obavy občanů z potravin vyrobených z GMP uvítaly ochránářské síly v EU jako bariéru proti dovozu levných zemědělských produktů zejména z amerického kontinentu (USA, Kanada, Argentina a další). Tržné obavy spotřebitelů využili ekologičtí zemědělci nepodloženým tvrzením, že jejich produkty mají zákonem zaručenou „nulovou“ přítomnost GMP. Obě tyto strany podporují jakoukoli propagandu šířící zdravotní nebo ekologické obavy z GMP. K obavě ze zdravotních rizik potravin připravených z GMP ovšem neexistují vědecké důvody. I praxe to potvrzuje: jen geneticky modifikované sóji za osm let, kdy se běžně pěstuje, lidé a domácí zvířata zkonzumovali přes 800 milionů tun! Nebyl dokumentován jediný případ zdravotních problémů spojených s genetickou modifikací.

Z GMP je na prvním místě sója necitlivá na herbicid glyfosát (Roundup). Už dosáhla 60 % veškeré na světě pěstované sóji. Na druhém místě je kukuřice, pak bavlník a řepka. Z vlastností vnesených do plodin je nejčastější právě tolerance na totální herbicid (glyfosát, glufosinát) a tvorba bílkoviny bakterie *Bacillus thuringiensis*, toxické pro určité skupiny hmyzu (Bt plodiny). V některých odrůdách jsou tyto vlastnosti kombinovány. Malý podíl činí necitlivost na určitá virová onemocnění a na stresové faktory jako je mráz, sůl v půdě, sucho a podobně. V tomto sektoru se očekává významný nárůst.

Stejně tak poroste zavádění GMP s přínosem pro spotřebitele – složení tuků, odstranění alergenů, zvýšená výživnost (obsah vitamínů, železa a jiných složek) apod. Zde je brzdou právě vysoká cena vývoje, protože nová odrůda musí mít zajištěn odbyt, který alespoň pokrývá náklady. Svými předsudky se proto Evropané ochuzují o kvalitnější potraviny. Ekonomický faktor naopak podporuje vývoj GMP pro nepotravinářské zemědělství, jehož rozvoj

je v Evropě velmi žádoucí vzhledem k nadprodukcí potravin.

Přínos pro pěstitele u plodin necitlivých na herbicid je v tom, že menším počtem ošetření porostu (zpravidla pouze dvakrát) dosáhnou takřka dokonalého potlačení plevelů (s použitím jednoho preparátu, který je navíc snadno rozložitelný a ve srovnání s běžnými i méně toxický). V tom je spolu se snížením výjezdu techniky a spotřeby nafty nemalý přínos pro životní prostředí. Omezení plevelů odpůrci GMO klasifikují jako nežádoucí „ohrožení biologické rozmanitosti“. Cesta k zachování biologické rozmanitosti v krajině vede ovšem jinudy než přes zaplevelená pole.

Další námitkou je riziko vzniku plevelů rezistentních na herbicid. Přírozeně totiž vznikají mutace necitlivé na jakýkoli herbicid a časté používání jednoho herbicidu může být selekčním faktorem podporujícím rozšíření takto zmutovaného plevelu. Kromě toho existuje obava z přenosu zavedeného genu necitlivosti z GMP na plevelnou rostlinu. Je to však omezeno jen na případy, kdy se GMP plodně kříží s volně žijícími rostlinami, což je u nás pouze případ řepky, kde se toto riziko důkladně studuje.

U rolníků jsou velmi oblíbené Bt rostliny. Hmyzí škůdci způsobují velké škody. U nás se např. rozšířil zavíječ kukuřičný, který nejen snižuje výnos, ale kukuřice je kontaminována rakovino-tvornými mykotoxiny. V Anglii to způsobilo stažení mnoha šarží biokukuřičné mouky z trhu. Boj pomocí insekticidů je ekologicky nežádoucí, ne vždy účinný, drahý a zejména v rozvojových zemích zdravotně rizikový. Ničí včelstva a rezidua v potravinách spotřebitel jistě neví. I když je geneticky modifikované osivo dražší, úspora na insekticidech a výjezdech do porostů spolu se zvýšením výnosu představuje podstatný finanční přínos pro zemědělce. Navíc zavedení Bt plodin celosvětově vedlo k úspoře tisíců tun insekticidů, což je zase významný přínos pro přírodu.

I zde existuje riziko vzniku škůdců, kteří si díky přirozeným mutacím vyvinou necitlivost k toxinu Bt plodin. Riziko se snižuje osetím určitého podílu ploch běžnou plodinou, kde se mohou množit citliví škůdci a křížením tuto citlivost přenášet.

Ve světě se dnes GMP pěstují na 90 milionech hektarů, což je plocha ČR, Německa a Francie dohromady. Významné je, že v po-

sledních letech je největší přírůstek v rozvojových zemích, tedy u drobných rolníků bez vyspělé techniky. Výhodnost GMP dokazuje i to, že tam, kde je vláda nechtěla povolit (Brazílie), rolníci transgenní osivo pašovali.

Naše zemědělství je pěstování GMP nakloněno. Může se opřít o velmi kvalitní vědeckou základnu, která se vývojem nových odrůd a jejich bezpečnostní kontrolou tradičně zabývá. **Hospodářským přínosům brání velmi komplikovaná byrokracie vyžadovaná EU**, neúměrně zvyšující náklady, a **agitace levicových nátlakových organizací**, jejichž cílem je za každou cenu snížit poptávku po GMP v boji proti „mezinárodnímu kapitálu“. Vývoj ve světě však nutí EU měnit její politiku brzdící technologický pokrok a agitace proti GMP se z nedostatku argumentů dostává do výmyslů a ztrácí účinnost. Již v roce 2005 se ČR vysetím Bt kukuřice na 270 ha přidala k zemím využívajícím tuto progresivní agrotechniku.

JAROSLAV DROBNÍK

VII. EPP-ED A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA

1. Představení EPP-ED

Evropská lidová strana – Evropští demokraté (EPP-ED) je specifickým stranickopolitickým útvarem, jehož existence je přímo navázána na existenci Evropské unie (EU). Nejedná se o klasickou politickou stranu, jak ji známe z národních a/nebo nižších úrovní, ale fakticky o **poslanecký klub** (frakci) **fungující v rámci Evropského parlamentu (EP) a tvořený jednotlivými členskými stranami ze států EU**.

Dnešní EPP-ED vznikla po volbách do EP v roce 1999, kdy došlo ke sloučení frakce Evropské lidové strany a skupiny britské Konzervativní strany, která do té doby v EP vystupovala samostatně (a po spojení vytvořila ono křídlo ED). Integrací vzniklo uskupení, které počtem poslanců v roce 1999 poprvé překonalo dosud dominantní Stranu evropských socialistů (PES).

EPP-ED zvítězila i ve volbách v roce 2004. Její členské strany zvítězily ve dvanácti státech EU a v dalších třech získaly stejný počet mandátů jako jejich hlavní konkurenti. **EPP-ED disponuje 268 mandáty z celkových 732 (36,6%)**. PES má o 68 mandátů méně. **Z českých politických stran se k frakci EPP-ED připojila Občanská demokratická strana (ODS), Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL) a předvolební koalice Sdružení nezávislých – Evropští demokraté (SNK-ED)**. Posledně zmiňované subjekty se staly nedílnou součástí původní EPP, zatímco ODS se z důvodu nesouhlasu s profederalistickými postoji EPP připojila k ED, resp. k britským konzervativcům. V současnosti tvoří ED celkem pět subjektů a poměr mezi poslanci EPP a ED je 228:40.

EPP má nyní kromě pětadvaceti plnoprávných členů ze zemí EU sedmáct přidružených členů a osm pozorovatelů. Její organizační struktura a cíle odpovídají požadavkům primárního práva EU, což s sebou nese i pozitivní důsledky v podobě financování

z rozpočtu EU. Nejvyšším orgánem strany je kongres scházející se minimálně jednou za dva roky. V čele strany stojí předseda. Prezidium tvoří vedle něj ještě pokladník a předseda frakce EPP-ED v EP (nyní Hans-Gert Poettering).

Mezi významné členy EPP patří: francouzský Svaz pro lidové hnutí, irská Fine Gael, italská Vzhůru, Itálie, maďarský Fidesz, německá Křesťanská demokratická unie – Křesťanská sociální unie, Rakouská lidová strana a španělská Lidová strana.

2. Programové vymezení EPP-ED

Základní programové dokumenty EPP-ED (základní program, akční program ap.) odrážejí z velké části především pozici EPP. Její členové prakticky bezvýhradně naplňují charakteristiku křesťansko-demokratických subjektů. U ostatních členských stran (zejména pak v části ED) to však zcela neplatí; mnohé z nich jsou součástí frakce EPP-ED spíše z pragmatických důvodů a programové vazby na základní ideje EPP jsou v těchto případech volnější. Znamená to mj. i to, že výměnou za členství v EPP-ED musejí některé její subjekty výrazně slevit ze svých programových fundamentů; liberálních, konzervativních a liberálně-konzervativních stran se dotýkají např. ústupky v socioekonomických otázkách či v otázce dalšího směřování evropského integračního procesu.

Základními programovými principy EPP jsou **vybudování federální Evropy** (ve stanovách strany se hovoří dokonce o Spojených

státech evropských), **sociálně-tržní hospodářství, princip subsidiarity a ochrana tradičních hodnot a rodiny**. Ve vztahu k evropské integraci EPP fakticky prosazuje **budování „stále užší unie“**. V praktické rovině např. usiluje o posilování pravomocí EP.

3. Program EPP-ED v oblasti Společné zemědělské politiky

Pokud jde o vztah EPP-ED k problematice Společné zemědělské politiky (SZP), je jí v programových dokumentech strany věnován poměrně velký prostor. Souvisí to pochopitelně i s tím, že **SZP stále ještě představuje přes 40 % všech výdajů EU**. V dokumentu *Priority frakce EPP-ED na období 2004–2009*, v sekci *Udržitelný rozvoj – stavba pro budoucnost*, se otázkou SZP zabývá pátá kapitola nazvaná „Rozvoj životaschopného a udržitelného zemědělství“. Do značné míry jde o upravenou, precizovanou a aktualizovanou verzi dokumentu *Nové výzvy pro evropské zemědělství* s podtitulem *Směry frakce EPP-ED pro evropskou zemědělskou politiku a politiku rozvoje venkova v rozšířené Unii*, jenž byl přijat v dubnu 2002.

EPP-ED usiluje o **konfúzi produkčních potřeb s bezpečností a kvalitou výrobních metod**. Společně s koncem stávající finanční perspektivy na léta 2000–2006 a s přípravou výhledu nového (na roky 2007–2013) označuje strana za prioritní zformulování politické linie pro komplexní a dlouhodobý rámec životaschopného a rovněž udržitelného **zemědělství, které bude multifunkční, environmentálně vyvážené, racionální a ohleduplné ke krajině**.

Současná SZP představuje v pojetí EPP-ED **tři vzájemně provázané problémy**. Prvním z nich je **problém ekonomický**, tedy posílení konkurenceschopnosti zemědělského sektoru. Druhou otázkou je **problém sociální**, tj. zlepšení životních podmínek a ekonomických příležitostí ve vesnických oblastech. A konečně třetí prioritou je **řešení ekologického problému** podporou správných ekologických praktik a poskytováním služeb souvisejících s udržováním biologické rozmanitosti a krajiny.

Zvláštní důraz EPP-ED klade na rozvoj ekologického zemědělství. Vedle postupného zlepšování kvality zemědělské produkce je cílem její politiky i výzkum v oblasti ekologických produktů či **podpora životních podmínek zvířat**.

S ohledem na postupnou liberalizaci světových zemědělských trhů a snižování významu zemědělství na celkovém produktu EU podporuje EPP-ED posílení druhého pilíře SZP a vytvoření nové všeobecné politiky rozvoje venkova. **Cílem by měla být stimulace zaměstnanosti a prevence vylidňování venkova**. S tím přímo souvisí i finanční a vzdělávací **podpora mladým zemědělcům**, jichž je nyní na venkově nedostatek (více než 50 % zemědělců je starších 50 let). EPP-ED navrhuje vyhradit potřebné **finanční prostředky** na realizaci svých priorit i **ze strukturálních fondů**, neboť stávající způsob financování rozvoje venkova považuje za nevhodný.

Co se týče institucionálního zakotvení budoucí SZP, staví se EPP-ED ve svých dokumentech za **další supranacionalizaci** celé oblasti. Např. už při přípravě v současnosti platné Smlouvy z Nice frakce podporovala **rozšíření hlasování o otázkách SZP kvalifikovanou většinou**. Při projednávání tzv. evropské ústavy pak podporovala zakotvení principů SZP přímo do textu a **zapojení EP do rozhodování** o SZP formou spolurozhodování s Radou ministrů.

4. EPP-ED ve výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP

S ohledem na SZP a praktické aktivity EPP-ED v této oblasti je nezbytné zastavit se u charakteristiky výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP. Právě **tato platforma poskytuje EPP-ED v rámci EU největší možnosti pro artikulaci** (méně již pro prosazení) **jejích programových priorit**. Výbor je jedním z celkových čtyřiaadvaceti, které byly v současném EP ustaveny.

Vedle např. výboru pro ústavní záležitosti či rozpočtového výboru patří zemědělský výbor v EP k těm nejdůležitějším. Sestává ze dvaačtyřiceti členů a stejného počtu náhradníků. V čele stojí předseda Joseph Daul z EPP-ED a tři místopředsedové.

Členové výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP podle státní příslušnosti

Belgie	1	Malta	0
Česká republika	0	Německo	6
Dánsko	1	Nizozemí	3
Estonsko	0	Polsko	5
Finsko	1	Portugalsko	2
Francie	5	Rakousko	1
Irsko	1	Řecko	3
Itálie	3	Slovensko	1
Kypr	0	Slovinsko	0
Litva	1	Španělsko	4
Lotyšsko	0	Švédsko	0
Lucembursko	0	Velká Británie	3
Maďarsko	1	Celkem	42

Zdroj: Evropský parlament

Členové výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP podle příslušnosti k frakci

Skupina Evropské lidové strany a Evropských demokratů	15
Skupina sociálních demokratů v Evropském parlamentu	12
Skupina Unie pro Evropu národů	3
Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance	2
Nezařazení	2
Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu	3
Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice	2
Skupina nezávislých/demokracie	3
Celkem	42

Zdroj: Evropský parlament

Na členy výboru lze nahlížet nejen prizmatem stranické příslušnosti. Zajímavé je i srovnání z hlediska zastoupení jednotlivých členských států. Obě je uvedeno v následujících tabulkách.

Tabulky na první pohled ukazují na skutečnost, že **ne všechny členské státy EU mají ve výboru své zastoupení**. Částečně je to sice kompenzováno v pozici náhradníků (např. **Česko má náhradníky dva; z EPP-ED Hynka Fajmona**), nicméně prioritní je zde hledisko příslušnosti k frakci, nikoli příslušnost k členskému státu. Obecně totiž platí, že **v EP je národní příslušnost sekundární a je jí nadřazeno členství ve frakci**.

Co se týče merita věci, vystupuje výbor v oblasti SZP poměrně ambiciózně. Důkazem je i množství vypracovaných dokumentů (zpráv), které předložil k projednání v plénu EP. V této souvislosti stojí za připomenutí, že **v jeho kompetenci není jen zemědělství a rozvoj venkova (obě včetně financování), ale také veterinární a rostlinolékařské záležitosti, chov a pohoda zvířat, zlepšování kvality zemědělských produktů či lesnictví**. Na druhou stranu však platí, že dokumenty výboru nepředstavují směrodatné závěry, protože vždy o nich musí rozhodnout plénum, a to podle platných smluv, které EP neposkytují tolik prostoru jako Radě ministrů. **EP je v otázce SZP jen konzultován či je oprávněn přijímat zprávy z vlastního podnětu**, v žádném z případů však nelze hovořit o plném a přímém zapojení EP do přijímání příslušných legislativních norem.

V posledním legislativním období výbor přijal zatím **jednatřicet zpráv, z čehož převážnou většinu sepsali členové EPP-ED**, zvláště pak předseda výboru Joseph Daul. Mezi ty nejvýznamnější patří:

- Zpráva o zjednodušení společné organizace trhu s ovocem a zeleninou z 28. dubna 2005, již výbor předložil z vlastní iniciativy;
- Zpráva o návrhu nařízení o financování Společné zemědělské politiky z 2. května 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) z 12. května 2005;

- Zpráva o návrhu nařízení o společné organizaci trhu s osivem z 12. října 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení o společné organizaci trhu s chmelem z 12. října 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení, kterým se mění nařízení č. 1493/1999 o společné organizaci trhu s vínem z 12. října 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení o společné organizaci trhů v odvětví cukru z 6. prosince 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení o změně nařízení č. 1782/2003, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci Společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce z 6. prosince 2005;
- Zpráva o návrhu nařízení, kterým se zavádí dočasný režim restrukturalizace cukrovarnického průmyslu v Evropském společenství a kterým se mění nařízení č. 1258/1999 o financování Společné zemědělské politiky z 6. prosince 2005;
- Zpráva o návrhu rozhodnutí o strategických pokynech Společenství pro rozvoj venkova (Programové období 2007–2013) z 1. února 2006.

S ohledem na současný stav SZP a široce definované cíle EPP-ED v této oblasti **lze i do budoucna očekávat výraznou profilaci tohoto subjektu v otázce SZP**. Vzhledem k institucionálním limitům je však sporné, nakolik aktivity EPP-ED povedou k prosazení jejích postulátů.

SZP bude vzhledem ke své zastaralosti a nepružnosti ještě dlouhou dobu v centru pozornosti většiny politických představitelů EU. I když je EP (a potažmo EPP-ED) v této oblasti poněkud upozaděno, již **pouhá kvantitativní převaha činí z EPP-ED významného hráče, který budoucnost SZP nakonec (spolu se zástupci členských států v Radě) nepochybně výrazně ovlivní**.

Další informační příručky europoslance Hynka Fajmona

Brožury srozumitelnou a přístupnou formou odpovídají na nejdůležitější otázky související s členstvím České republiky v Evropské unii.

Co byste měli vědět o Evropském parlamentu

- Co Evropský parlament „umí“?
- Jak Evropský parlament funguje?
- Jak se stát europoslancem?
- Co poslanci dělají?
- Jak se poslanci sdružují?

EU a vaše město/obec

- Co požaduje Evropská unie po městech a obcích?
- Co nabízí Evropská unie městům a obcím?
- Jak řešit konkrétní problémy?
- Jak získat dotace z Evropské unie?
- Výčet příslušné legislativy

Vydává Centrum pro studium demokracie a kultury www.cdk.cz
Podrobné aktuální informace naleznete na www.hynekfajmon.cz

Obrázky na obálce:

Přední strana:

Českomoravská vysočina

Budova Evropského parlamentu v Bruselu

Zadní strana:

Sklizeň na farmě p. Svobody

Návštěva českých zemědělců a pracovníků sociálních služeb ve Štrasburku
na pozvání poslance Hynka Fajmona.

**ČEŠTÍ ZEMĚDĚLCI
A SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE**
Informační příručka europoslance Hynka Fajmona
<http://www.hynekfajmon.cz>

Vydáno ve spolupráci s frakcí Evropského parlamentu
Evropská lidová strana – Evropští demokraté (EPP-ED)

